

SÍDLIŠTĚ ZE STARŠÍ DOBY ŽELEZNÉ V PRAZE-PITKOVICÍCH

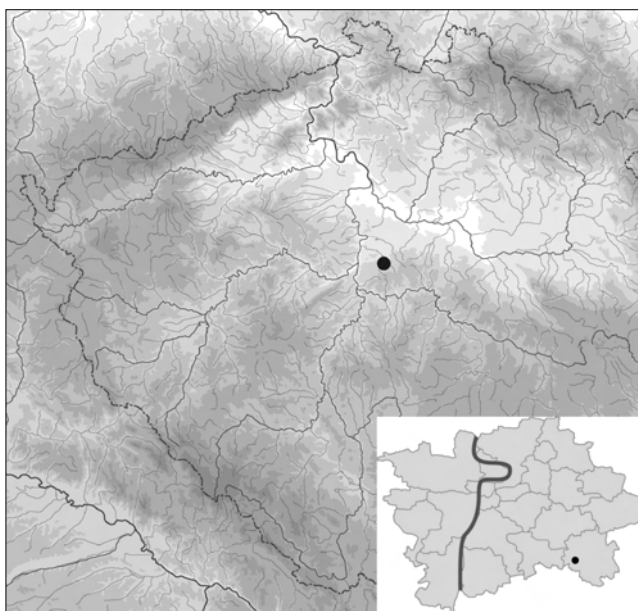
Martin Trefný – Tomáš Polišenský

1. ÚVOD

Ústav archeologické památkové péče středních Čech provedl během let 2006 a 2007 pod vedením T. Polišenského několik záchranných výzkumů na jihovýchodní periferii Prahy v povodí Pitkovického potoka. Sérií archeologických odkryvů bylo prozkoumáno několik archeologických lokalit, dokládajících osídlení od eneolitu až po dobu římskou. Na lokalitách Praha-Pitkovice, Křeslice, Benice a Čestlice bylo výrazně zastoupeno osídlení z doby halštatské až časně laténské. Objevem těchto sídlišť došlo tedy k významnému nárůstu počtu halštatsko- až časně laténských lokalit v zóně podél potoka Botiče a Pitkovického potoka, které zde tvoří místy téměř souvislý pás osídlení.

Některá sídliště již byla zpracována a publikována. Sídliště v poloze „V moklinách“ na katastru Čestlic obohatilo naše poznatky o nestandardní typ architektury, totiž kúlového domu obehnaného palisádovým plotem, který je zde dochován dokonce ve dvou stavebních fázích (Trefný – Polišenský 2011). Výzkum sídliště v Křeslicích (Polišenský – Trefný 2011) přinesl první nález spony se zdobenou patkou v archeologicky definovaném kontextu na území středních Čech i některé doklady důležitých řemeslných aktivit dokládajících úpravu kovu (např. letování) a další významné nálezy kovových artefaktů.

Sídliště v Praze-Pitkovicích poskytlo nálezy zlomků řecké červenofigurové keramiky (Trefný – Polišenský 2008; Trefný 2011; Trefný – Chytráček – Hanykýř – Kloužková 2012), první nález zlomku řecké transportní vinné amfory (Trefný – Polišenský, v tisku) či unikátního předmětu ve tvaru boty se vzhůru vytaženou špičkou (Trefný – Polišenský 2008; Trefný et al. 2009). Dále zde byly zjištěny lokální napodobeniny řecké keramiky (Trefný – Polišenský 2013) a konečně byl zde identifikován způsob výzdoby časně laténské keramiky, který má

Obr. 1. Praha-Pitkovice, poloha lokality na mapě ČR a Prahy

Obr. 2. Praha-Pitkovice. Letecký pohled na dvě zkoumané části lokality. Foto I. Benková

1 Příspěvek neobsahuje vyhodnocení osteologického materiálu, stejně jako některé další připravované analýzy. Ty budou součástí připravované monografie, která se bude souhrnně zabývat problematikou regionu Pitkovického potoka v době železné.

Obr. 3. Praha-Pitkovice. Celkový plán prozkoumané plochy. Rozměry čtverců 40 × 40 m

četné analogie v Řecku (*Trefný – Polišínský 2013*). Právě určitá exkluzivita uvedených nálezů způsobila, že jim byla věnována pozornost přednostně na úkor celkového zpracování lokality. Tento nedostatek chce napravit předkládaný příspěvek, který se kromě výše uvedeného zaměřuje na „standardní“ aspekty pozdně halštatského až časně laténského sídliště.¹

2. TOPOGRAFIE LOKALITY

Základní data týkající se přírodního prostředí lokality již byla prezentována v předchozích studiích (*Trefný – Polišínský 2008*, 477–478). Sídliště v Praze-Pitkovicích (*obr. 1*) se nachází v prostoru Uhříněveské plošiny, která je součástí Říčanské plošiny (*Demek ed. 1987*). Nadmořská výška lokality se pohybuje od 274 do 289 m n. m. Sídliště je situováno v rovinatém terénu na mírných terénních vlnách podél obou stran bezejmenné vodoteče, která ústí z levé strany do Pitkovického potoka (*obr. 2*). Obě části sídliště byly zkoumány prostorově nespojitými odkryvy (*obr. 3*). Není však žádných důvodů domnívat se, že tyto dvě části představují dvě samostatná sídliště. Naopak, jde s největší pravděpodobností o jedno sídliště, přičemž výzkumem byly zachyceny jeho dvě části. Na skryté ploše o celkové rozloze asi 13 ha bylo zjištěno téměř 1 800 objektů datovatelných od časného eneolitu po novověk.

3. POPIS OBJEKTŮ

Objekt 8

Polozemnice (*obr. 4:1*), zkoumanou plochou zachycena jen zčásti, se šikmými stěnami a pozvolna se svažujícím dnem, s kumulací keramiky v centrální části na dně a s kúlovou jamkou v SZ části, s podélnou osou ve směru SZ–JV. Délka 4,15 m, max. hloubka 0,64 m. Výplň: vrstva 1 – hnědošedá, ulehlá, nahodile kousky mazanice, uhlíky; v. 2 – tmavá, měkká, velké množství uhlíků a mazanice; v. 3 – světle hnědožlutý jí. Nálezy: Ke 2,067 kg; Ma 1,55 kg; St 4,94 kg; Ko 0,15 kg; Uh 0,016 kg; Fe 1ks; Br 1ks. Datace: Ha D3–LT A

Objekt 25

Sídlištní jáma nepravidelně kruhového tvaru s největším zahlobením v severní části. Průměr 2,73 m, max. hloubka 0,72 m. Výplň: v. 1 – šedožlutá jílovitá hlína; v.

2 – šedohnědá jílovitá hlína; v. 3 – šedožlutá jílovitá hlína s příměsí spraše (60 %). Nálezy: Ke 1,315 kg; Ma 1,72 kg; St 0,955 kg; Ko 0,18 kg; Uh 0,014 kg. Datace: Ha D–LT A.

Objekt 27

Soujámí nepravidelně obdélného tvaru s největšími zahlobenými v S a J části, se šikmými stěnami a s podélnou osou ve směru S–J. Délka 3,2 m, šířka 2,0 m, max. hloubka 0,53 m. Výplň: v. 1 – světlá šedohnědá s větším množstvím mazanice a uhlíků, mírně ulehlá; v. 2 – světlá písčítá, kyprá s mazanici; v. 3 – šedohnědá, ulehlá; v. 4 – tmavá, měkká, s mazanici a velkým množstvím uhlíků; v. 5 – hnědošedá, ulehlá s peckami spraše; v. 6 – světle hnědožlutý jí. Nálezy: Ke 1,08 kg; Ma 3,96 kg; St 5,405 kg; Ko 0,18 kg; Uh 0,014 kg; Fe 2 ks. Datace: Ha D–LT A.

Objekt 28

Polozemnice (*obr. 4:2*) nepravidelně obdélného tvaru se svislými stěnami, s plochým dnem, s kúlovou jamkou (objekt 283) u východní stěny a 6 tyčovými jamkami, s podélnou osou ve směru cca V-Z. Délka 3,52 m, šířka 3,05 m, max. hloubka 0,57 m. Výplň: v. 1 - šedožlutá jílovitá hlína; v. 2 - šedohnědá jílovitá hlína, ojediněle zlomky opuky, hojně uhlíky. K1-K6 výplň: v. 1 - hnědošedá, silně ulehlá, nahodile uhlíky a pecky okrového jílu. Nálezy: Ke 7,08 kg; Ma 4,215 kg; St 1,955 kg; Ko 3,55 kg; Uh 0,125 kg; Fe 3 ks; Br 2 ks; korálek 2 ks; Ká 7,03 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 37

Sídlištní jáma (*obr. 10:2*) nepravidelně oválného tvaru, se šikmými až svislými stěnami, plochým dnem a kumulací kamenů na dně, s kúlovou jamkou (objekt 377) u stěny v SZ části, s obdélnou osou ve směru SZ-JV. Délka 3,34 m, šířka 2,93 m, max. hloubka 0,72 m. Výplň: v. 1 - šedožlutá jílovitá; v. 2 - šedožlutá písčitohlinitá, velké množství úlomků opuky; v. 3 - šedohnědá ojedinělé úlomky opuky, uhlíků a mazanice; v. 4 - tmavá, měkká, velké množství uhlíků. Nálezy: Ke 3,246 kg; Ma 1,9 kg; St 5,83 kg; Ko 0,765 kg; Uh 0,076 kg; Fe 12 ks; Br 4 ks; Ká 2,35 kg. Datace: Ha D2-LT A.

Objekt 72

Sídlištní objekt nepravidelně obdélného tvaru, se stěnami v S části svislými a v J části stupňovitými, s plochým dnem, s podélnou osou ve směru cca S-J. Délka 3,3 m, šířka 2,26 m, max. hloubka 0,91 m. Výplň: v. 1 - probarvená jílovitá spraš; v. 2 - tmavá s velkým množstvím uhlíků; v. 3 - světle hnědošedá; v. 4 - šedohnědá ulehlá, četné uhlíky, nahodile kameny a keramika. Nálezy: Ke 2,4 kg; Ma 2,99 kg; St 4,635 kg; Ko 0,09 kg; Uh 0,336 kg; Fe 8 ks; Br 6 ks. Datace: Ha D2-LT A.

Objekt 140

Polozemnice (*obr. 5:1*) obdélného tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem, s pěti kúlovými jamkami a vstupním prostorem na S straně, s podélnou osou ve směru cca V-Z. Délka 3,8 m, šířka 3,55 m, max. hloubka 0,7 m. Výplň: v. 1 - hnědá, silně ulehlá hlína s kousky břidlice, ojediněle mazanice; v. 2 - hnědá, silně ulehlá, hodně břidličná hlína, místy uhlíky, ojediněle mazanice; v. 3 - hnědočerná, středně ulehlá hlína, četné uhlíky, nahodile mazanice a břidlice; v. 4 - hnědá, středně ulehlá hlína, četná mazanice, místy uhlíky. Nálezy: Ke 7,815 kg; Ma 1,27 kg; St 0,23 kg; Ko 0,025 kg. Uh 0,006 kg; Fe 8 ks; Ká 0,38 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 278

Sídlištní jáma (*obr. 5:2*) čtvercového tvaru se dvěma lavičovitými výklenky v rozích na severní straně a s kruhovým zahloubením na východní straně, šikmé až svislé stěny, ploché dno. Délka 10,9 m, max. hloubka 0,42 m (v zahloubení 0,84 m). Výplň: v. 1 šedohnědá s velkým množstvím kamenů, silně ulehlá, uhlíky, mazanice; podloží břidlice. Nálezy: Ke 3,63 kg; Ma 4,44 kg; Ko 0,21 kg; Uh 0,023 kg; Fe 5 ks; Br 2 ks. Datace: Ha D2-LT A. Pozn.: Na dně kumulace kamenů.

Objekt 363

Kúlová jáma kruhového tvaru se šikmými stěnami a s oblým dnem. Průměr 0,3 m, max. hloubka 0,14 m. Výplň: v. 1. Nálezy: 0. Datace: nedatováno. Pozn.: součást objektu 140.

Objekt 364

Kúlová jáma kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem. Průměr 0,3 m, max. hloubka 0,31 m. Výplň: v. 1. Nálezy: Ke 0,55 kg; Ma 0,025 kg; Fe 1 ks. Datace: LT C-LT D. Pozn.: součást objektu 140.

Objekt 374

Kúlová jáma kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem. Průměr 0,22 m, max. hloubka 0,17 m. Výplň: v. 1. Nálezy: 0. Datace: nedatováno. Pozn.: součást objektu 140.

Objekt 375

Kúlová jáma kruhového tvaru se šikmými stěnami a plochým, skoseným dnem. Průměr 0,3 m, max. hloubka 0,12 m. Výplň: v. 1. Nálezy: Ma 0,54 kg. Datace: nedatováno. Pozn.: součást objektu 140.

Objekt 376

Kúlová jáma nepravidelně kruhového tvaru se šikmými, skosenými stěnami a s plochým, skoseným dnem. Průměr 0,3 m; max. hloubka 0,1 m. Výplň: v. 1. Nálezy: 0. Datace: nedatováno. Pozn.: součást objektu 140.

Objekt 451

Polozemnice (*obr. 6:1*) obdélného tvaru s podélnou osou ve směru V-Z, s kúlovou jámou (objekt 476) ve V části a se dvěma zahloubeními (objekty 647 a 650) v Z části. Délka 11,2 m, šířka 8,2 m, max. hloubka 0,44 m. Výplň: v. 1 - šedá, silně ulehlá, nahodile mazanice a drobné kameny; v. 2 - okrově šedá, silně ulehlá, nahodile drobné kameny, ojediněle mazanice a uhlíky; v. 3 - ornice, nepatrně světlejší než v. 1; v. 4 - hnědošedá, silně ulehlá, ojediněle drobné kameny, nahodile mazanice; v. 5 - přeпадlé podloží. Nálezy: Ke 0,901 kg; Ma 0,42 kg; St 0,015 kg; Ko 0,025 kg; Fe 4 ks; Ká 1,01 kg. Datace: Ha D2-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 460.

Objekt 475

Polozemnice (*obr. 6:2*) nepravidelně obdélného tvaru s 10 kúlovými jámami a s 32 tyčovkami. Délka 5,5 m, šířka 3,2 m, max. hloubka 0,68 m. Výplň: v. 1 - hnědošedá, silně ulehlá, hojně uhlíky a mazanice, nahodile drobné kameny a pecky okrového jílu. Nálezy: Ke 10,716 kg; Ma 3,66 kg; Ko 4,142 kg; Fe 1 ks; Br 1 ks; Uh 0,008 kg; Ká 1,265 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 500

Soujámí nepravidelného tvaru. Délka 6,28 m, šířka 3,0 m, max. hloubka 0,64 m. Výplň: v. 1 - šedohnědá písčitá, středně ulehlá, nahodile drobné kameny, uhlíky a mazanice; 500 C: v. 1 - šedohnědá s břidlicí, nahodile mazanice. Nálezy: Ke 11,41 kg; Ma 20,66 kg; Ko 1,692 kg; Uh 0,054 kg; Ká 3,34 kg; Br 5 ks; Fe 7 ks. Datace: Ha D2-3. Pozn.: Zkoumána pouze skrytá část objektu.

Objekt 506

Sídlíšní jáma nepravidelně elipsového tvaru s pozvolnými stěnami a s nerovným dnem, s podélnou osou ve směru cca S-J. Délka 3,5 m, šířka 2,4 m, max. hloubka 0,32 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá s břidlicí, nahodile mazanice a uhlíky. Nálezy: Ke 1,29 kg; Ma 5,88 kg; Ko 0,064 kg; Uh 0,011 kg; Ká 0,03 kg. Fe 1 ks. Datace: Ha D2-LT A.

Objekt 604

Sídlíšní objekt (*obr. 12:3*) ledvinovitěho tvaru se šikmými až pozvolnými stěnami a s nepravidelným dnem, s pecí při J stěně. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 2,94 m, šířka 1,66 m, max. hloubka 0,62 m. Výplň: v. 1 – hnědá, silně ulehlá, zbarvená trochu do šeda, nahodile mazanice; v. 2 – oranžovočervená, středně ulehlá, s velkými kusy mazanice, nahodile uhlíky; v. 3 – světle šedá; v. 4 – hnědošedá, středně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice; v. 5 – černohnědá, mírně ulehlá, hojně mazanice a uhlíky; v. 6 – hnědá, středně ulehlá, promísená se žlutou jílovitou; v. 7 – červeně propálená jílovitá, mírně ulehlá; v. 8 – černá propálená, silně ulehlá; v. 9 – šedá jílovitá, středně ulehlá, mírně do hněda, ojedinele mazanice. Nálezy: Ke 0,065 kg; Ma 13,255 kg; Uh 0,028 kg; Ká 0,22 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 650

Sídlíšní jáma oválného tvaru s plochým dnem. Délka 2,58 m, šířka 1,48 m. Výplň: v. 1 – šedá, silně ulehlá, nahodile drobné kameny a mazanice. Nálezy: Ke 0,255 kg; Ma 0,99 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: součást objektu 451.

Objekt 662

Sídlíšní objekt nepravidelně trojúhelníkového tvaru se svislými až konkávními stěnami a s nepravidelným dnem. Délka 6,0 m, šířka 3,1 m, max. hloubka 1,2 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile pecky písku, uhlíky a mazanice; v. 2 – okrově šedá hlinitopísčítá, středně ulehlá, ojedinele uhlík, mazanice a drobný kámen; v. 3 – světle hnědošedá hlinitopísčítá, hojně drobné kameny, nahodile mazanice a uhlíky; v. 4 – tmavě šedá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice; v. 5 – podloží. Nálezy: Ke 29,135 kg; Ma 14,575 kg; Ko 6,625 kg; Uh 0,016 kg; Ká 1,155 kg. Datace: Ha C-Ha D1. Pozn.: v superpozici s objekty 911 a 1076.

Objekt 663

Sídlíšní jáma kruhového tvaru s šikmými až oblými stěnami a plochým, nerovným dnem. Průměr 2,4 m, max. hloubka 0,5 m. Výplň: v. 1 – hnědá, středně ulehlá, hojně mazanice a uhlíky, nahodile drobné kameny. Nálezy: Ke 11,76 kg; Ma 22,755 kg; Ko 6,145 kg; Uh 0,031 kg; Ká 1,48 kg; Br 1 ks. Datace: Ha C-Ha D1. Pozn.: odkryta jen část objektu.

Objekt 664

Sídlíšní jáma oválného tvaru se šikmými stěnami s plochým, nerovným dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 1,53 m, šířka 1,24 m, max. hloubka 0,28 m. Výplň: v. 1 – hnědá, silně ulehlá, hojně pecky šedého popela a uhlíky a pecky okrového jílu, nahodile mazanice. Nálezy: Ke 0,53 kg; Ma 0,01 kg; Ko 0,21 kg; Uh 0,003 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 666

Sídlíšní jáma (*obr. 11:1*) ledvinového tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem. Zjištěná délka 2,4 m, šířka 2,4 m, max. hloubka 0,18 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, mírně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 2 – hnědá, středně ulehlá, promísená podložím, nahodile drobné kameny, ojedinele mazanice; v. 3 – hnědočerná, kyprá, ojedinele mazanice a uhlíky; K1 – oválného tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem, d. 0,26 m, š. 0,21 m, max. hl. 0,26 m, výplň: šedohnědá, jílově hlinitá, středně ulehlá; K2 – oválného tvaru se svislými stěnami a s plochým, lehce vyklenutým dnem, d. 0,23 m, š. 0,2 m, max. hl. 0,12, výplň: světle hnědá, jílově hlinitá, středně ulehlá. Nálezy: Ke 1,305 kg; Ma 0,445 kg; Ko 0,09 kg; Uh 0,002 kg. Datace: Ha D3-LT A. Pozn.: zkoumána část objektu.

Objekt 667

Sídlíšní jáma nepravidelně oválného tvaru s výraznějším zahloubením v S části, s pozvolnými až svislými stěnami a s plochým, stupňovitým dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 3,7 m, šířka 2,0 m, max. hl. 0,52 m. Výplň: v. 1 – černá, propálená, středně ulehlá, hojně uhlíky, nahodile pecky okrového, středně zrnitého písku; v. 2 – hnědošedá, silně ulehlá, promísená s podložím, hojně uhlíky, nahodile mazanice a drobné kameny; v. 3 – šedá, silně ulehlá, hojně uhlíky, nahodile mazanice a drobné kameny; v. 4 – přemístěné podloží, silně ulehlé; v. 5 – hnědá, silně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice, drobné kameny a pecky přemístěného podloží. Nálezy: Ke 2,53 kg; Ma 0,485 kg; Ko 0,02 kg; Uh 0,024 kg. Datace: Ha C-Ha D1.

Objekt 668

Sídlíšní jáma nepravidelně ledvinového tvaru s výraznějším zahloubením v J části s pozvolnými až svislými stěnami a s oblým dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 3,3 m, šířka 2,4 m, max. hloubka 0,4 m. Výplň: v. 1 – hnědá, silně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 2 – přemístěné podloží; v. 3 – hnědočerná, silně ulehlá, hojně uhlíky, nahodile uhlíky a mazanice. Nálezy: Ke 1,01 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 671

Sídlíšní jáma oválného tvaru se svislými až kónickými stěnami a nepravidelným dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 2,25 m, šířka 1,52 m, max. hloubka 0,72 m. Výplň: v. 1 – hnědá, silně ulehlá, nahodile drobné kameny, ojedinele mazanice; v. 2 – světle hnědá, silně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice, ojedinele pecky podloží. Nálezy: Ke 4,77 kg; Ma 0,276 kg; Ko 0,115 kg. Datace: Ha C-Ha D1.

Objekt 673

Sídlíšní jáma – hliník – nepravidelně oválného tvaru s pozvolnými až svislými stěnami a s nepravidelným dnem. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 8,8 m, šířka 7,84 m, max. hl. 1,68 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice; v. 2 – jako v. 1 + pecky žlutého jílovitého písku a drobné kameny; v. 3 – šedá, jílově hlinitá, promísená žlutým jílovým pískem, nahodile drobné kameny, ojedinele uhlík a mazanice. Nálezy: Ke 11,025 kg; Ma 25,3 kg; Ko 0,615 kg; Uh 0,051 kg; Ká 0,805 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 674

Sídlištní jáma nepravidelně kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem. Průměr 1,5 m, max. hloubka 0,48 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, ojediněle mazanice. Nálezy: Ke 0,44 kg; Ma 0,275 kg; Ká 0,685 kg. Datace: Ha D2-LT A.

Objekt 727

Kúlová jáma kruhového tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem. Průměr 0,6 m, max. hloubka 0,22 m. Výplň: v. 1 – tmavě šedohnědá, ulehlá s břidlicí, uhlíky a mazanicí. Nálezy: Ke 0,025 kg; Ma 0,18 kg; Uh 0,03 kg. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 1557.

Objekt 739

Kúlová jáma nepravidelně kruhového tvaru s pozvolnými až svislými stěnami a s plochým, skoseným dnem. Průměr 0,8 m, max. hloubka 0,47 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, ulehlá s břidlicí, uhlíky a mazanicí; v. 2 – tmavě šedohnědá, ulehlá s břidlicí, uhlíky a mazanicí. Nálezy: Ke 0,065 kg; Ma 0,45 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 745

Polozemnice (*obr. 7:1*) lichoběžníkového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s nepravidelně plochým dnem, s většími kúlovými jámami K1 a K2 při S a V stěně. Délka 4,7 m, šířka 3,3 m (resp. 1,5 m), max. hloubka 0,38 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, středně ulehlá, písčito-hlinitá, hojně drobné kameny, nahodile mazanice, uhlíky a pecky písku. K1 – oválného tvaru se šikmými stěnami a s oblým dnem, délka 0,8 m, šířka 0,34 m, max. hloubka 0,18 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá hlinitopísčítá, středně ulehlá. K2 – kruhového tvaru s pozvolnými až svislými stěnami a s oblým dnem. Průměr 0,7 m, max. hloubka 0,12 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá hlinitopísčítá, středně ulehlá. Nálezy: Ke 6,08 kg; Ma 4,815 kg; Ko 1,1 kg; Uh 0,004 kg; Ká 0,305 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 748

Polozemnice (*obr. 7:2*) nepravidelně obdélného tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 3,96 m, 3,2 m, max. hloubka 0,76 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, středně ulehlá, písčito-hlinitá, nahodile mazanice, drobné kameny a pecky jílu; v. 2 – šedá, středně ulehlá, prachově jílovitá, nahodile pecky jílu, uhlíky, drobné kameny, ojediněle mazanice. Nálezy: Ke 6,325 kg; Ma 2,04 kg; Ko 0,23 kg; Uh 0,014 kg; Ká 2,845 kg; ŠÍ 1 ks. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 751

Zásobní jáma oválného tvaru s kónickými až oblými stěnami a s plochým, stupňovitým dnem. Délka 2,74 (povrch), 3,38 (max.), šířka 1,84 m (povrch) 2,48 m (max.), max. hloubka 1,37 m. Výplň: v. 1 – světle šedohnědá písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 2 – šedohnědá písčito-hlinitá, s hrudkami mazanice, nahodile uhlíky; v. 3 – tmavě šedohnědá písčito-hlinitá, mírně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky, pecky písku, ojediněle drobný kámen; v. 4 – žlutý, kamenitý písek; v. 5 – šedě okrová hlinitopísčítá, mírně ulehlá, hojně mazanice, nahodile uhlíky; v. 6 – černošedá uhlíkatě písčítá, mírně ulehlá, nahodile mazanice; v. 7 – jako vrstva 3 jen méně mazanice a písku; v. 8 – mazi-

cová drť, nahodile uhlíky; v. 9 – jako v. 6; v. 10 – hnědošedá jílovitě písčítá, středně ulehlá, nahodile pecky písku, ojediněle uhlík a drobný kámen. Nálezy: Ke 42,075 kg; Ma 21,485 kg; Ko 10,375 kg; mušle 0,01 kg; Uh 0,061 kg; Ká 4,655 kg. Datace: Ha D.

Objekt 752

Sídlištní jáma kruhového tvaru se šikmými stěnami a s plochým, stupňovitým dnem. Průměr 1,53 m, max. hloubka 0,13 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile drobné kameny a mazanice; v. 2 – jílovotopísčítá. Nálezy: Ke 0,193 kg; Ma 0,24 kg; Ko 0,085 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 755

Sídlištní jáma kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým, skoseným dnem. Průměr 1,9 m; max. hl. 0,3 m. Výplň: v. 1 – tmavší hnědošedá, středně ulehlá; v. 2 – červená propálená, středně ulehlá. Nálezy: Ke 0,165 kg; Ma 0,13 kg; ŠÍ 1 ks. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 758

Zásobní jáma nepravidelného tvaru (povrch), kruhového (dno), s kónickými stěnami a s plochým dnem. Délka 3,72 m (povrch), šířka 2,3 m (povrch), průměr 1,8 m (dno); max. hl. 0,7 m. Výplň: v. 1 – hnědočervená propálená, středně ulehlá, nahodile uhlíky a drobné kameny; v. 2 – hnědošedá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 3 – hnědošedá písčito-hlinitá, středně ulehlá, promísená spraší, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 4 – jako v. 2, jen méně drobných kamenů; v. 5 – čocka písčité spraše, nahodile uhlíky a drobné kameny; v. 6 – světle hnědošedá písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile drobné kameny, ojediněle uhlík a mazanice. Nálezy: Ke 2,025 kg; Ma 0,605 kg; Ko 0,258 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 760

Polozemnice (*obr. 8:1*) obdélného tvaru s kruhovým zahloubeným výklenkem v S části a obdobným na protilehlé straně a s dvojicí kúlových jamek (K2 a K3) při V stěně uprostřed a s kúlovou jámou (K4) při Z stěně uprostřed. Ve střední části objektu kumulace tyčových jamek včetně kúlové jamky K5, menší též v blízkosti K4 a kúlová jáma (K1) ve střední části při J stěně. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 5,2 m, šířka 3,4 m, max. hloubka 0,89 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, středně ulehlá, písčito-hlinitá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 2 – šedá prachově hlinitá, mírně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 3 – jako vrstva 1 + hojně drobné kameny, nahodile pecky písku a jílu; v. 4 – okrově hnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 5 – šedohnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 6 – šedá, prachově hlinitá, kyprá, nahodile mazanice a uhlíky; K1 – v. 1 – žlutohnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá; v. 2 – šedohnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, ojediněle drobné kameny. K2 – v. 1 – hnědošedá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, K3 – v. 1 – šedohnědá, písčito-hlinitá, K4 – v. 1 – žlutohnědá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, hojně drobné kameny; v. 2 – hnědošedá, písčito-hlinitá, středně ulehlá, nahodile, uhlíky a mazanice. K5 – v. 1 – hnědošedá, pís-

čítlohlinítá, středně ulehlá. Nálezy: Ke 23,285 kg; Ma 16,575 kg; Ko 3,065 kg; Uh 0,026 kg; Ká 1,115 kg; Fe 2 ks; jantarový korálek 1 ks. Datace: Ha D3-LT A. Pozn.: v superpozici s objekty 936 a 937.

Objekt 762

Sídlíštní jáma (*obr. 11:2*) oválného tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem. Délka 3,9 m, šířka 2,31 m, max. hloubka 0,61 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, středně ulehlá, písčitoehlinítá, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku; v. 2 – žlutohnědá, středně ulehlá, písčitoehlinítá, nahodile uhlíky, mazanice a kameny; v. 3 – šedohnědá, středně ulehlá, písčitoehlinítá, ojediněle uhlíky a mazanice. Nálezy: Ke 1,68 kg; Ma 1,78 kg; Ko 0,21 kg; Uh 0,003 kg; St 0,07 kg. Datace: Ha D3-LT A. Pozn.: v superpozici s objekty 1794 a 1807, obsahuje objekt 1790.

Objekt 767

Kúlová jáma kruhového tvaru se svislými stěnami a lehce oblým dnem. Průměr 0,4 m, max. hloubka 0,24 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, mírně ulehlá. Nálezy: Ke 0,55 kg; Ma 0,94 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 825

Sídlíštní jáma oválného tvaru se šikmými až svislými stěnami a s oblým dnem. Podélná osa ve směru cca SV-JZ. Délka 1,7, šířka 1,38, max. hloubka 0,83 m. Výplň: v. 1 – spraš; v. 2 – tmavě šedohnědá, jílovitohlinítá, středně ulehlá, s příměsí písku. Nálezy: Ke 2,065 kg; Ma 0,3 kg; Ko 0,045 kg; Uh 0,014 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 911

Zásobní jáma oválného tvaru s kónickými stěnami a plochým dnem. Délka 1,85 m, šířka 1,52 m, max. hloubka 0,62 m. Výplň: v. 1 – tmavě hnědošedá písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku, hojně drobné kameny; v. 2 – hnědočerná písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice, ojediněle pecky spraše; v. 3 – červenočerná propálená; v. 4 – světle hnědošedá hlinitopísčítá, středně ulehlá; v. 5 – jako vrstva 3. Nálezy: Ke 5,76 kg; Ma 1,64 kg; Ko 1,125 kg; LKo lebka; Uh 0,004 kg; Ká 0,955 kg; 1 lignitový náramek. Datace: Ha D.

Objekt 926

Kúlová jáma oválného tvaru s pozvolnými až šikmými stěnami a plochým dnem. Délka 0,38 m, šířka 0,29 m, max. hl. 0,08 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, kyprá. Nálezy: Ke 0,115 kg; Ma 0,015 kg; Ko 0,01 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 928

Sídlíštní jáma (*obr. 11:3*) nepravidelně kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s nepravidelným dnem. Ve dně zahloubeno 11 kúlových jamek. Průměr 3,9 m, max. hloubka 0,75 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 2 – jako v. 1 + pecky písku; v. 3 – šedá písčítá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 4 – světle hnědošedá, písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 5 – šedožlutá, hlinitopísčítá, silně ulehlá, hojně drobné kameny, nahodile uhlíky a mazanice; v. 6 – šedožlutá, písčítá až kamenitá, středně ulehlá, nahodile uhlík a ma-

zanice; v. 7 – hnědošedá písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku; v. 8 – hnědošedá písčitoehlinítá, středně ulehlá, s příměsí jílu, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku. K1 – kruhového tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem, prům. 0,35 m, max. hl. 0,12 m; výplň hnědošedá, písčitoehlinítá, středně ulehlá, ojediněle uhlík, mazanice a pecka písku; K2 – se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,4 m, max. hl. 0,14 m; výplň hnědošedá písčitoehlinítá až kamenitá, středně ulehlá, ojediněle uhlík a mazanice; K3 – kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,38 m, max. hl. 0,12 m; výplň jako K2; K4 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,23 m, max. hl. 0,2 m; výplň jako K1; K5 – kruhového tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,15 m, max. hl. 0,2 m výplň jako K1; K6 – oválného tvaru se šikmými stěnami a s plochým skoseným dnem, délka 0,36 m, šířka 0,3 m, max. hl. 0,15 m; výplň jako K1; K7 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,38 m; max. hl. 0,09 m; výplň jako K2; K8 – kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,43 m, max. hloubka 0,27 m; výplň jako K1; K9 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,35 m, max. hl. 0,15 m; výplň jako K1; K10 – oválného tvaru se svislými stěnami a s oblým dnem, délka 0,35 m, max. hloubka 0,15 m; výplň jako K1; K11 – kruhového tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,35 m, max. hl. 0,26 m; výplň jako K1. Nálezy: Ke 39,5 kg; Ma 16,7 kg; Ko 4,405 kg; Ká 5,611 kg; Fe 2 ks. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 932

Sídlíštní jáma (*obr. 12:1*) nepravidelně trojúhelníkového tvaru se šikmými stěnami a s plochým skoseným dnem, s 8 kúlovými jámami v rámci objektu a žlábkem (2 × 0,4 m, hl. 0,08 m) při S stěně. Max. délka 5,8 m, max. hloubka 0,55 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, ulehlá s mazanicí, nahodile uhlíky a břidlice; v. 2 – tmavá až černá, kyprá až mazlavá, s mazanicí a uhlíky; v. 3 – šedohnědá, ulehlá s mazanicí, nahodile uhlíky. K1 a K6 – šedohnědá, mírně ulehlá; K2 – šedohnědá, mírně ulehlá s mazanicí; K8 – šedohnědá, mírně ulehlá s uhlíky; K3 – tmavě šedohnědá s mazanicí a uhlíky; K4 – šedohnědá s mazanicí, břidlicí a uhlíky; K5 – tmavě šedohnědá s uhlíky; K7 – šedohnědá s mazanicí a uhlíky; žlábek – tmavě šedohnědá s mazanicí a s uhlíky. Nálezy: Ke 10,285 kg; Ma 36,87 kg; Ko 1,745 kg; Uh 0,035 kg; Ká 1,474 kg; Br 2 ks; Fe 4 ks. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 934

Polozemnice (*obr. 8:2*) nepravidelně obdélného tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem, se zahloubeními podél stěn (JV a Z). Délka 5,43 m, šířka 3,6 m, max. hloubka 0,6 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá písčitoehlinítá, středně ulehlá, nahodile mazanice a drobné kameny. Nálezy: Ke 4,935 kg; Ma 1,26 kg; Ko 0,16 kg; Uh 0,007 kg; Ká 0,008 kg. Datace: HaD-LT A. Pozn.: v superpozici s objekty 938 a 1082.

Objekt 936

Sídlíštní jáma nepravidelně oválného tvaru se šikmými stěnami a s plochým, nerovným dnem. Podélná osa ve směru SZ-JV. Délka 1,6 m, šířka 1,17 m, max. hl. 0,43 m.

Výplň: v. 1 – hnědošedá, písčitohlinitá, středně ulehlá, hojně mazanice, nahodile uhlíky a drobné kameny. Nálezy: Ke 0,159 kg; Ma 0,64 kg; Ko 0,02 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D3-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 760.

Objekt 937

Sídlištní jáma nepravidelně kruhového tvaru s pozvolnými až svislými stěnami a s oblým dnem. Průměr 1,1 m, max. hl. 0,4 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, písčitohlinitá, středně ulehlá, hojně drobné kameny, nahodile uhlíky a mazanice; v. 2 – šedá, písčitohlinitá, středně až mírně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice. Nálezy: Ke 1,295 kg; Ma 0,05 kg; Ko 0,05 kg; Ká 0,1 kg. Datace: Ha D3-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 760.

Objekt 938

Sídlištní jáma oválného tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým nerovným dnem. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 1,4 m, šířka 0,7 m, max. hloubka 0,3 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a drobné kameny; v. 2 – světle hnědě béžová, promísená spraší, nahodile mazanice a drobné kameny. Nálezy: Ke 0,13 kg; Ká 0,62 kg. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 934.

Objekt 988

Sídlištní jáma oválného tvaru a s plochým, stupňovitým dnem. Délka 2,47 m, šířka 1,64 m, max. hloubka 0,68 m. Výplň: v. 1 – hnědočerná jílově hlinitá, silně ulehlá, ojedinele mazanice; v. 2 – tmavě hnědá jílově hlinitá, středně ulehlá, ojedinele mazanice, uhlíky a drobné kameny; v. 3 – šedá jílově hlinitá, středně ulehlá s mazanicí a uhlíky. Nálezy: Ke 1,225 kg; Ma 0,08 kg; Ko 0,01 kg; Uh 0,003 kg; Ká 1,64 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 998

Sídlištní jáma oválného tvaru se šikmými i stěnami a plochým dnem. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 2,58 m, šířka 1,8 m, max. hloubka 0,46 m. Výplň: v. 1 – černá, mírně ulehlá, hojně mazanice; v. 2 – šedobéžová, středně ulehlá; v. 3 – písčité jílo, středně ulehlá; v. 4 – hnědožlutá, silně ulehlá. Nálezy: Ke 1,005 kg; Ma 0,68 kg; Ko 0,145 kg; Ká 0,04 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1029

Sídlištní jáma nepravidelně kruhového tvaru se šikmými stěnami a plochým, lehce vyklenutým dnem. Průměr 1,8 m, max. hl. 0,3 m. Výplň: v. 1 – hnědá, promísená jílem. Nálezy: Ke 2,901 kg; Ma 0,42 kg; Ko 0,21 kg; Uh 0,046 kg; Ká 0,38 kg. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: obsahuje obj. 1124.

Objekt 1046

Sídlištní jáma oválného tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 3,09 m, šířka 2,64 m, max. hloubka 1,1 m. Výplň: v. 1 – hnědá, hlinitopísčítá, středně ulehlá, hojně mazanice, uhlíky a pecky jílu; v. 2 – hnědá hlinitopísčítá, středně ulehlá, ojedinele mazanice. Nálezy: Ke 0,66 kg; Ma 1,388 kg; Ko 0,525 kg; St 0,005 kg; Uh 0,016 kg. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 1588.

Objekt 1075

Polozemnice (obr. 9:1) obdélného tvaru s téměř svislými stěnami, s plochým, nerovným dnem a „lavicí“ při J stě-

ně. Podélná osa ve směru V-Z. Délka 3,07 m, šířka 2,44 m, max. hloubka 0,43 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá písčitohlinitá, nahodile uhlíky a mazanice; v. 2 – černohnědá písčitohlinitá, nahodile uhlíky, ojedinele mazanice; v. 3 – žlutohnědá písčitohlinitá, nahodile uhlíky, ojedinele mazanice a kámen. Nálezy: Ke 5,46 kg; Ma 8,255 kg; Uh 0,021 kg; Ká 0,038 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 1076

Sídlištní jáma nepravidelně oválného tvaru se šikmými až svislými stěnami a nepravidelným dnem. Podélná osa ve směru cca S-J. Délka 4,68 m, šířka 3,29 m, max. hl. 1,44 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky a mazanice, ojedinele drobný kámen; v. 2 – hnědošedá až prachovitá, mírně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku; v. 3 – hnědošedá písčitohlinitá, středně ulehlá, promísená žlutým pískem; v. 4 – žlutý písek s drobnými kameny; v. 5, v. 6 – mazanice drť, ojedinele uhlík, drobný kámen a jílo; v. 7 – hnědošedá písčitohlinitá, středně ulehlá (ve spodní části mírně), hojně mazanice a uhlíky, nahodile drobné kameny; v. 8 – okrově šedá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile mazanice a uhlíky. Nálezy: Ke 30,37 kg; Ma 17,23 kg; Ko 8,66 kg; Uh 0,028 kg; Ká 0,46 kg. Datace: Ha D.

Objekt 1077

Kulová jáma kruhového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem. Průměr 1,08 m, max. hl. 0,37 m. Výplň: v. 1 – tmavě hnědošedá, písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku. Nálezy: Ke 0,13 kg; Ma 0,285 kg; Ko 0,03 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1078

Sídlištní jáma nepravidelně lichoběžníkového tvaru se šikmými až svislými stěnami a s plochým dnem, se stupněm a kulovou jámou K1 v JZ části. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 3,1 m, šířka 1,87 m, max. hl. 0,1 m. Výplň: v. 1 – hnědá hlinitopísčítá, nahodile uhlíky a mazanice, hojně drobné kameny. K1 – oválného tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem; délka 0,6 m, šířka 0,38 m; max. hl. 0,15 m. Výplň: v. 1 – hnědá hlinitopísčítá, nahodile uhlíky a mazanice, hojně drobné kameny. Nálezy: Ke 1,37 kg; Ma 0,225 kg; Ká 0,06 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1080

Polozemnice (obr. 9:2) obdélného tvaru se šikmými až svislými stěnami a plochým dnem, s lavicí při J stěně, s kulovou jámou K1 uprostřed V stěny a 3 kulovými jámami K2-4 ve V části. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 4,34 m, šířka 3,35 m, max. hl. 0,67 m. Výplň: v. 1 – černohnědá písčitohlinitá, mírně ulehlá, hojně drobné kameny, nahodile uhlíky, mazanice a pecky písku. K1 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a plochým skoseným dnem; průměr 0,44 m; max. hl. 0,37 m; výplň: v. 1 – černohnědá písčitohlinitá, mírně ulehlá, nahodile mazanice, uhlíky a pecky spraše. K2 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a plochým dnem, průměr 0,25 m, max. hl. 0,2 m, výplň: v. 1 – jako K1. K3 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a plochým dnem, průměr 0,27 m, max. hl. 0,2 m, výplň: v. 1 – jako K1. K4 – kruhového tvaru, průměr 0,2 m, max. hl. 0,17 m, výplň: v. 1 – jako K1. Nálezy: Ke 11,865 kg; Ma 8,36 kg; Ko 1,83 kg; B1 1 ks; St 0,31 kg; Ká 0,411 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 1082

Sídlištní jáma nepravidelně obdélného tvaru s výklenkem v J části. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 1,2 m, max. š. 1,3 m, max. hl. 0,6 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá písčitohlinitá, středně ulehlá, nahodile uhlíky, pecky spráše a drobné kameny. Nálezy: Ke 0,195 kg; Ko 0,01 kg. Datace: Ha D-LT A, VS. Pozn.: v superpozici s objektem 934.

Objekt 1176

Kúlová jáma oválného tvaru se svislými stěnami a s plochým dnem. Délka 0,66 m, šířka 0,36 m, max. hloubka 0,11 m. Výplň: v. 1 – světle šedá, hlinitá, ulehlá. Nálezy: Ke 1,61 kg; Ma 1,2 kg; Ko 0,22 kg; St 0,03 kg; Uh 0,009 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1315

Sídlištní jáma oválného tvaru se šikmými až svislými stěnami a plochým, skoseným dnem. Délka 1,36 m; šířka 1,17 m; max. hl. 0,27 m. Výplň: v. 1 – mazanice; v. 2 – černošedá, silně ulehlá, hojně uhlíky a mazanice. Nálezy: Ke 1,28 kg; Ma 0,16 kg; Ko 0,39 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1382

Kúlová jáma kruhového tvaru s téměř svislými stěnami a plochým dnem. Průměr 0,23 m, max. hloubka 0,11 m. Výplň: v. 1 – hnědočerná, středně ulehlá. Nálezy: Ke 0,04 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1543

Kúlová jáma kruhového tvaru se svislými stěnami a plochým dnem. Průměr 0,48 m, max. hloubka 0,12 m. výplň: v. 1 – hnědošedá, mírně ulehlá, hojně uhlíky. Nálezy: Ke 6,496 kg; Ma 0,03 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1586

Polozemnice (*obr. 10:1*) obdélného tvaru se šikmými stěnami a plochým dnem s kúlovou jámou K1 při kratší (V) stěně uprostřed. Podélná osa ve směru cca V-Z. Délka 3,37 m, šířka 2,4 m, max. hl. 0,4 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá s uhlíky a mazanicí; v. 2 – šedohnědá, promísená žlutým jílem s drobnými kameny, nahodile uhlíky. K1 – oválného tvaru se svislými až šikmými stěnami a hrotitým dnem, délka 0,3 m, šířka 0,2 m, max. hl. 0,23 m, výplň jako v. 2. Nálezy: Ke 3,56 kg; Ma 0,64 kg; Ko 0,11 kg; Uh 0,002 kg; Ká 0,064 kg; Br 2 ks; Fe 2 ks. Datace: Ha D2-3.

Objekt 1588

Sídlištní jáma kruhového tvaru se šikmými stěnami a oblým dnem. Průměr 1,73 m, max. hl. 0,52 m. Výplň: v. 1 – hnědá, hlinitopísčitá, středně ulehlá, hojně mazanice, uhlíky a pecky jílu; v. 2 – šedohnědá hlinitopísčitá, střed-

ně ulehlá, hojně uhlíky, mazanice a pecky jílu. Nálezy: Ke 41,69 kg; Ma 0,24 kg; Ko 0,12 kg. Datace: Ha D-LT A. Pozn.: v superpozici s objektem 1046.

Objekt 1665

Kúlová jáma kruhového tvaru se svislými stěnami a plochým dnem. Průměr 0,62 m, max. hl. 0,32 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, mírně ulehlá s mazanicí a uhlíky. Nálezy: Ke 0,009 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1724

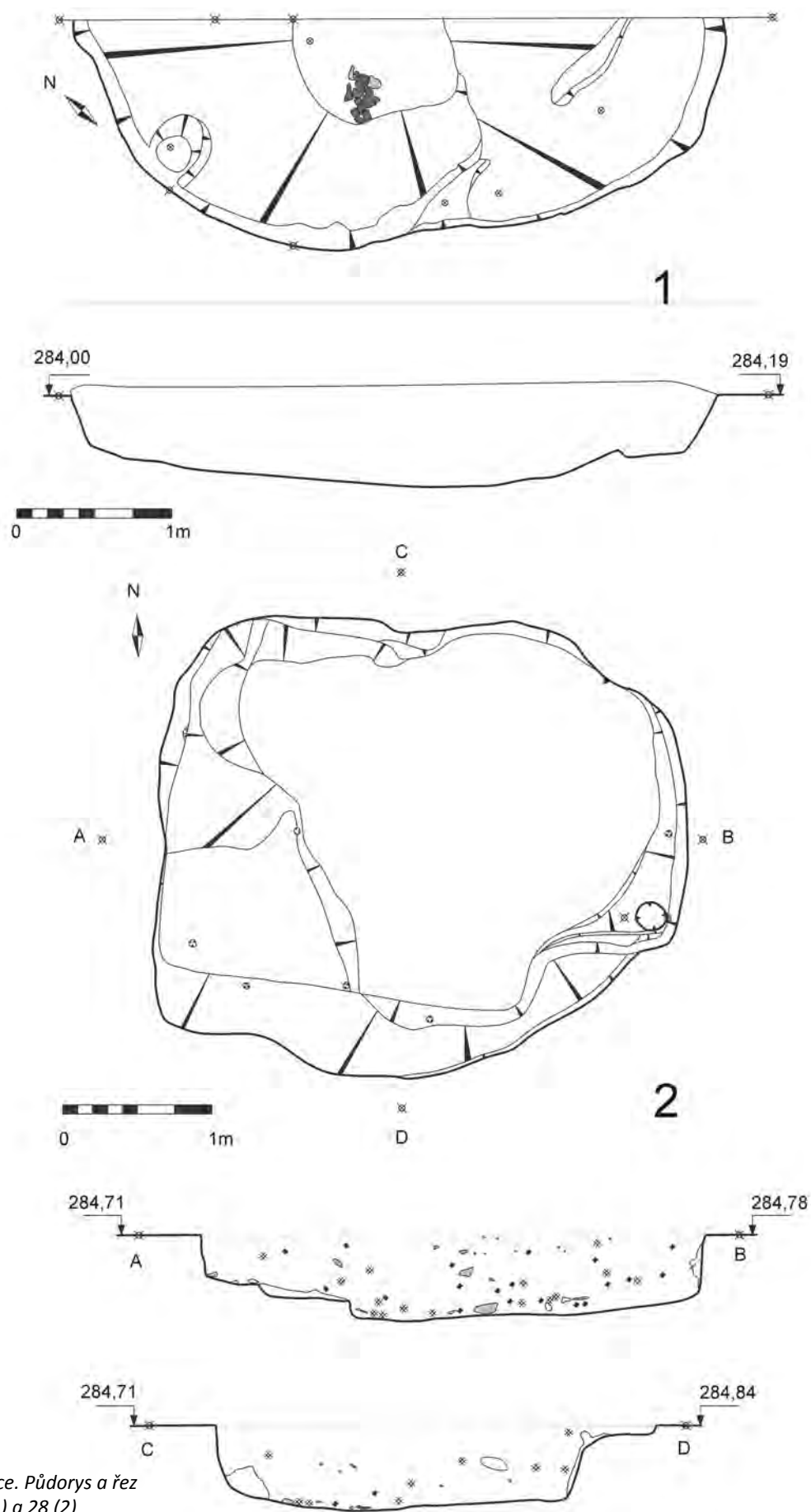
Sídlištní jáma (*obr. 12:2*) nepravidelně obdélného tvaru s výklenkem v S části, se šikmými až svislými, místy esovitě prohnutými stěnami a nepravidelným, nerovným dnem, objekt obsahuje 3 kúlové a 10 tyčových jamek. Podélná osa ve směru V-Z. Délka 4,6 m, šířka (bez výklenku) 3,9 m, (s výklenkem) 5,82 m; max. hl. 0,63 m. Výplň: v. 1 – šedočerná, střed. ulehlá, s peckami okrového jílu; v. 2 – hnědočerná, mírně ulehlá, promís. černou; v. 3 – černá, mírně ulehlá; v. 4 – šedá, sil. ulehlá; v. 5 – okrový jíl s příměsí šedohnědé, střed. ulehlá; v. 6 – šedá, střed. ulehlá; v. 7 – šedá, střed. ulehlá, hojně uhlíky; v. 8 – šedá, mírně ulehlá, promís. s popelem; v. 9 – jako v. 5; v. 10 – jako v. 5; v. 11 – šedá, sil. ulehlá, promís. s okrovým jílem; v. 12 – světle šedá, střed. ulehlá, ojedinele pecky jílu; v. 13 – šedočerná, střed. ulehlá, promísená okrovým jílem; v. 14 – okrový jíl s příměsí šedé, střed. ulehlá; v. 15 – jako v. 5; v. 16 – šedá, střed. ulehlá, s příměsí okrového jílu. K1 – nepravidelně kruhového tvaru s téměř svislými stěnami a s plochým dnem, průměr 0,44 m, max. hl. 0,47 m, výplň: v. 12; K3 – kruhového tvaru se šikmými stěnami a s oblým dnem, průměr 0,5 m, max. hl. 0,26 m, výplň: v. 15. Nálezy: Ke 8,13 kg; Ma 35,155 kg; Ko 0,143 kg; Ká 3,55 kg; ŠI 1 ks; St 0,2 kg; Uh 0,049 kg. Datace: Ha D3-LT A.

Objekt 1776

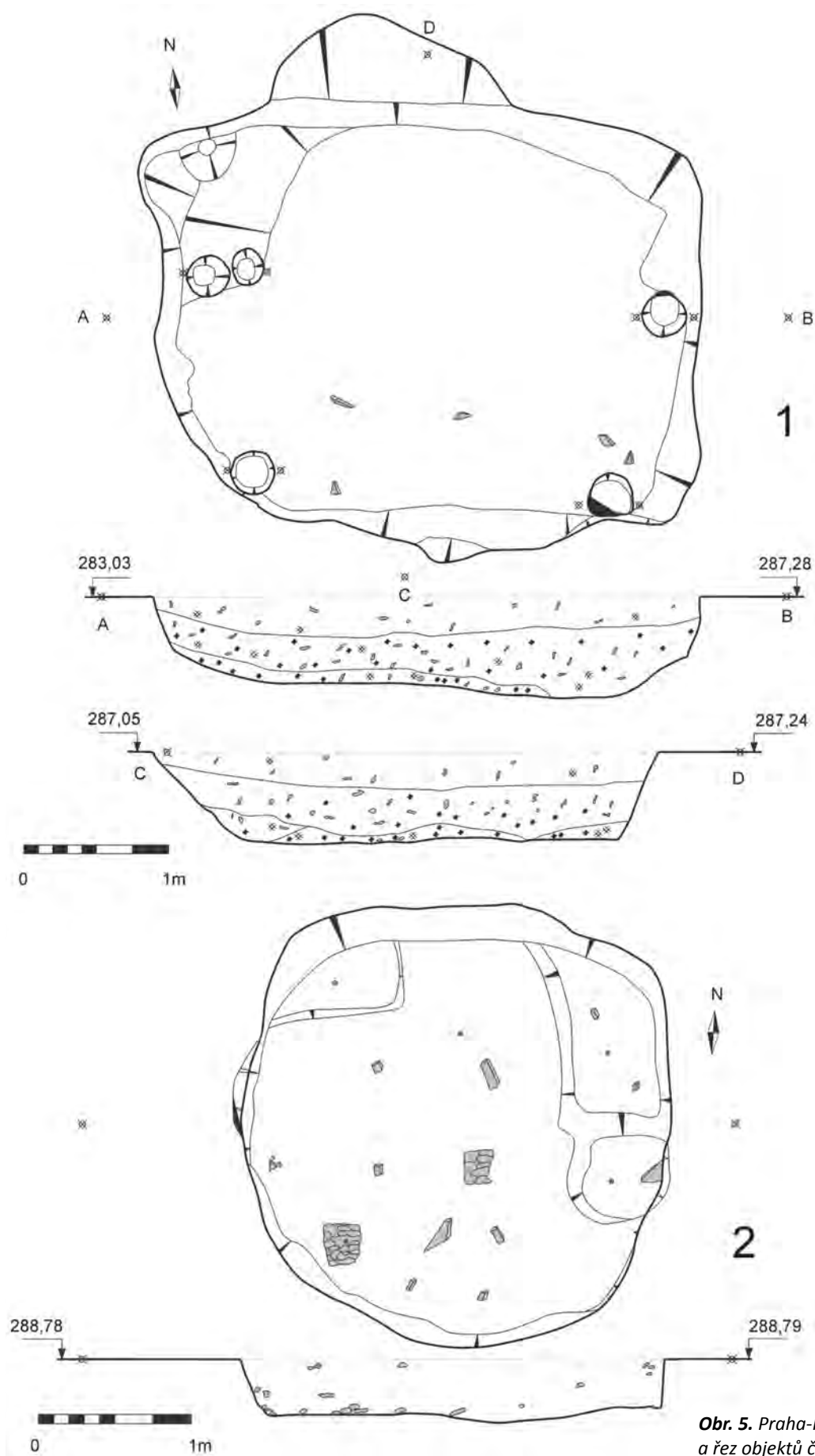
Kúlová jáma kruhového tvaru se svislými stěnami a plochým dnem. Průměr 0,48 m, max. hloubka 0,3 m. Výplň: v. 1 – šedohnědá, mírně ulehlá s mazanicí a uhlíky. Nálezy: Ke 0,08 kg. Datace: Ha D-LT A.

Objekt 1799

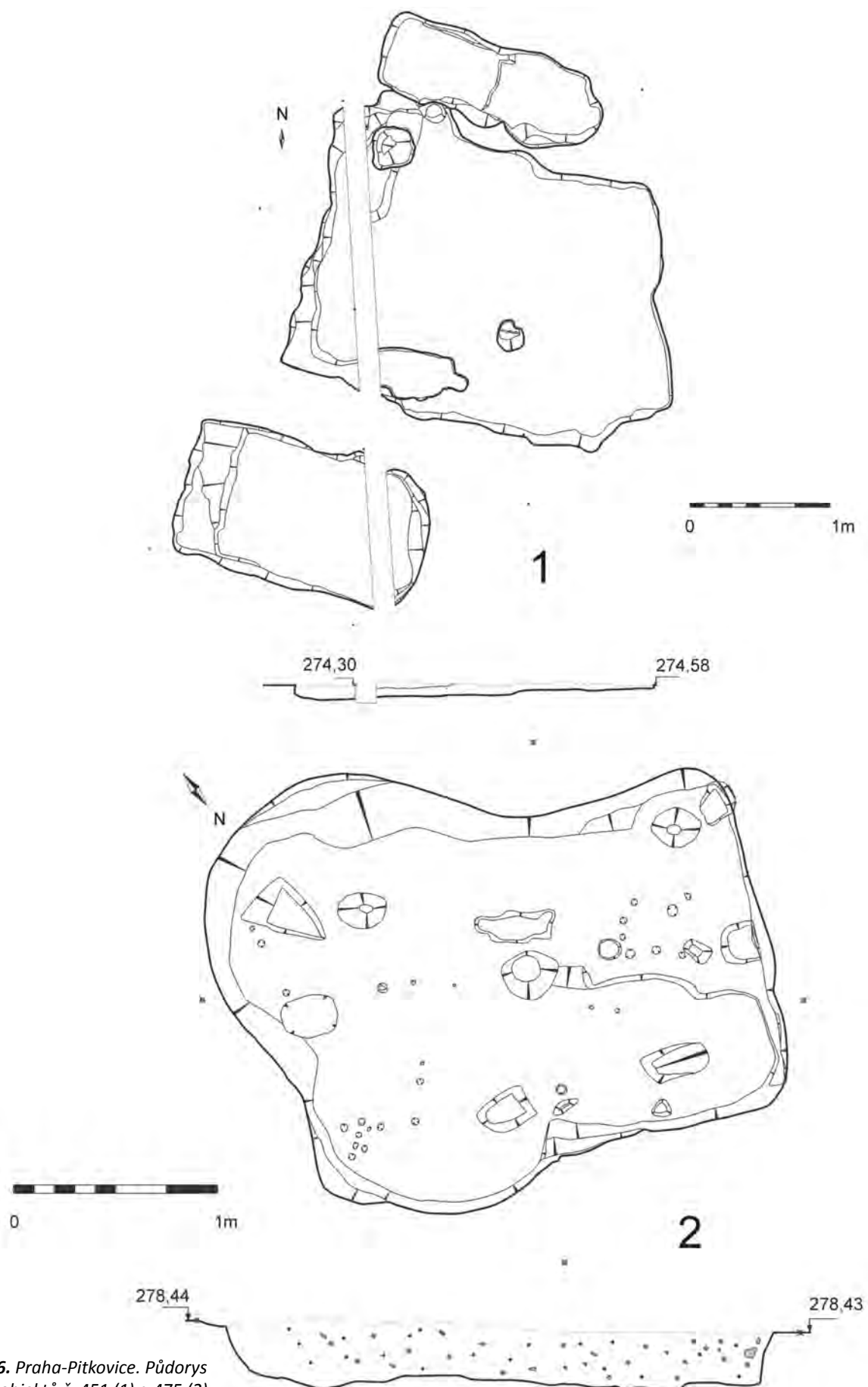
Zásobní jáma kruhového tvaru s kónickými stěnami a s plochým, nerovným dnem. Průměr 1,5 m, max. hloubka 0,44 m. Výplň: v. 1 – hnědošedá, středně ulehlá; v. 2 – černá, mírně ulehlá, promísená s šedou, s peckami okrového jílu; v. 3 – šedohnědá, mírně ulehlá, promísená okrovým jílem, hojně mazanice; v. 4 – šedohnědá, středně ulehlá, promísená peckami okrového jílu. Nálezy: Ke 0,15 kg; Ma 1,28 kg; Ká 0,265 kg; Uh 0,004 kg; Fe 1 ks. Datace: Ha D-LT A.

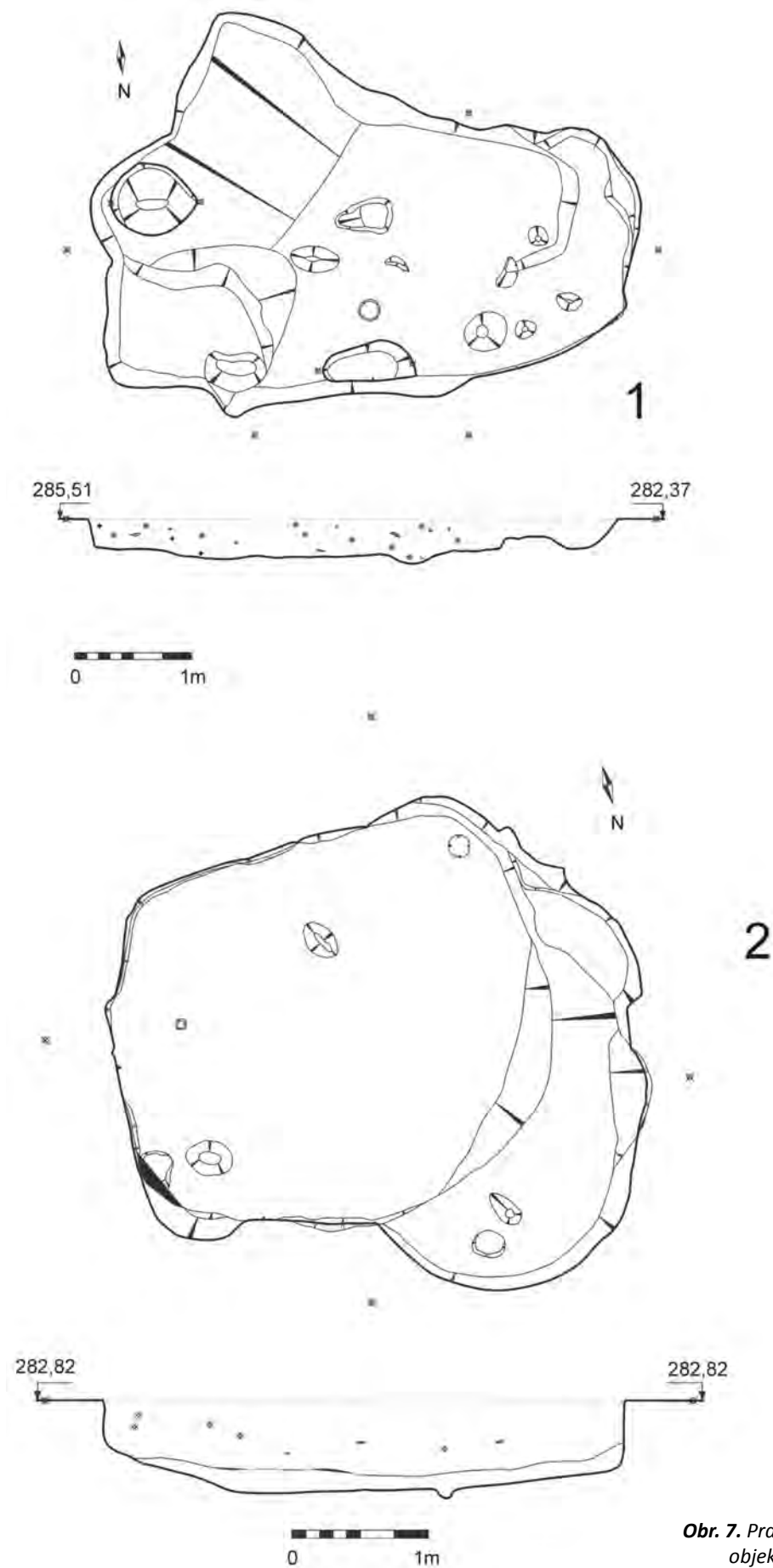
Obr. 4. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 8 (1) a 28 (2)

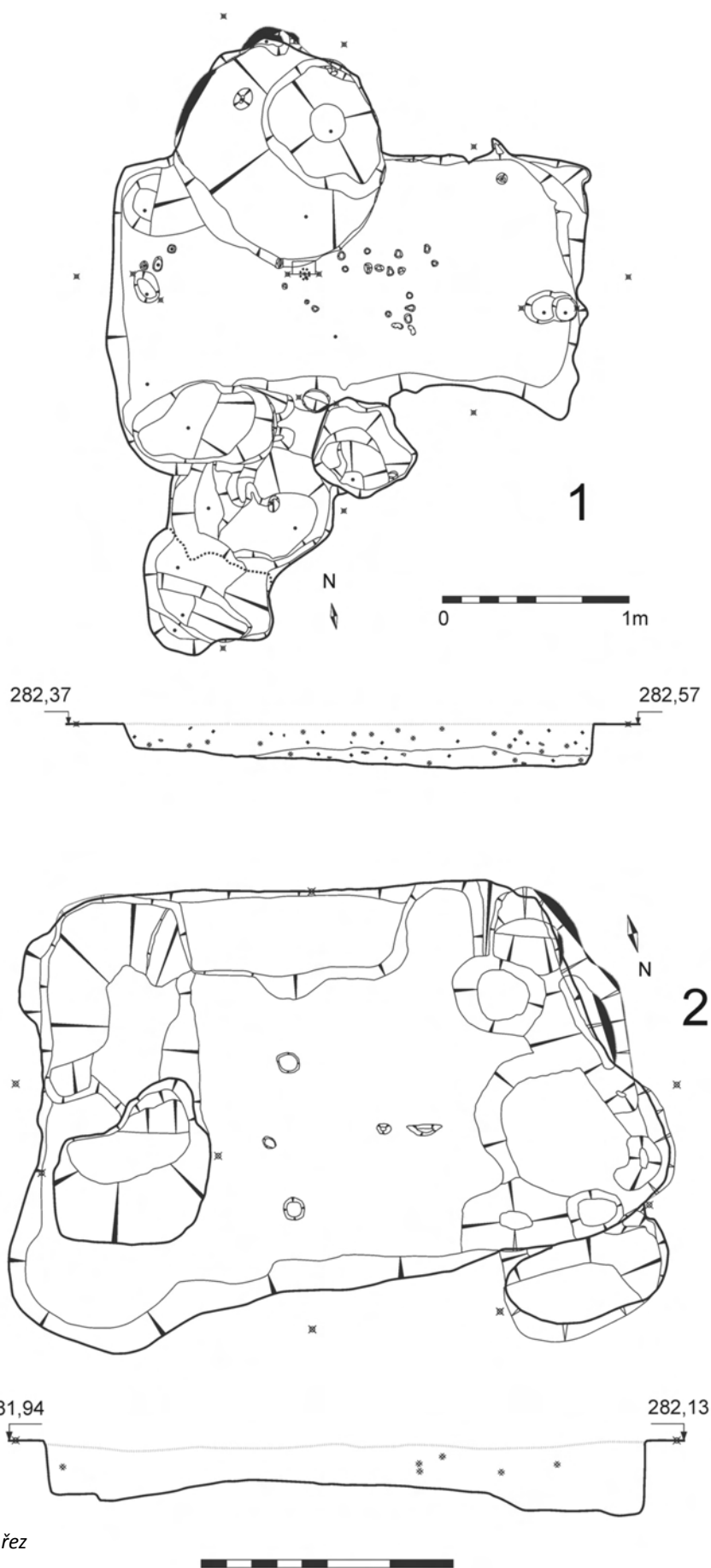
Obr. 5. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 140 (1) a 278 (2)

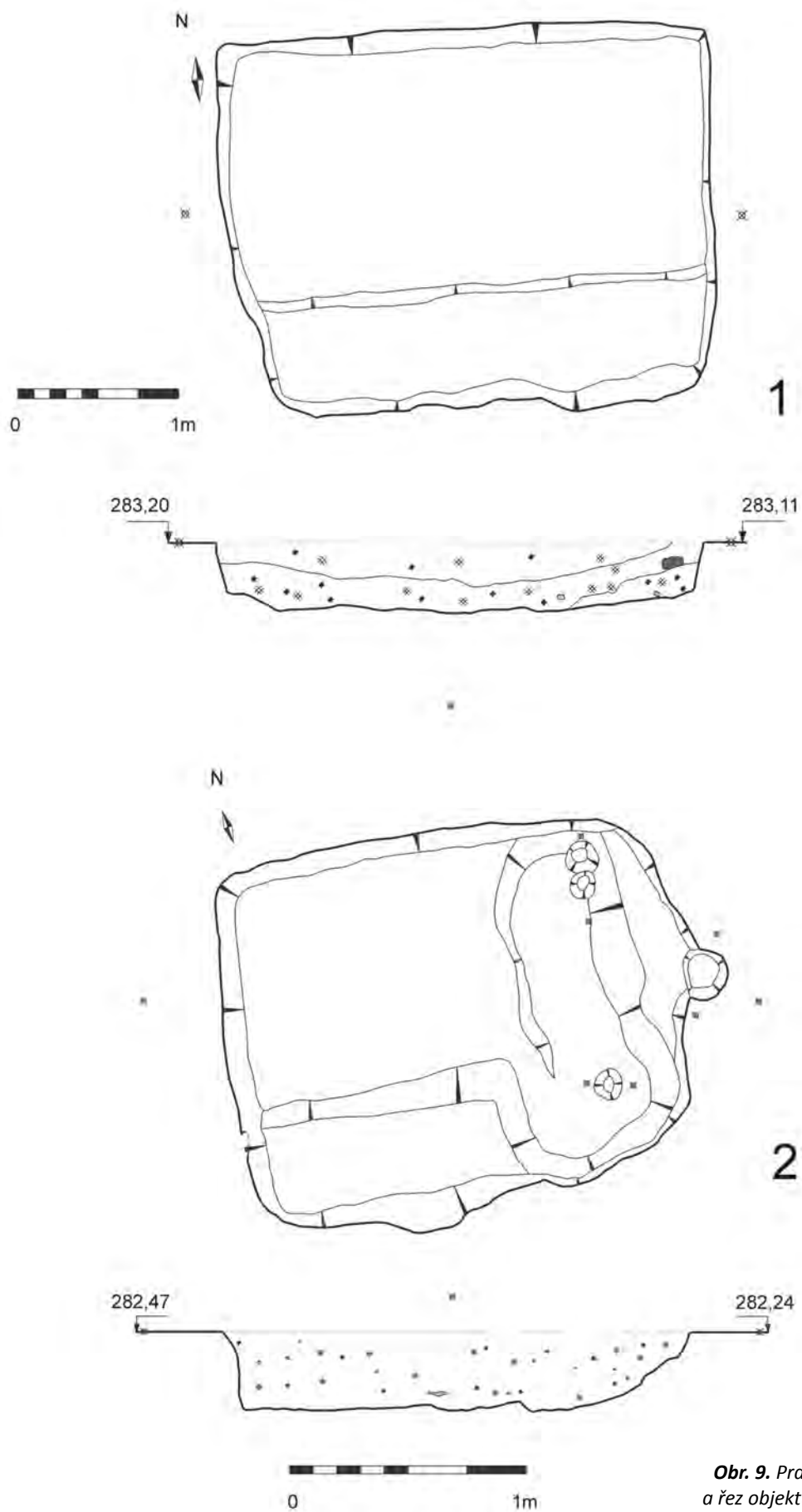
Obr. 6. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 451 (1) a 475 (2)

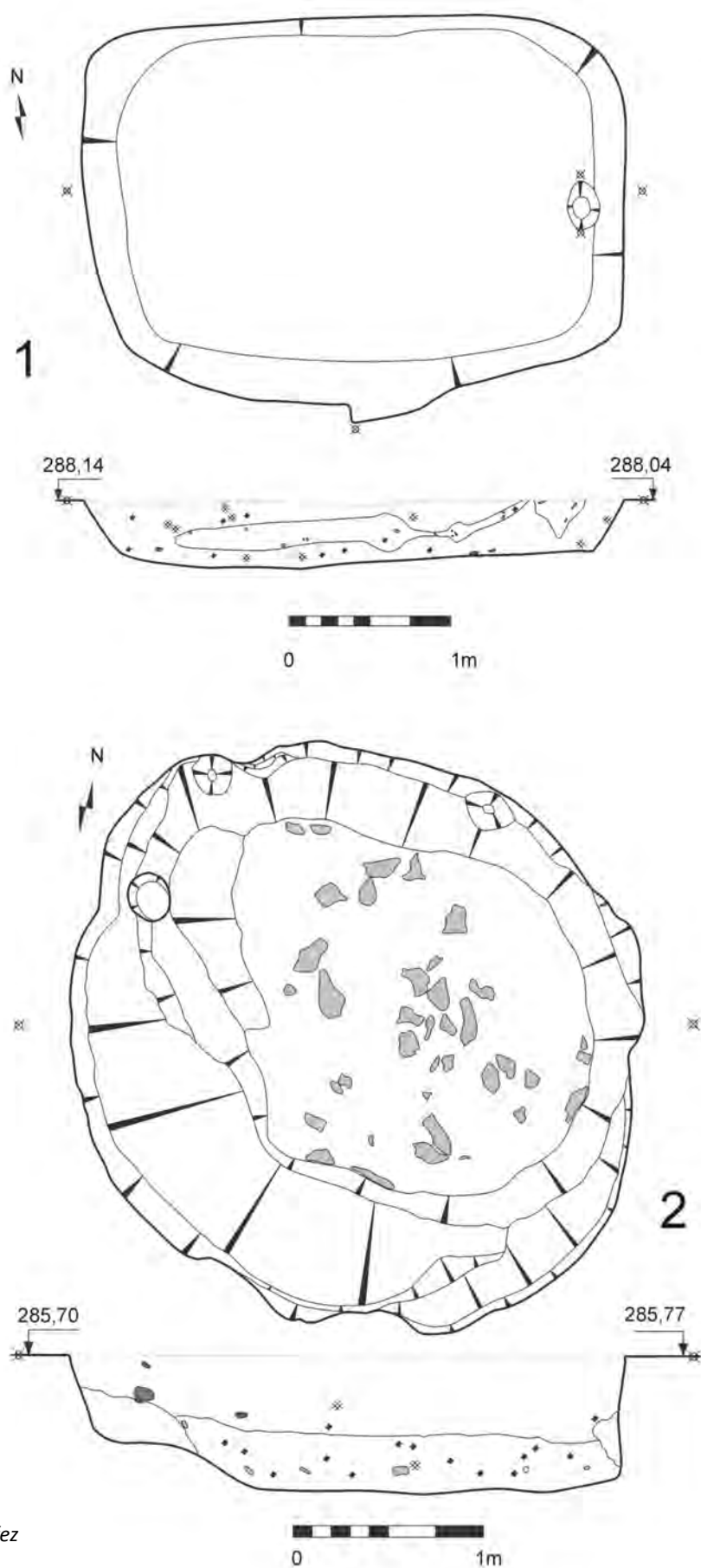
Obr. 7. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 745 (1) a 748 (2)

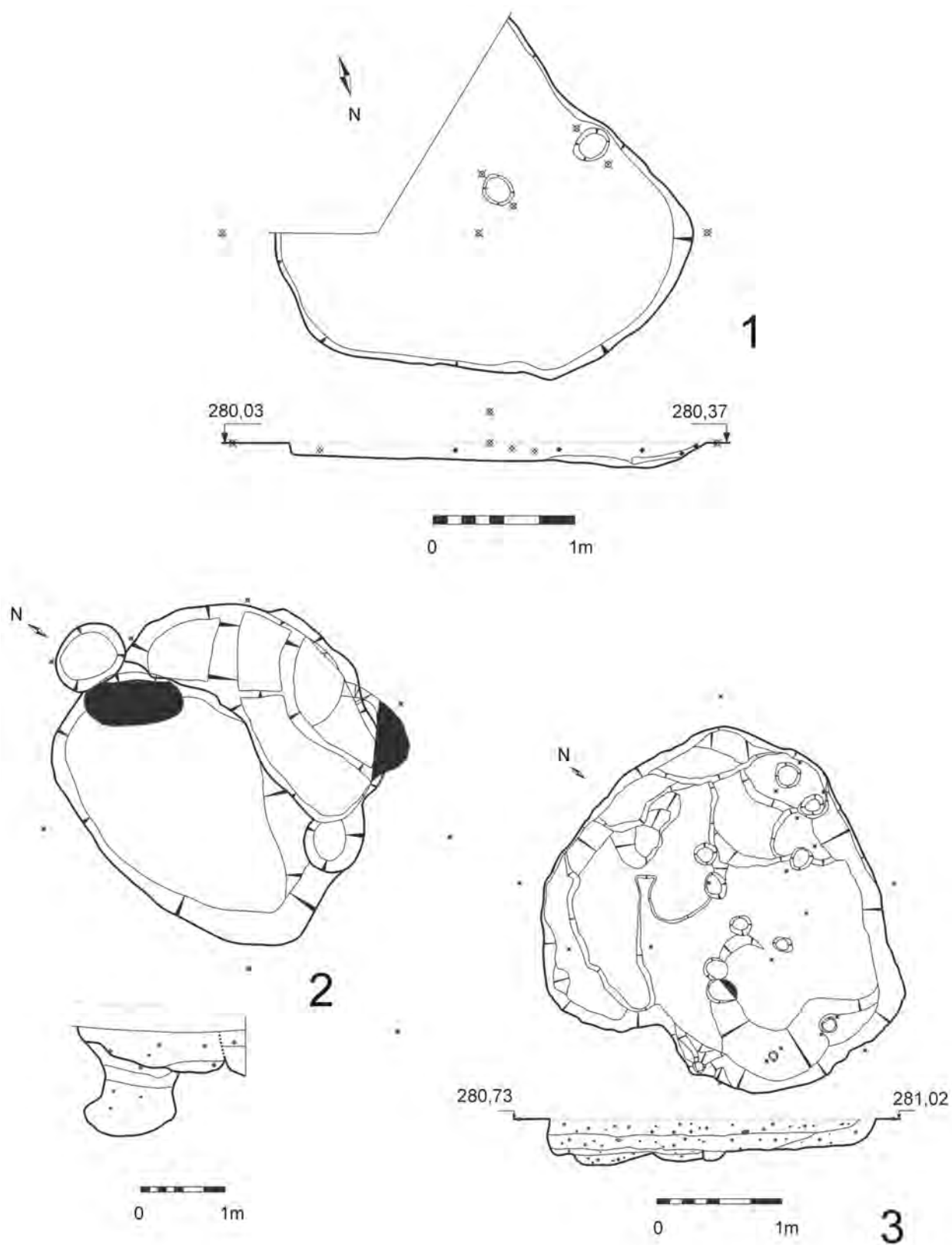
Obr. 8. Praha-Pitkovic. Půdorys a řez objektů č. 760 (1) a 934 (2)

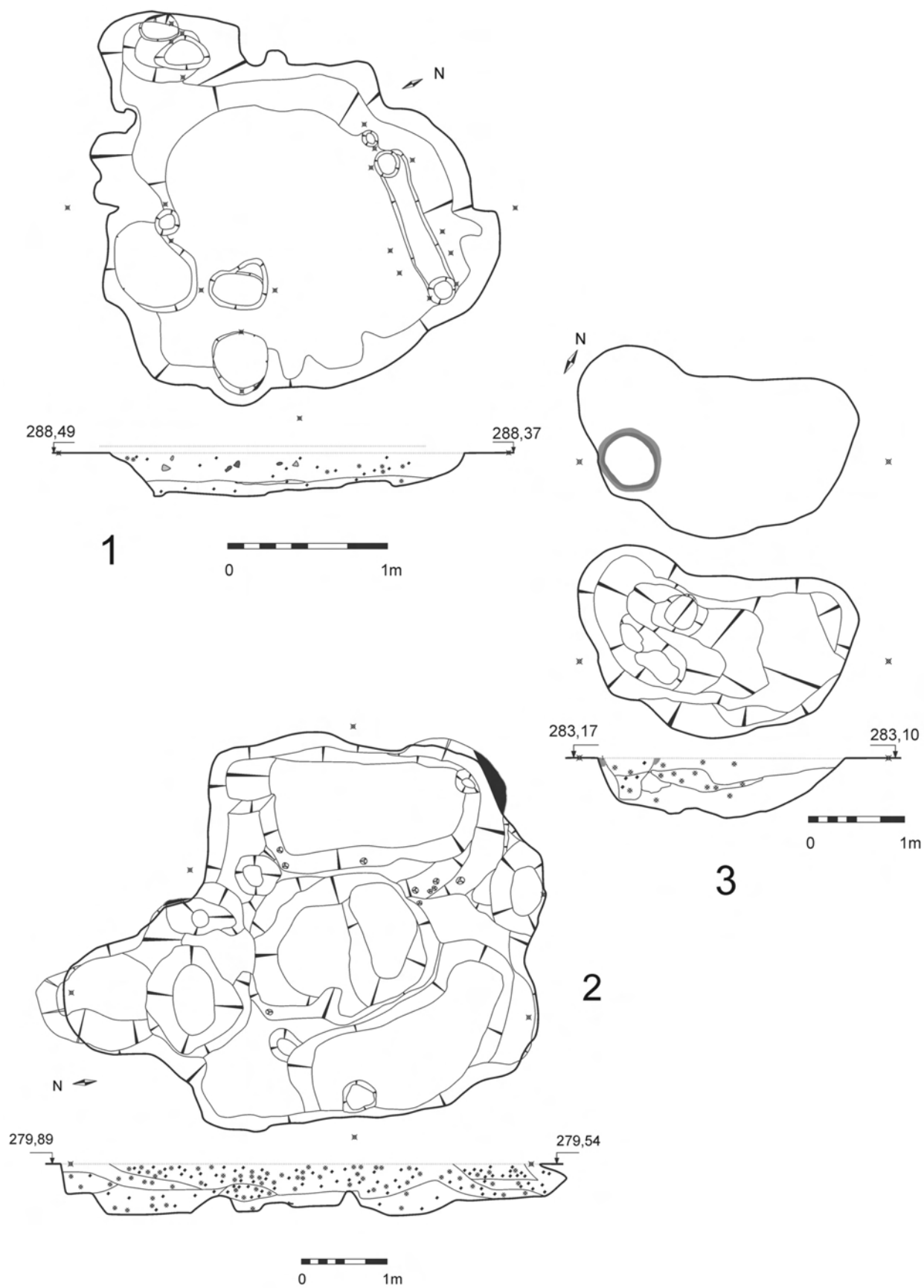
Obr. 9. Praha-Pitkovice. Půdorys
a řez objektů č. 1075 (1) a 1080 (2)

Obr. 10. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 1586 (1) a 37 (2)

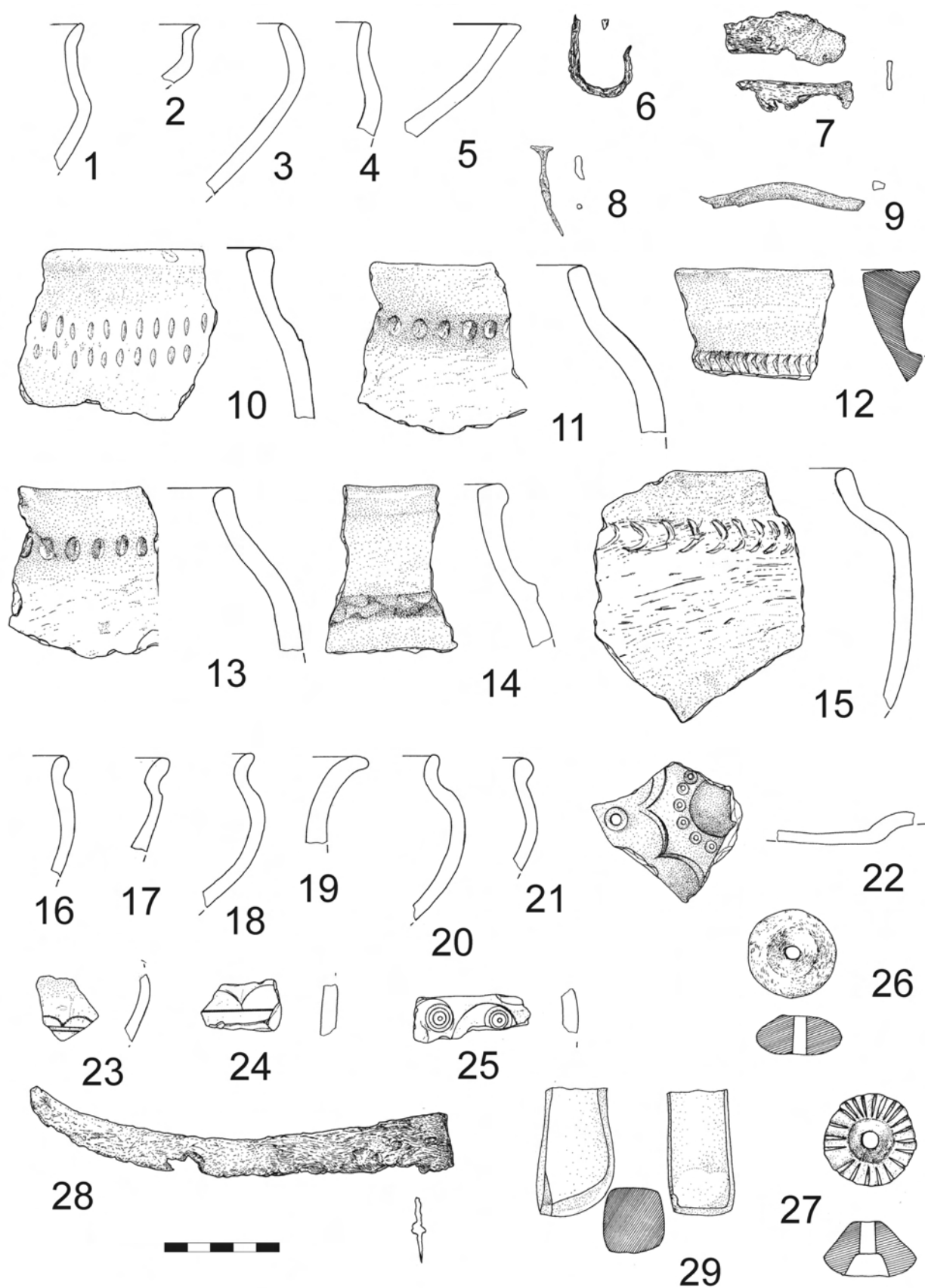
Obr. 11. Praha-Pitkovice. Půdorys a řez objektů č. 666 (1), 762 (2) a 928 (3)

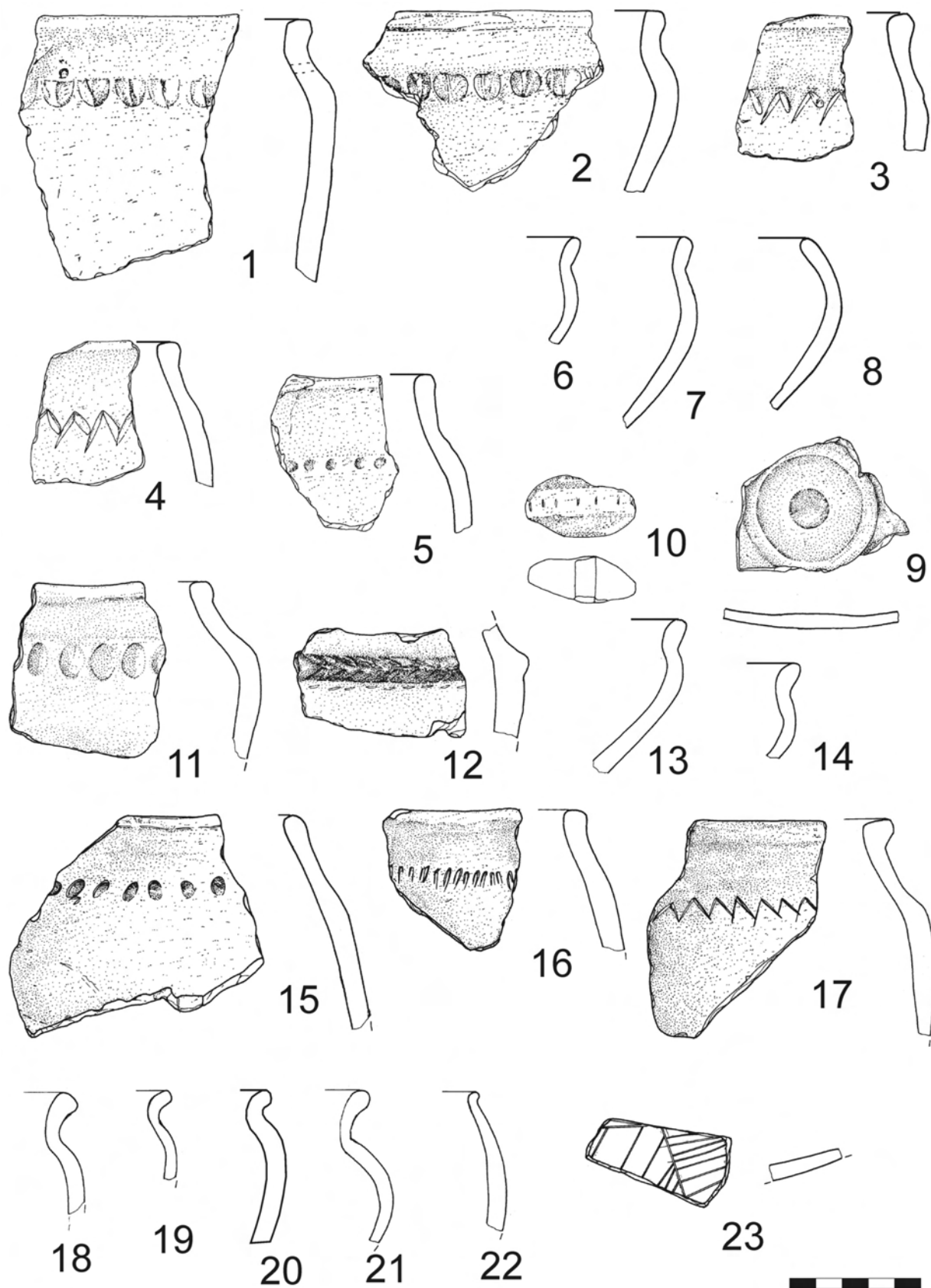
Obr. 12. Praha-Pitkovicce. Půdorys a řez objektů č. 932 (1), 1724 (2) a 604 (3)

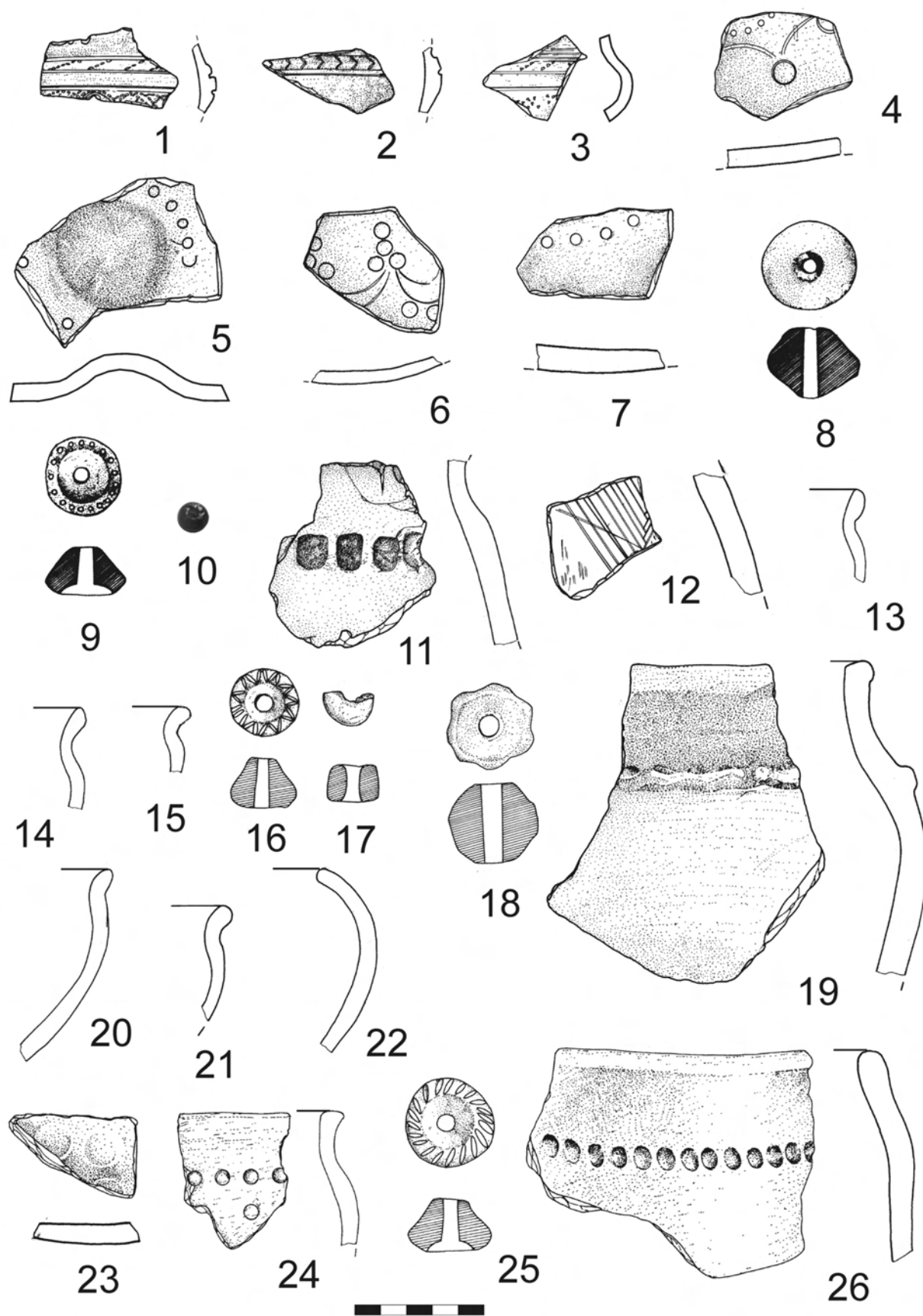
Obr. 13. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 28 (1–11) a 140 (12–25). Keramika (1–8, 12–23), železo (9–10, 24–25) sklo (11). Kresba J. Kopecká

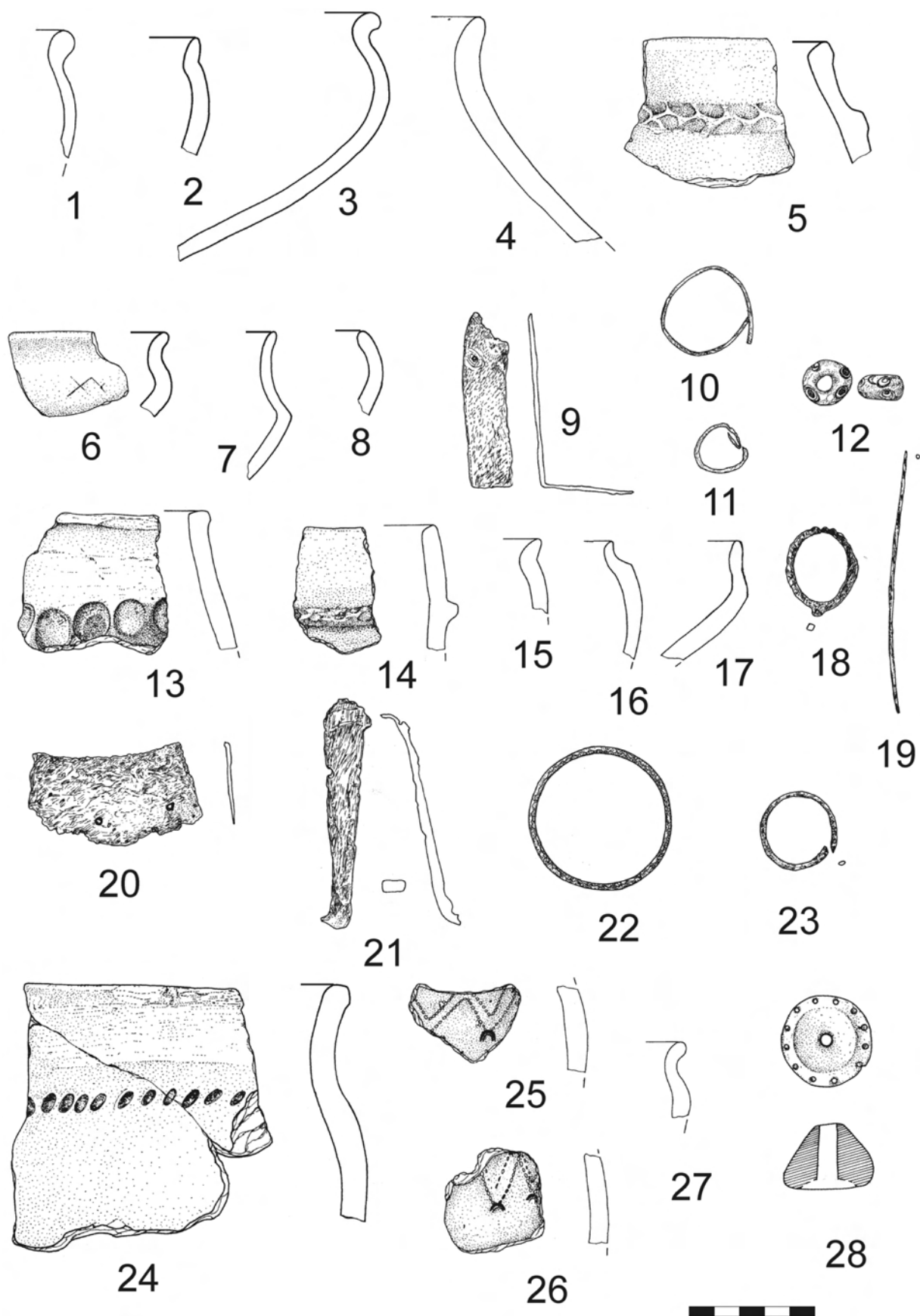
Obr. 14. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 278 (1–7), 451(8–9) a 475 (10–29). Keramika (1–5, 10–27), železo (6–9, 28) kámen (29). Kresba J. Kopecká

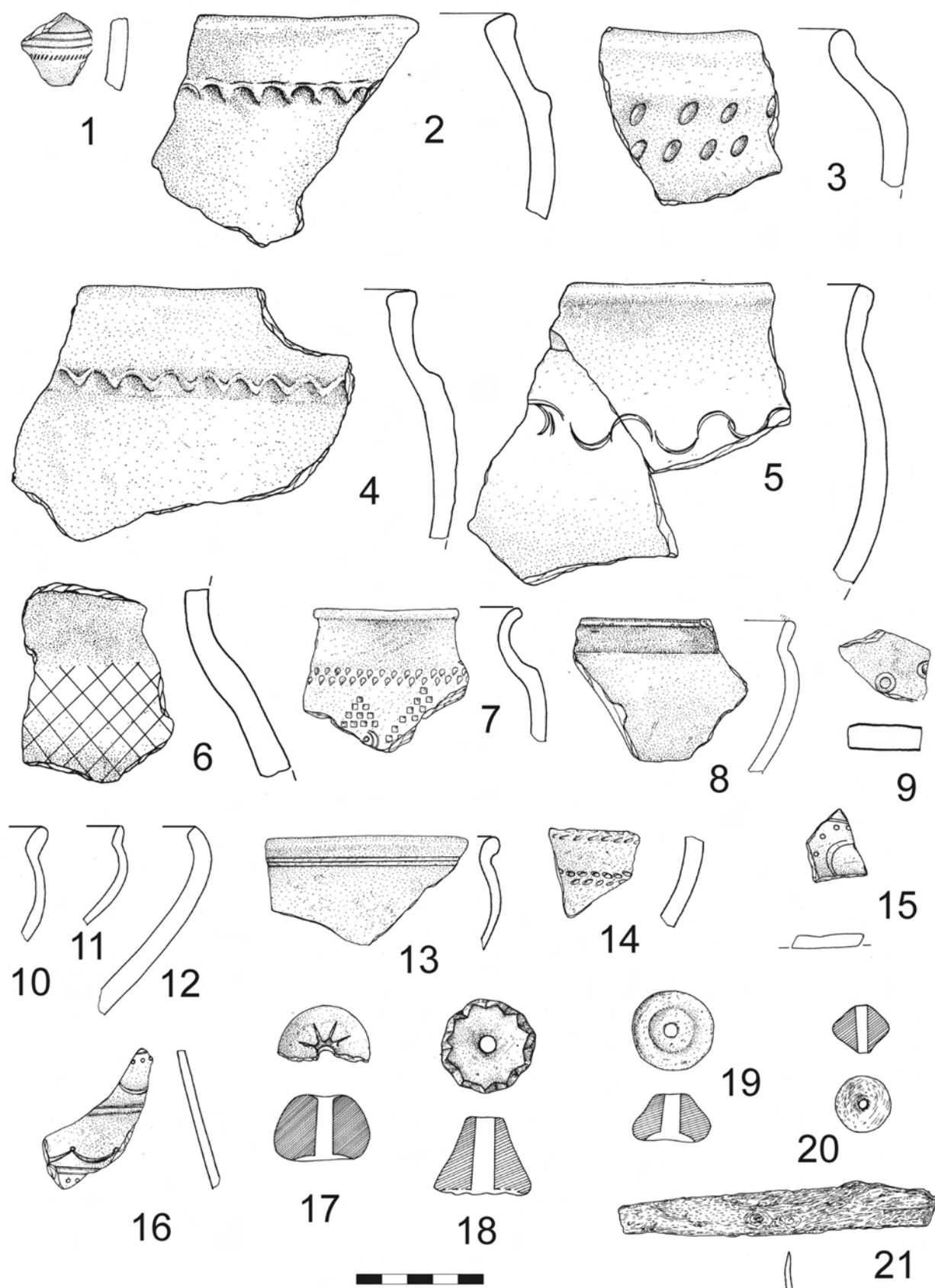
Obr. 15. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 745 (1–10), 748 (11–14) a 760 (15–23). Keramika (1–23).
Kresba J. Kopecká

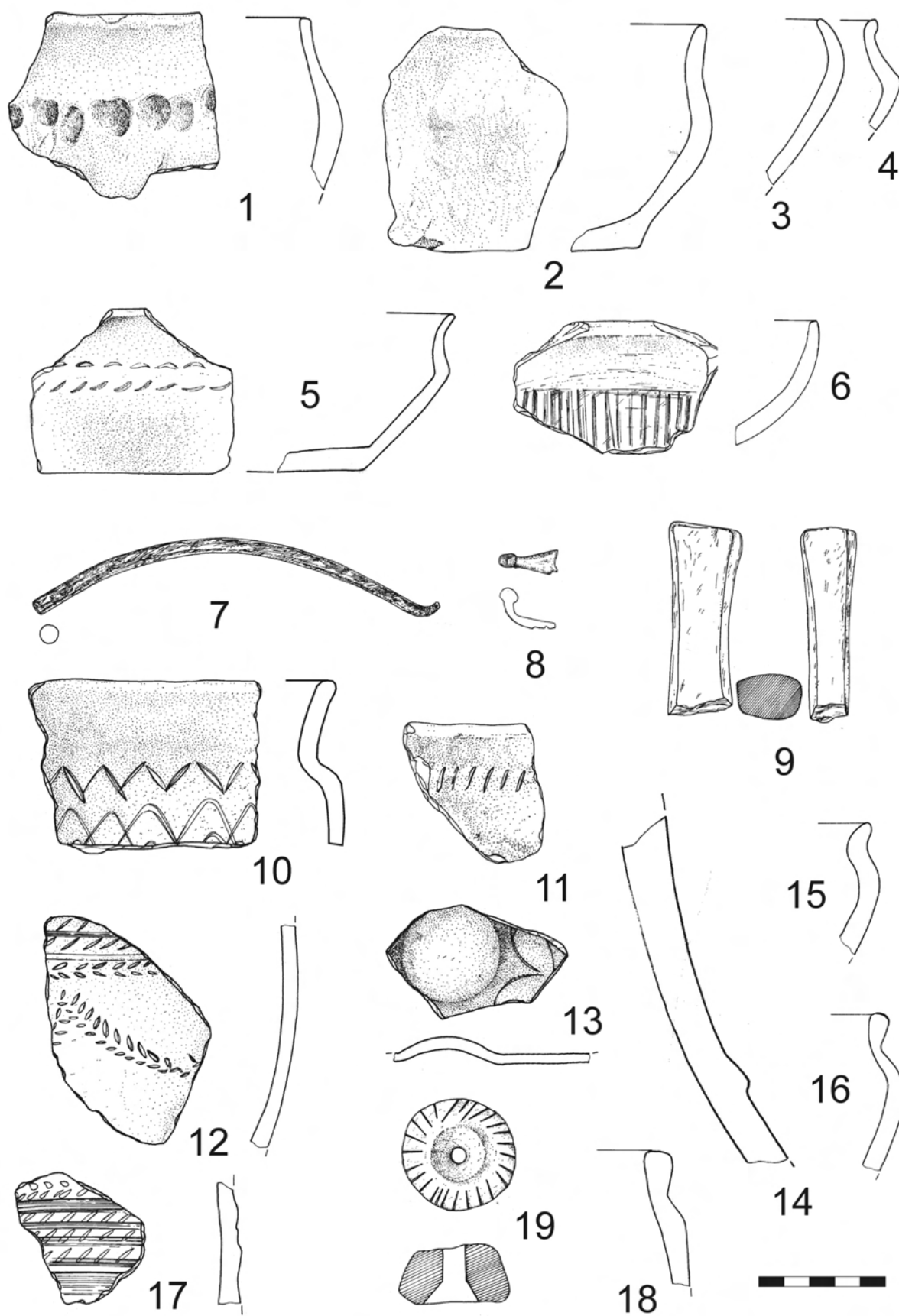
Obr. 16. Praha-Pitkovic. Výběr nálezů z objektu č. 760 (1–10), 934 (11–18), 1075 (19–22) a 1080 (23–26). Keramika (1–9, 11–26), jantar (10). Kresba J. Kopecká

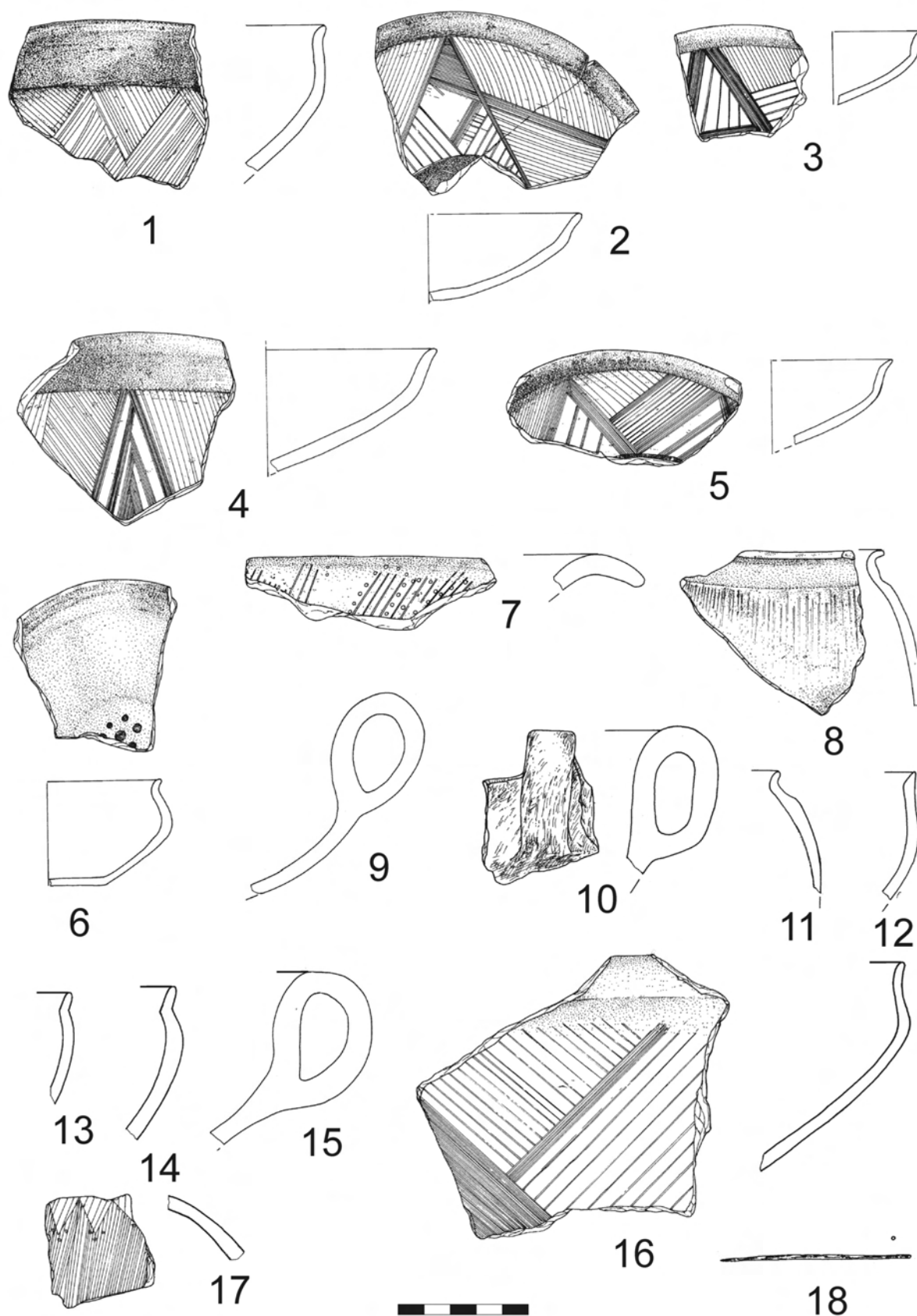
Obr. 17. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 1080 (1–4), 1586 (5–12), 37 (13–23) a 666 (24–28). Keramika (1–8, 13–17, 24–28), železo (9, 20–21), bronz (10–11, 18–19, 22–23), sklo (12). Kresba J. Kopecká

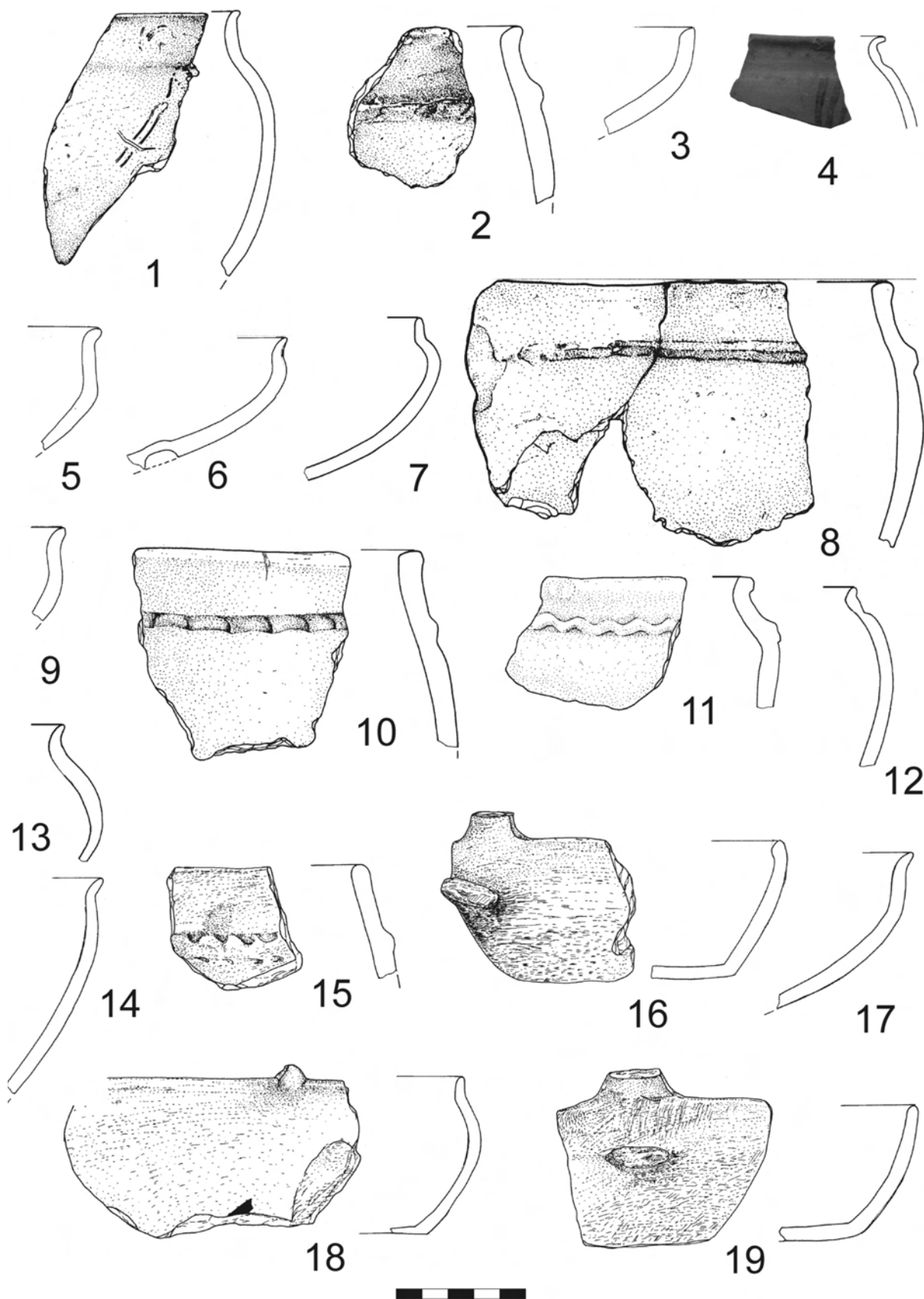
Obr. 18. Praha-Pitkovic. Výběr nálezů z objektu č. 762 (1) a 928 (2–21). Keramika (1–20), železo (21).
Kresba J. Kopecká

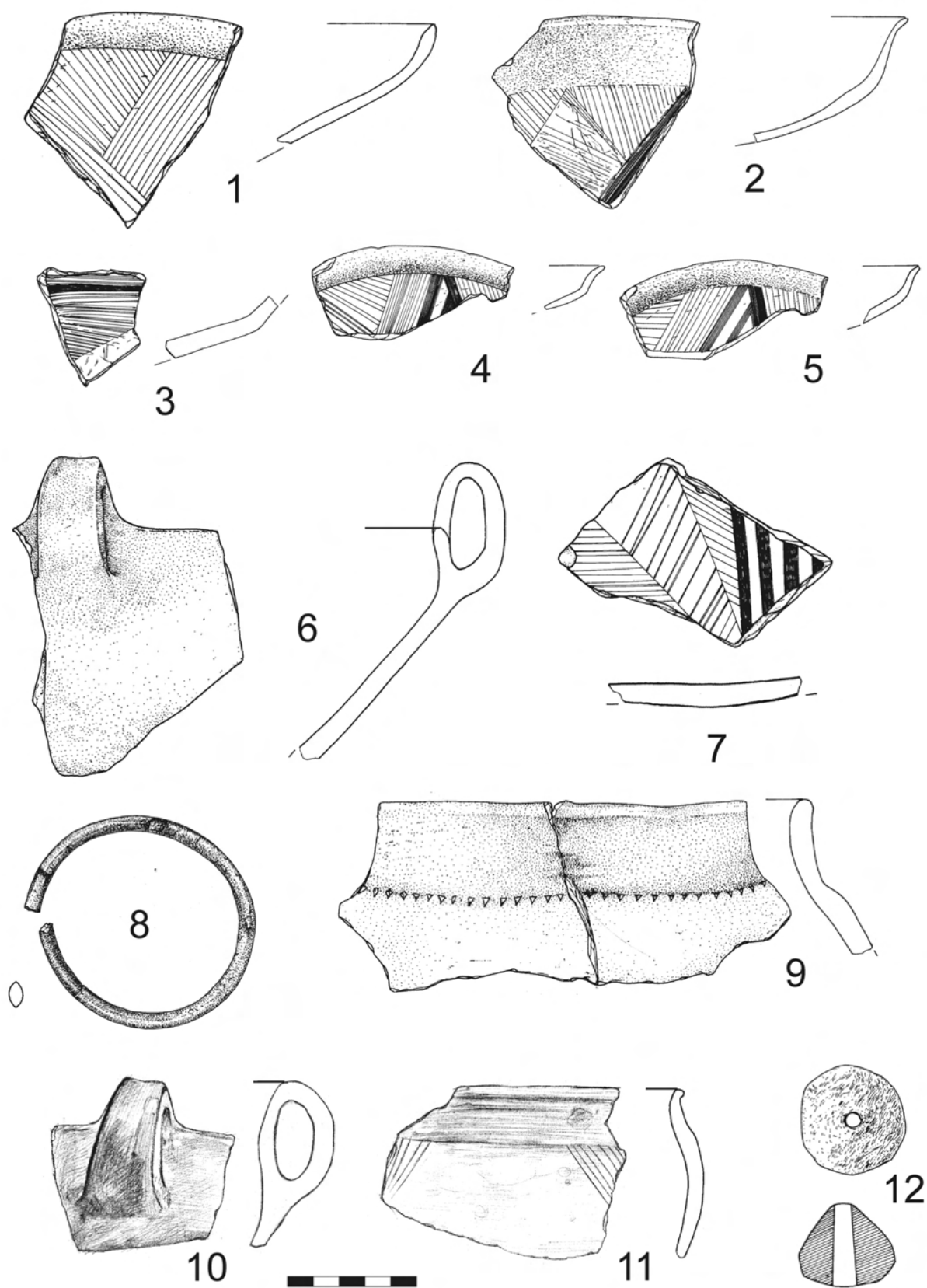
Obr. 19. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 932 (1–9) a 1724 (10–19). Keramika (1–6, 10–19), železo (8), bronz (7), kámen (9). Kresba J. Kopecká

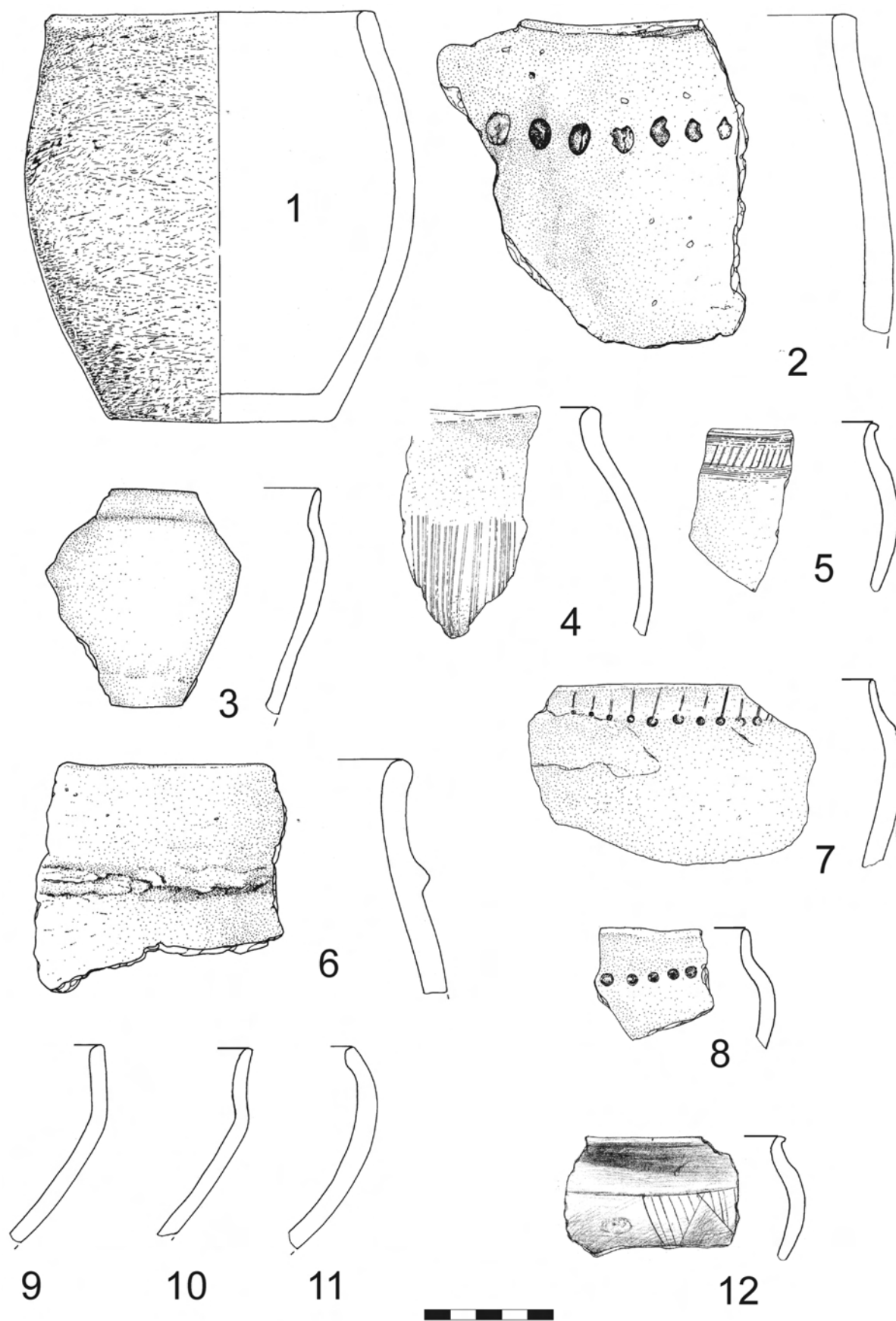
Obr. 20. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 662 (1–9) a 663 (10–18). Keramika (1–17), bronz (18).
Kresba J. Kopecká

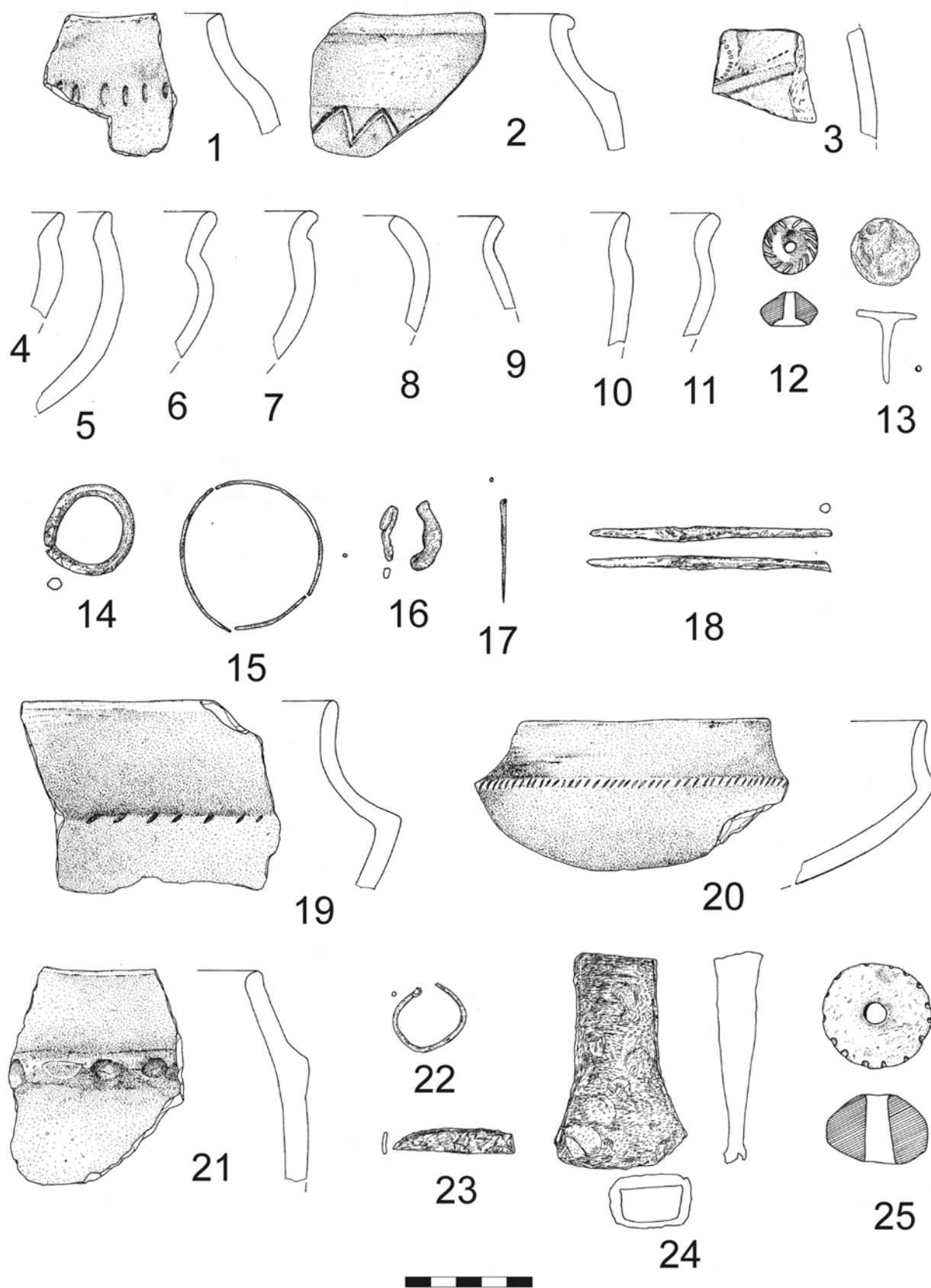
Obr. 21. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 667 (1–3), 671 (4–9) a 1076 (10–19). Keramika (1–19).
Kresba J. Kopecká

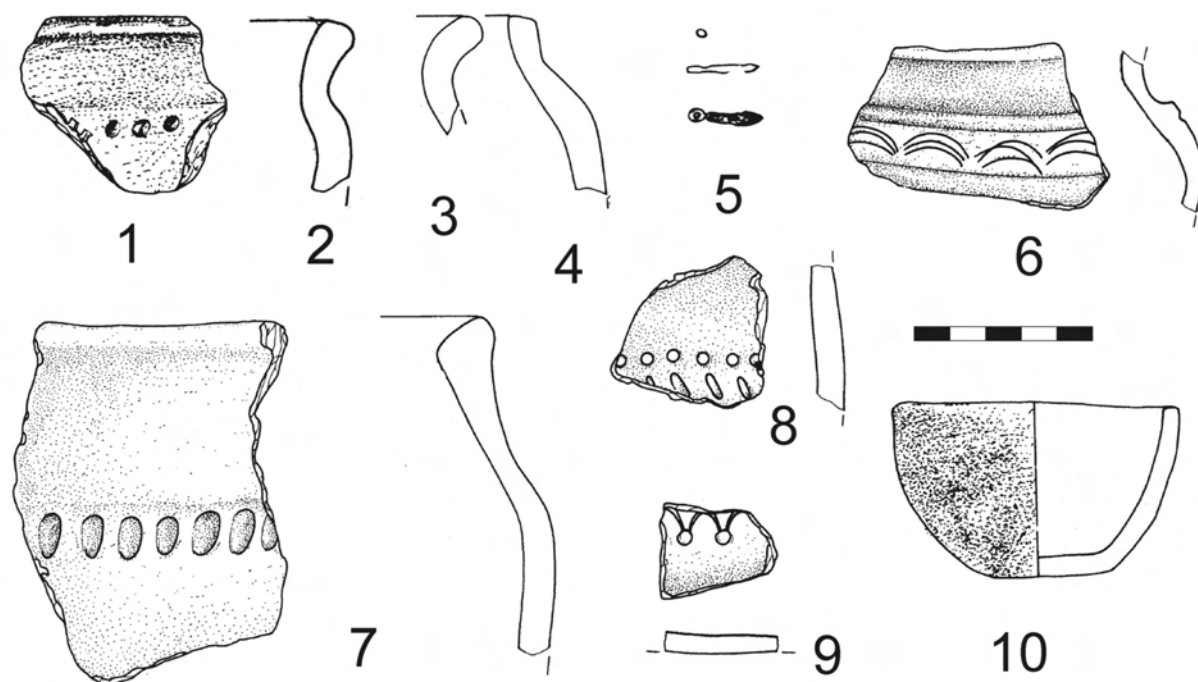
Obr. 22. Praha-Pitkovic. Výběr nálezů z objektu č. 1076 (1–5) a 911 (6–12). Keramika (1–7, 9–12), lignit (8).
Kresba J. Kopecká

Obr. 23. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 751 (1–12). Keramika. Kresba J. Kopecká

Obr. 24. Praha-Pitkovic. Výběr nálezů z objektu č. 673 (1–13), 72 (14–17), 936 (18) a 500 (19–25). Keramika (1–13, 19–21, 25), železo (14, 16, 23–24), bronz (15, 17–18, 22). Kresba J. Kopecká

Obr. 25. Praha-Pitkovice. Výběr nálezů z objektu č. 758 (1–5), 937 (6–9) a 1588 (10). Keramika (1–4, 6–10), železo (5). Kresba J. Kopecká

4. VYHODNOCENÍ ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZŮ

4.1. Keramika

V keramickém souboru se objevují zejména polokulovitě mísy či mísy se zataženým okrajem, různé druhy tzv. braubašských mís či mís se zalomenou stěnou, některé druhy amforek či amforovitých mís. Velmi početnou kategorií jsou hrncovité či soudkovité nádoby s rozšířeným okrajem a plastickou vodorovnou lištou na plecích, provedenou různými důlky, přesekáváním, vrypy či vpichy nebo i plasticky. Ojediněle se objevují zlomky, které by mohly pocházet z tzv. čočkovité lahve (Linsenflasche; obr. 19:14), nebo ve starším kontextu keramická situlka (obr. 23:3). Stejně jako v případě keramického inventáře na nedalekém sídlišti v Křeslicích (Polišenský – Trefný 2011) nebylo sledováno procentuální zastoupení jednotlivých tvarových typů vůči celku, a to zejména z důvodů nemožnosti stanovení eventuální příslušnosti vícero fragmentů k jedné nádobě. V rozsáhlém keramickém souboru o téměř jedenácti a půl tisíci zlomků tak byly sledovány zejména výzdobné charakteristiky či specifické typy úpravy povrchu (tab. 1). Tato analýza byla provedena stejnou metodikou jako v případě o polovinu menšího souboru z Křeslic. Shodná metodika tak umožňuje vzájemné srovnání keramiky z obou lokalit.

Můžeme tedy konstatovat, že ve sledovaném souboru byly, co se týče výzdoby povrchu, zastoupeny následující typy: různé druhy plastických lišt (2,9 %), různé typy vrypů či vpichů (2,4 %), použití hřebene (0,17 %), rytí (0,47 %), vlešťování (0,54 %), malba černou barvou (0,13 %), žebro či žlábek (0,45 %), plastický pupek (0,1 %) či kolky (0,39 %). Velmi rozšířenou úpravou povrchu nádob bylo tuhování, registrované u 14,6 % zlomků. U některých zlomků (2,55 %) byl povrch opatřen různým zdrsněním. Necelé jedno procento materiálu (0,84 %) neslo stopy po vytáčení na hrnčířském kruhu. Konečně 1,22 % zlomků představovalo keramiku s příměsí grafitu v keramickém těstě. V přehledu jsou uvedeny rovněž některé typy výzdoby, charakteristické pro předcházející období zastoupená na lokalitě, a sice slámování či prstování. Zlomky s touto výzdobou se objevily v objektech ze starší doby železné jako intruze. V přehledu nejsou zahrnuty halštatské či časně laténské zlomky, které se objevily jako intruze v objektech datovaných do jiných period. Je tedy pracováno pouze s keramikou z objektů náležících do starší doby železné.

Ze specifických typů výzdoby můžeme vyzdvihnout např. zlomek s tzv. hřebenovým kolkem či paralelními rýhami na povrchu z objektu č. 28 (obr. 13:3). Již při zpracování keramiky z Křeslic (Polišenský – Trefný 2011, 844) jsme zmínili jeden obdobný zdejší fragment, jehož analogická výzdoba je na našem

Objekt	část			výzdoba									úprava povrchu/keramického těsta					
	okraj	tělo	dno	pl. lišta	vryp/vpich	hřeben	rytí	vlešování	malba	žebro/žlábek	plastic. pupek	kolky	tuho-vání	drsnění	hrnč. kruh	grafit v těstě	slámo-vání	prsto-vání
8	3	24	1	1	1				1				5		4			
25	13	41		4									12	1				
27	7	26											4		2			1
28	27	158	12	9	5		1	3					59	3	5			1
37	30	156	13	4	7		3						54	1		5		
72	2	59	5										68	3		1		
140	46	325	14	16	9				2	1			22	9	42	4		2
278	24	127	8	8	5								30	3		5		2
451	4	28		2						1				1		4		
475	57	231	30	4	18		4					3	17	1	4	10	3	
500	76	330	28	15	12		1						63	15		3	1	4
506	7	59	3	5									16	1		8		1
604	3	6																
650	4	5	1		1													
662	160	900	67	37	2		3	23	3	3	3		206	26			2	
663	109	327	32	13	3		3	4	1	1			159	1				
664	12	37	1	3				1					11					
666	14	45	6	1	5		1					5	20					
667	22	80	3	6	1		1		2		1		15	3				
668	5	27	2	2									2	2				
671	36	125	15	7	2			2	1				46	1				
673	59	291	27	5	18					2		1	24	39	1	17		
674	6	24	2	2	2								2	10		1		
727		3											2					
739		3											1	2				
745	69	206	17	3	13		3			3			28	10	3		1	
748	63	229	19	12	20	2				1			18		2	7		
751	245	866	80	31	15	1	8	6	4	2	1		242	26		1	6	1
752	5	9	1	1	1													
755	1	11	1		2	1					1			2			1	
758	13	65	5	1	2	1				2			8		1			
760	176	697	85	21	33	6	2	5		15		17	80	11	16	11	3	
762	15	83	9							5		1	5			1	1	
767		5												1				
825	18	65	5	2			1				2	2	5					
911	13	45	6	2				2					10					
926		4																
928	153	967	91	29	39		4			1		5	142	7	1	27	2	
932	56	173	20	12	7					1		1	48	10		1	1	3
934	21	105	15	2	5		1						14	8	3	3		
936	1	12											3					
937	5	4	1	1	1							3	1					
938	1	8	1										1					
988	7	16	2		1								1					
998	5	17			1		1											
1029	8	17	2				4						9					
1046	5	18				6							6	1				
1075	33	148	11	8	9	1	1					1	4	27	1	5		
1076	126	727	76	29	4		4	15	2		3		140	41	1	1	3	
1077	1	9											2	1			1	
1078	8	41		6	1		1						5	10				
1080	69	326	48	7	11		4			1		5	20	4	7	14	1	1
1082	5	6			2								1					
1176	10	32	5	1				1					6					
1315	14	31	3								1			2			20	
1382		1																
1543	2	5											3					
1586	17	92	8	1	1			1					11			4	1	
1588	1	4				1												
1665		1				1												
1724	60	223	9	22	17		4			13		1	19	8	4	8		
1776		3												2				
1799	5	9											3					
Celkem 11464	1957	8717	790	333 (2,9%)	276 (2,4%)	20 (0,17%)	55 (0,47%)	63 (0,54%)	16 (0,13%)	52 (0,45%)	12 (0,1%)	45 (0,39%)	1673 (14,6%)	293 (2,55%)	97 (0,84%)	141 (1,22%)	47 (0,4%)	16 (0,13%)

Tab. 1. Praha-Pitkovice. Výzdoba a úprava povrchu na zlomcích keramického souboru ze sídliště

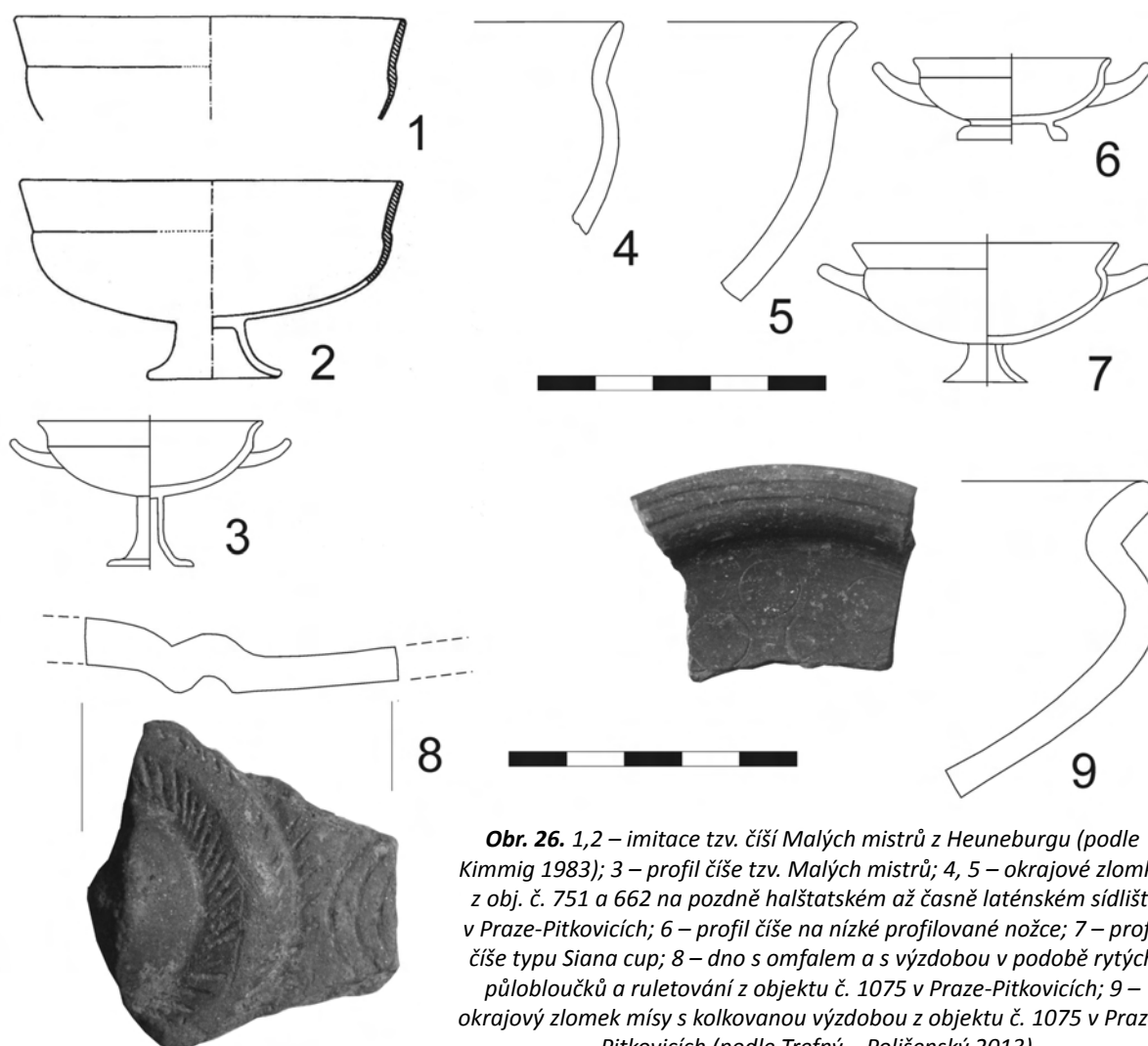
území velmi řídká. Známe ji kromě Křeslic a nově rovněž z Pitkovic také z pozdně halštatského sídliště v Chržíně (*Chytráček 2007*, 480, obr. 22) či v poněkud odlišné variantě z Radčic–Vodňan (*Michálek 2005*, 51, obr. 11:1). Uvedená výzdoba, která je charakteristická zejména pro oblast některých alpských regionů (*Gleirscher – Nothdurfter – Schubert 2002*, 99; Abb. 141, Taf. 74:15; 85:2; 86:14; 87:2; 88:12; *Lang 1992*, 96, Abb. 10:4; *Pauli 1978*, 320; *Brand 1995*, 52, Taf. 57:8; *Zeller 1992*, 289, Abb. 1:2; *Chytráček 2007*, 480), tak může představovat důležitou indicii dálkových kontaktů s těmito územími, podobně jako v případě křeslického zlomku. Nový nález z pitkovického objektu č. 28 zároveň naznačuje, že uvedený typ výzdoby by nemusel být ve středních Čechách zcela ojedinělý. V této situaci můžeme např. připomenout keramiku, která byla poprvé zjištěna v Tuchoměřicích (*Sankot 2006a*, 149, Abb. 4:7), vyznačovala se výzdobou v podobě plastických vlnovek a byla kladena do souvislosti s výskytem shodného typu v jižních oblastech (*Ramsl 1998*, 39, Taf. 113–124). Uvedená keramika součástí zpracovávaného pitkovického souboru není, v současnosti ji však registrujeme kromě Tuchoměřic také v Dobrovízi a rovněž právě v blízkých Křeslicích (*Polišenský – Trefný 2011*, 844).

V některých objektech pitkovického sídliště registrujeme soudkovité či hrncovité tvary, které mají výzdobu provedenou vodorovnou řadou motivů v podobě obráceného písmene „V“. To je příklad objektů č. 673, 745, 760 nebo 1724 (*obr. 24:2; 15:3–4; 15:17; 19:10*). Shodnou výzdobu známe také z Křeslic, kde je reprezentována nálezy z objektu č. 11, 17 a 43 (*Polišenský – Trefný 2011*, obr. 12:10, 13:1–3; 18:5). Také tento výzdobný motiv tedy indikuje celkovou blízkost keramických souborů z Pitkovic a Křeslic.

Keramika s malovanou výzdobou je v materiálu zastoupena pouze stopově (0,13 %) v osmi objektech. Z tohoto počtu patří 3 zlomky řecké červenofigurové keramice a pouze 13 zlomků lokální halštatské keramice s černou malbou. Z tohoto počtu lze jen v několika případech identifikovat stopy malby v podobě lineárních či bodových motivů. Příkladem je amforovitá miska z objektu č. 671 (*obr. 21:4*), která je zdobena malovaným vzorem, s analogiemi např. na nádobě z Prahy–Střešovic (*Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, Abb. 11:15) nebo Prahy–Suchdola (*Fridrichová – Koutecký – Slabina 1997*, Abb. 17:5, 18:10). Výzdoba nádob tvořená vodorovnou linií malovaných bodů pod okrajem z objektu č. 751 (*obr. 23:7–8*) pak má své protějšky např. v nálezech z Prahy–Střešovic (*Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, Abb. 25:15). Vzhledem k nepatrnému zastoupení malované keramiky tak má její zdejší výskyt hlavně chronologický význam, neboť je indicií přítomnosti objektů rovněž ze starší fáze doby halštatské, resp. intervalu Ha C–D1.

Kolkovaná keramika (*obr. 14:22, 25; 16:1–7, 23–24; 18:5, 7, 15–16; 24:3; 25:9*), kterou známe z mnoha českých regionů (*Linksfeiler 1978; Schwappach 1979*), je na sídlišti zastoupena ve dvanácti objektech a její procentuální zastoupení je srovnatelné se situací v Křeslicích, v obou případech činí méně než polovinu procenta. Srovnatelné jsou rovněž některé výzdobné prvky, ať již jde o oběžné motivy, tvořené půlobloučky provedenými kružidlem a situovanými kolem omfalu mísovitých tvarů, doplněné kruhovými kolky, dále pak koncentrické kroužky, samostatné kroužky, či výzdoba na vnějších stranách mísovitých nádob, koncipovaná do vodorovných pásů vyplněných různě kladenými drobnými kolky, apod. Na rozdíl od Křeslic se v Pitkovicích neobjevuje výzdoba v podobě rytých pásků, vyplněných vedle sebe kladenými koncentrickými kroužky, či motiv dvou spirál či kruhů, mezi nimiž se nachází „lístkovitý“ útvar (srov. *Polišenský – Trefný 2011*, obr. 20). Avšak i v Pitkovicích se setkáme se specifickou kolkovanou výzdobou, příkladem může být vnější strana hrncovitého tvaru, jehož výzdoba je provedena trojúhelníky složenými z drobných čtvercových vpichů a doplněnými koncentrickými kroužky (*obr. 18:7*). Ojedinělá je rovněž výzdoba na vnější straně hrncovité nádoby, která je tvořena na sebe navazujícími kolky v podobě písmene C, tvořícími souvislou vlnovku (*obr. 18:5*). Oba posledně zmiňované typy výzdoby byly registrovány v objektu č. 928.

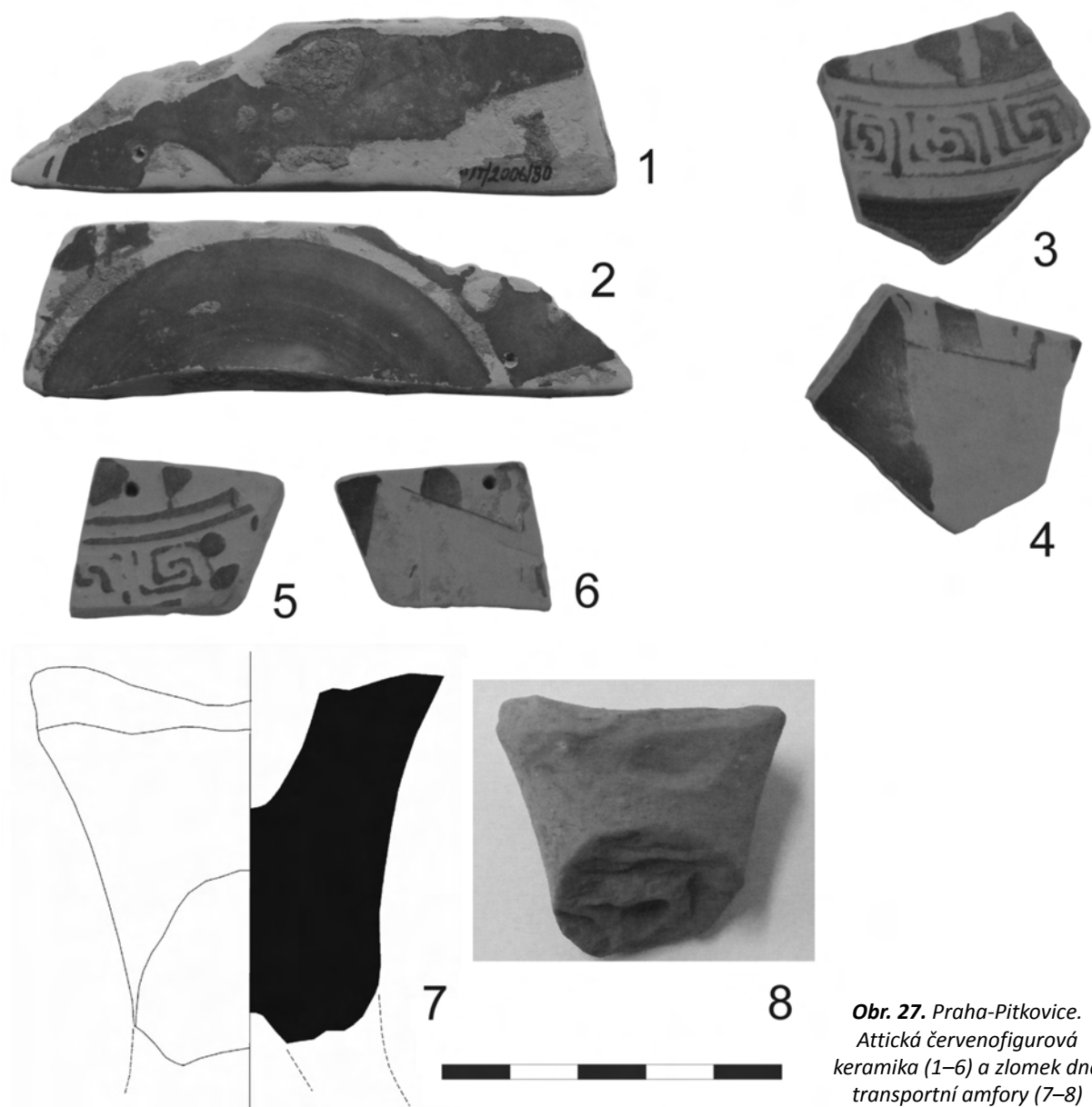
Skutečnost, že kolkovaná výzdoba na časně laténském keramice bývá dávána do souvislosti s oběžnou výzdobou na řecké černé glazované keramice, tvořené rytím i kolky v podobě palmet apod., je všeobecně známá (srov. *Chytráček 2007*, 480; *Trefný 2011*, 298). V materiálu z Prahy–Pitkovic byl však nalezen jeden zlomek, který k výše uvedené tezi přináší zcela nové poznatky i další potenciální směry úvah (*obr. 26:8*). Jde o zlomek dna mísy s omfalem a výzdobou v podobě rytých obloučků z objektu č. 1075 (*Trefný – Polišenský 2013*). Součástí této výzdoby je rovněž kruh okolo omfalu tvořený vedle sebe kladenými příčnými rýžkami. Tato výzdoba je velmi podobná technice, kterou často pozorujeme právě u řecké černé glazované keramiky a která se nazývá rouletting. V souvislosti s výše řečeným a také se skutečností, že autoři tohoto příspěvku již v minulosti podobně interpretovali jeden keramický zlomek z Křeslic s podobnou výzdobou jako keltskou imitaci středomořského ruletování (srov. *Polišenský – Trefný 2011*, 843–844), zdála se logickou i shodná interpretace zlomku z objektu č. 1075. Při detailnějších analýzách však bylo zjištěno že ruletování se v Řecku objevuje poprvé ve velmi raném 4. století př. Kr. (*Sparkes – Talcott 1970*, 30), což je doba, která s časně laténským obdobím chronologicky koresponduje jen velmi

Obr. 26. 1,2 – imitace tzv. číší Malých mistrů z Heuneburgu (podle Kimmig 1983); 3 – profil číše tzv. Malých mistrů; 4, 5 – okrajové zlomky z obj. č. 751 a 662 na pozdně halštatském až časně laténském sídlišti v Praze-Pitkovicích; 6 – profil číše na nízké profilované nožce; 7 – profil číše typu Siana cup; 8 – dno s omfalem a s výzdobou v podobě rytých půlobloučků a ruletování z objektu č. 1075 v Praze-Pitkovicích; 9 – okrajový zlomek mísy s kolkovanou výzdobou z objektu č. 1075 v Praze-Pitkovicích (podle Trefný – Polišínský 2013)

okrajově. Je tedy dokonce pravděpodobnější, že nádoba z objektu č. 1075 na sídlišti v Praze-Pitkovicích dokládá dřívější existenci tohoto typu výzdoby v zaalpské střední Evropě než ve Středomoří. V daném případě lze tuto situaci interpretovat nejspíše jako doklad samostatného a nezávislého objevení se této výzdoby ve střední Evropě v dřívějším časovém horizontu, než je tomu ve Středomoří. Tento typ dekorace je tedy nutno z úvah o potenciálním vlivu vyspělé keramické středomořské produkce na středoevropskou keltskou keramiku časně laténského období vyloučit. To však nic nemění na skutečnosti, že v řadě dalších aspektů jsou tyto vlivy velmi pravděpodobné (srov. Chytráček 2007; 2008; Trefný 2011, 297–299; Trefný – Thér – Tichý – Dohnálková 2012; Trefný et al. 2011; Trefný – Chytráček – Hanykýř – Kloužková 2012, 135–138).

Hovoříme-li o potenciálním vlivu středomořské produkce na keltskou keramiku středoevropskou, pak musíme zmínit další příklad tohoto procesu, identifikovaný také v keramickém materiálu z Prahy-Pitkovic. Jde o tvarové napodobeniny některých řeckých kyliků (Trefný – Polišínský 2013) z objektů č. 662 a 751 (obr. 26:4–5). Oba zlomky se tvarově shodují či blíží typům řeckých číší, které řadíme ke skupinám tzv. Malých mistrů, skupiny C, číší na nízké profilované nožce nebo tzv. Siana cups (srov. Bloesch 1940; Brijder 1983; Brijder 1991; Brijder 2000; <http://www.beazley.ox.ac.uk/tools/pottery/shapes/komast.htm>). Tyto nálezy v pozdně halštatském až časně laténském prostředí obecně korespondují se situací, kterou specifikoval již v 80. letech 20. století W. Kimmig pro oblast Heuneburgu (1983, Abb. 59:1–2; Pape 2000, 97–98), jenž zde identifikoval lokální napodobeniny kyliků, vyrobených podle předloh reprezentovaných právě číšemi tzv. Malých mistrů. Připomeňme, že nově byly v obdobném smyslu přehodnoceny i některé nálezy, původně kladené do oppidální fáze na lokalitě Závist (Kysela 2010). Určitým problémem je však v případě pitkovických nálezů, na rozdíl od Heuneburgu (srov. Kimmig – Gersbach 1971, 40–41; Böhr

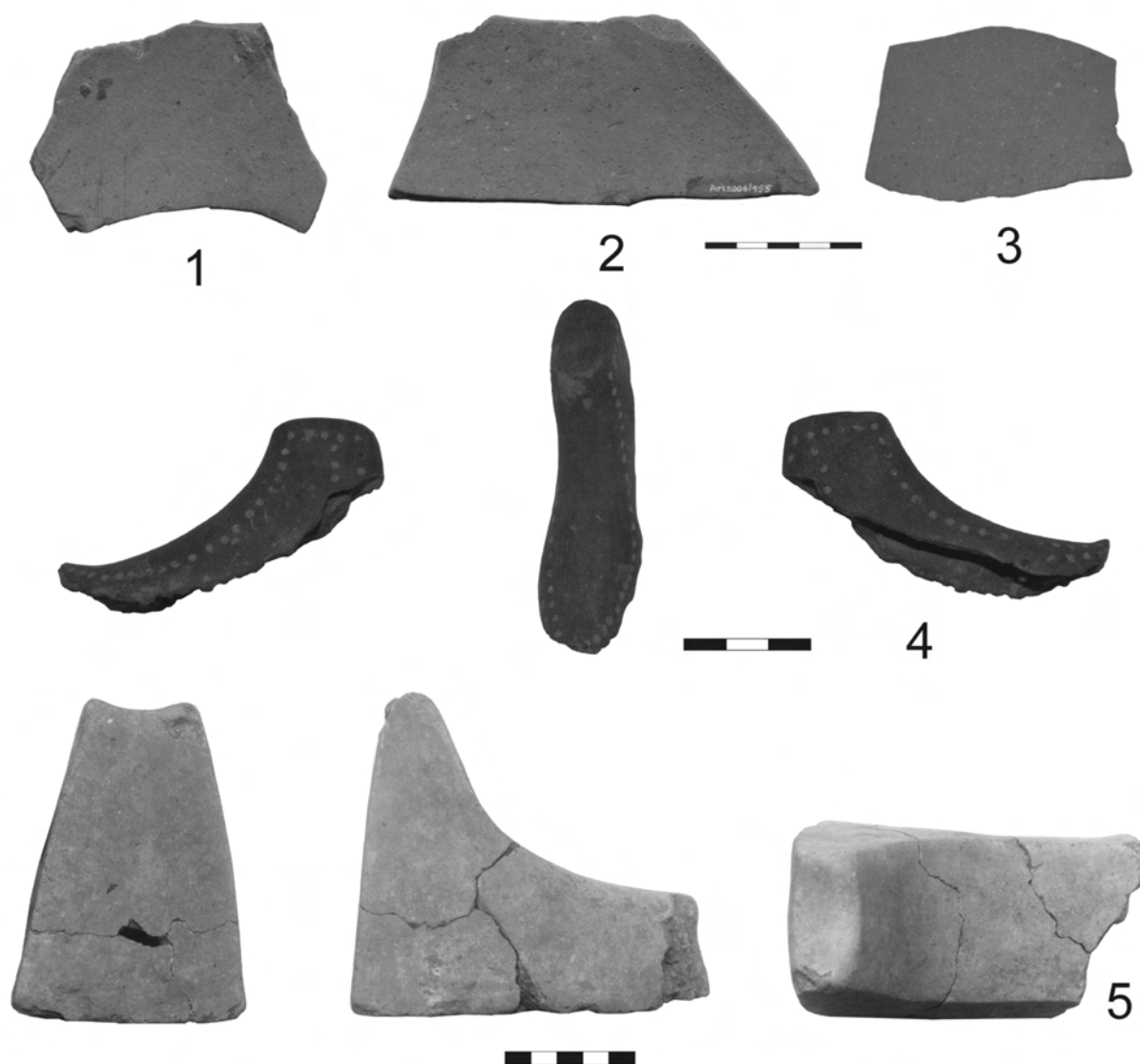

Obr. 27. Praha-Pitkovice.
Attická červenofigurová
keramika (1–6) a zloмок dna
transportní amfory (7–8)

2000; Shefton 2000), jistá chronologická disproporce, poněvadž některé ze zde zmiňovaných typů řeckých předloh byly vyráběny v období, pro které z Čech těmito importy nedisponujeme. Nicméně nelze vyložit, že tuto disproporci je možno vysvětlit stavem výzkumu, apod.

V pojednání o keramice zmiřme stručně také velmi významné nálezy přímých importů řecké attické červenofigurové keramiky a též zloмку transportní amfory severoegejské proveniencie (obr. 27; 28:1–3), kterým byla věnována pozornost již v samostatných studiích (Trefný – Polišíenský 2008; Trefný 2011; Trefný – Polišíenský, v tisku). Dva zloмки attické keramiky byly nalezeny v objektu č. 140 (obr. 27:3–6). Na zlomcích, které pocházejí z číše, se dochovaly fragmenty zobrazení lidských postav a spodní části pravděpodobně hole, na základě kterých je možno obraz v medailonu hypoteticky rekonstruovat jako dvě proti sobě stojící postavy. To je zároveň obrazové schéma, které je v řecké vázové malbě velmi časté (srov. např. Boardman 1975, fig. 254, 373; Herbert 1977, pl. 28:174). Datování zlomků dle dochovaných zobrazení je vzhledem ke značné fragmentárnosti poněkud obtížné. Přihlédneme-li k dataci ostatních zlomků attické, obzvláště červenofigurové, keramiky v Čechách, pak je možné oba zloмки rámcově zařadit do 5. stol. př. Kr., a to nejspíše do období vymezeného druhou až poslední čtvrtinou 5. stol. př. Kr. (Shefton 2000, 35; Pape 2002, 424; Trefný – Polišíenský 2008, 480–481; Trefný 2011, 274).

Na jednom ze zlomků je dochován drobný otvor. Zda však sloužil k zavěšení či měl funkci reparační, nelze prozatím rozhodnout. V případě, že by se jednalo o závěsek, byl by nález z Prahy-Pitkovic prvním

Obr. 28. Praha-Pitkovice. Zlomky těla transportní amfory (1–3), hliněný předmět ve tvaru boty se vzhůru vytaženou špičkou (4) a hliněný kozlík (5)

případem z území Čech, kdy byl k výrobě takového závěsku využit zlomek řecké attické keramiky. K obdobnému účelu byly v době římské, stěhování národů a v raném středověku využívány zlomky římské keramiky typu terra sigillata (Blažek – Kotyza 1991; Kubková 1997, 103; Trefný 2006, 126–127).

Třetí zlomek attické keramiky byl nalezen při laboratorním zpracování keramiky a pochází z objektu č. 8 (obr. 27:1–2). Tento nález je pozoruhodný tím, že nepředstavuje číši na nízké profilované nožce, jakou v českém prostředí reprezentuje např. nález z Prahy-Jivin (srov. Trefný 2008, obr. 9). Jde naopak o číši na vysoké nožce (stemmed cup), která je v Čechách dosud ojedinělou. Souvislost s tímto tvarem potvrzuje jak náběh k vysoké nožce, patrný v okrajové části zlomku, tak také skutečnost, že vnější strana zlomku nese obrazový výjev. V případě, že by se jednalo o číši na nízké profilované nožce, nemohla by tato část vnější strany nádoby být využita k umístění zobrazení, neboť je skryta oku pozorovatele. Dochovaná zobrazení na obou stranách zlomku jsou pouhými fragmenty původního celku. Přesto však lze na vnitřní straně identifikovat alespoň zlomek obloukové linie, vymezující medailon číše. Nelze zároveň potvrdit, zda otřelá část vnitřku medailonu není fragmentem původního zobrazení (Trefný 2011, 274).

Významnou skupinou exogenní keramiky je soubor 43 zlomků, vyznačujících se velmi jemnou plavenou hlínou a růžovookrovým zabarvením (obr. 28:1–3). Keramické zlomky tohoto typu nelze v těchto ohledech srovnávat s žádnými jinými typy zdejší pozdně halštatské až časně laténské keramiky. V první

číslo vzorku	složka (hm. v %)								
	SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	TiO ₂	CaO	MgO	K ₂ O	Na ₂ O	Suma
1	55,79	23,23	6,87	0,77	5,2	2,98	3,39	1,77	100
2	55,56	23,33	6,97	0,77	5,33	2,8	3,53	1,7	100
3	55,83	22,95	7,01	0,77	5,6	2,72	3,53	1,6	100
4	54,89	23,08	7,27	0,77	5,91	2,94	3,46	1,69	100
5	55,68	22,57	7,06	0,77	5,96	2,85	3,36	1,75	100

Tab. 2. Praha-Pitkovice. Základní chemické složení střepů jemné růžovookrové keramiky – zlomků transportní amfory

řecké transportní amfory mezi materiálem z objektu č. 140, tedy objektem, ve kterém byly objeveny dva attické červenofigurové zlomky (obr. 27:7–8). Na základě makroskopického posouzení kvalit keramického těsta skupiny růžovookrových zlomků a dna transportní amfory lze konstatovat, že všechny zlomky s největší pravděpodobností představují fragmenty z jedné nádoby. Vlastní nález zlomku dna transportní amfory představuje první nález svého druhu na území pozdně halštatských až časně laténských Čech. Jedná se o fragment transportní amfory severoegejské proveniencí pravděpodobně z Mende, nebo náležící k takzvanému okruhu thasských amfor (De Marinis 2005, Fig. 95:1; Monachov 2003, Tab. 59:3–5; Monachov 2003, Tab. 52:5; 55:3). Nádoba byla vyrobena pravděpodobně v období vymezeném druhou čtvrtinou až závěrem 5. století př. Kr.

Ačkoliv dosud nebyla provedena analýza možného obsahu této amfory, uvážíme-li její nález společně s fragmenty attického červenofigurového kyliku, je pravděpodobné, že jejím původním obsahem bylo víno. Tento nález tak naznačuje, že obchod s řeckým vínem zasahoval z jižních oblastí až do střední Evropy (srov. obr. 29). Uvážíme-li dále, že nálezy transportních amfor či jejich fragmentů jsou v některých případech doprovázeny nálezy attické keramiky (Osterholz: Böhr 2005; Krause 2005), může být tato keramika hypoteticky chápána jako nepřímý indikátor obchodu s vínem.

Vlastní řecké víno představuje komoditu, jejíž cena musela být v keltském světě velmi vysoká, což dosvědčují i antičtí autoři (Diodoros V, 26). Tato hodnota naznačuje, že víno bylo patrně dostupné pouze vyšším společenským vrstvám. Přítomnost vína na časně laténském sídlišti v Praze-Pitkovicích tedy indikuje přítomnost společenské elity, což je nepřímo potvrzeno také nálezy importované řecké červenofigurové keramiky.

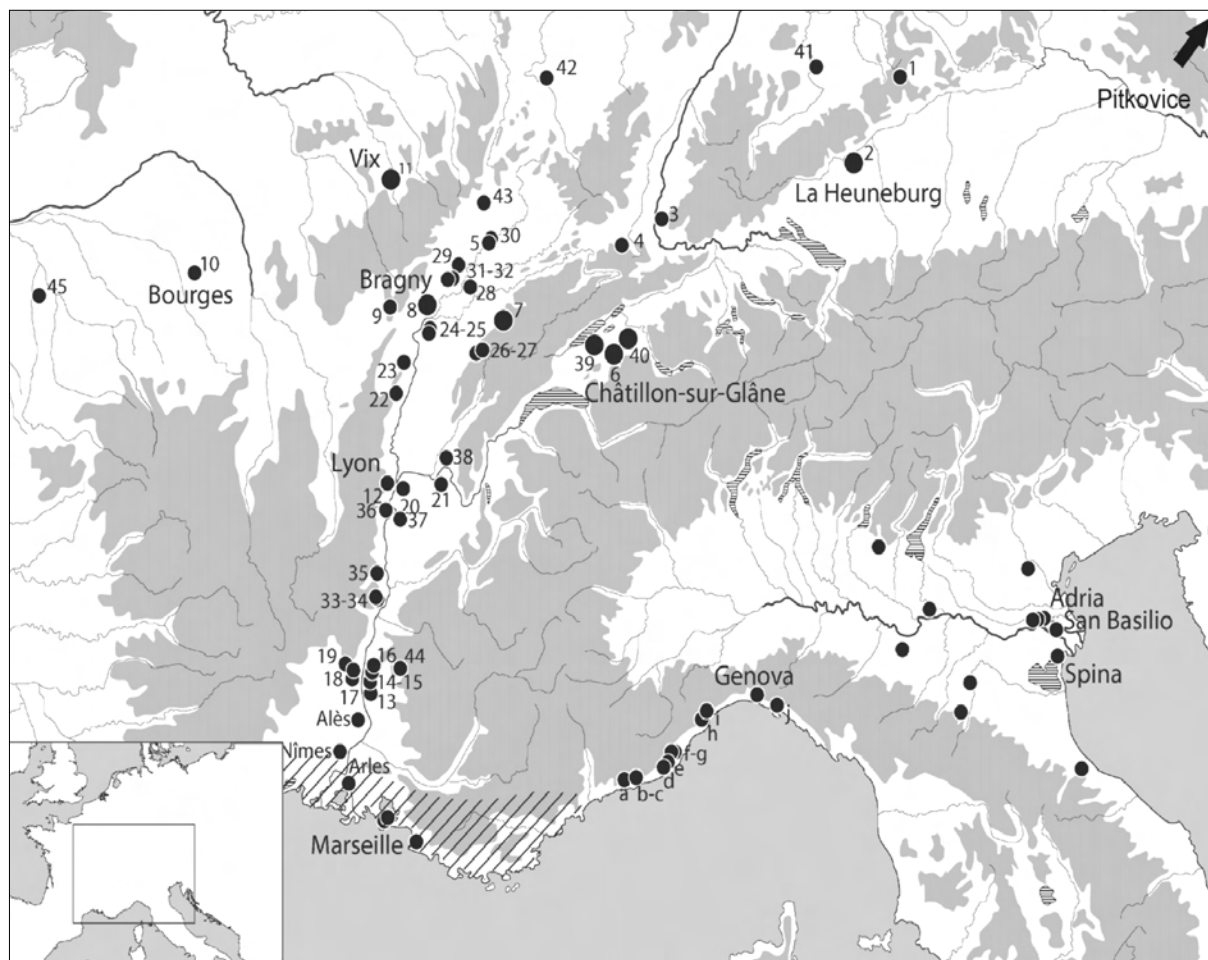
V závěru pojednání o keramice se pozastavme u typických úprav povrchu či keramického těsta běžné lokální keramiky (tab. 1), a sice tuhování a přidávání grafitu do keramického těsta. Téměř 15 % keramického souboru tvořily fragmenty, jejichž povrch byl opatřen tuhováním. Srovnáme-li tento počet se situací na sousedním sídlišti v Křeslicích, zjistíme, že zde činí tento poměr téměř zcela shodných 16,06 % (Polišenský – Trefný 2011, tab. 1). Uvedené počty tedy dokládají obdobnou frekvenci využívání této úpravy povrchu, která mohla mít jak estetické, tak technologické důvody. Grafitová keramika je v Pitkovicích zastoupena pouze 1,22 %, což se poněkud liší od počtu 4,12 % v Křeslicích. Její výskyt je v Pitkovicích v chronologickém souladu s obecnou tezí, dle které se grafit v těstě keramických nádob objevuje nejdříve od fáze Ha D2 (Venclová ed. 2008, 114). Tento výskyt rovněž koresponduje s výskytem kolkování, které je charakteristické od fáze LT A. U většiny objektů s kolkovanou keramikou se zároveň setkáváme s přítomností grafitových zlomků. Naopak u objektů, kde jsou přítomny zlomky zdobené geometrickými vlešťovanými motivy, které jsou typičtější ještě pro vlastní halštatské období, nejsou přítomny zlomky zdobené kolkovanou výzdobou.

Z hlediska úplnosti výčtu keramických předmětů je nutno zmínit také přesleny. Těch bylo intaktních nebo ve fragmentech v objektech č. 25, 37, 140, 475, 500, 662, 673, 745, 748, 751, 760, 762, 928, 932, 934, 937, 1080 a 1724 nalezeno 37 kusů. Jednalo se většinou o bochníčkovité, kónické, dvojkónické či hruškovité tvary zdobené vrypy nebo vpichy, často také bez jakékoliv výzdoby (srov. obr. 13:21–23; 14:26–27; 15:10; 16:8–9, 16–18, 25; 17:28; 18:17–20; 19:19; 22:12; 24:12, 25).

4.2. Kovové předměty

Bronzové a železné předměty z halštatských či časně laténských objektů jsou reprezentovány většinou amorfními či tvarově nevýraznými drobnými artefakty, u nichž je funkční určení nemožné. Další skupinou jsou typologicky nevýrazné drobné či tenké bronzové kroužky či náramky. Ty byly nalezeny např. v objektech č. 37, 72 nebo 1586. Z objektu č. 37 pochází bronzový kroužek s nálitkem či vývalkem (obr. 17:18). Tyto kroužky se objevují v některých evropských kontextech, ovšem bez konkrétní specifikace

studii, kde byla tato keramika prezentována (Trefný – Polišenský 2008, 487), konstatovali autoři příspěvku evidentně cizí provenienci celého souboru, přičemž jako eventuální oblast původu byla hypoteticky zvažována oblast Středomoří. K těmto úvahám přispěly i výsledky chemicko-technologického rozboru této keramiky (tab. 2), které byly na první pohled nápadně vysokým obsahem oxidu vápenatého (Trefný et al. 2009, tab. 1). Problém původu těchto keramických zlomků byl následně vyřešen „laboratorním“ identifikováním dna

Obr. 29. Distribuce řeckých transportních amfor v širší střední Evropě od pozdního 6. století do raného 4. stol. př. Kr. (podle Sacchetti – Sourisseau 2013, doplněno). 1. Ipf; 2. Heuneburg; 3. Münstenberg (Breisach); 4. Britzgyberg (Illfurth); 5. Mercey-sur-Saône; 6. Châtillon-sur-Glâne; 7. Salins; 8. Bragny-sur-Saône; 9. Chassey; 10. Bourges; 11. Mont-Lassois/Vix; 12. Gorge du loup; 13. Piolenc; 14. Oppidum de Barry; 15. L'Esplan; 16. La grotte de la Chauve-Souris; 17. La grotte des Cloches; 18. Saint-Etienne-de-Dion; 19. Aven du Bois d'Ajude; 20. Z.A.C. du Vieux-Bourg; 21. Larina-La Chuire; 22. Milly-Lamartine; 23. Mancey; 24. Verjux; 25. Damerey; 26. Montmorot; 27. Saunières; 28. Montmirey-la-ville; 29. Mantoche; 30. Savoyeux; 31. Pontallier; 32. Heuilley-sur-Saône; 33. Oppidum de Le Malpas; 34. La Brégoule; 35. Tournon; 36. Saint-Romain-en-Gal; 37. Vienne; 38. Grotte de Balmeaux or du Gardon; 39. Châtillon-sur-Font; 40. Schiffenen; 41. Sersheim; 42. Messein; 43. Bourguignon-les Morey; 44. Le Pègue; 45. Renaître. a) Ventimiglia; b) Monte Bignone (Sanremo); c) Monte Colma (Sanremo); d) Capo Mele; e) San Bartolomeo al Mare; f) Isola Gallinara; g) Albenga; h) Bergeggi; i) Savona; j) Camogli

jejich funkce. Příkladem jsou např. nálezy z hrobu č. 19 (Penninger 1972, Taf. 19:14) a 110 (Moosleitner – Pauli – Penninger 1974, Taf. 174:4) z Dürrnbergu nebo tessinského Dalpe (Primas 1970, Taf. 34:12). Mezi nálezy z objektu č. 37 figuruje rovněž tenký bronzový drát, u něž nelze vyloučit, že jde o fragment jehlice (obr. 17:19). Železné kroužky nejasné funkce pak reprezentuje např. nález z objektu č. 932. Železné hřebíky z objektů č. 140 a 673 nemají ani tak význam z hlediska typologického, jde spíše o doklad řemeslných aktivit na sídlišti (obr. 13:25; 24:13).

Další předměty jsou buďto nejasné funkce nebo některé funkční artefakty připomínají. To je příklad železného zakřiveného předmětu, vzdáleně podobného sponě z objektu č. 140 (obr. 13:24), železného předmětu připomínajícího nůž z objektu č. 1586 (obr. 17:9), železné tyčinky z objektu č. 936 (obr. 24:18) připomínající vahadlo nebo do pravého úhlu zahnutý předmět z objektu č. 932 s kuličkou na konci (obr. 19:8), který připomíná patky spon se zdobnou patkou (Fusszierfibel) varianty F2 (Mansfeld 1973, Abb. 1), s jistotou však artefakt takto interpretován být nemůže.

Poslední skupina předmětů zahrnuje artefakty, u nichž je dané určení již o něco pravděpodobnější či jisté. V případě bronzového tyčinkovitěho předmětu s náznakem zahnutí na konci z objektu č. 932

(obr. 19:7) je poměrně pravděpodobné, že představuje držadlo bronzové nádoby. Podobně koncipovaná držadla se objevují např. u situl, žebrovaných cist či kotlů s křížovou atáší, které jsou na našem území i v širší střední Evropě nálezově doloženy (srov. *Stjernquist 1967*, 39–40, Karte 1; *Merhart 1952*, Taf. 6; *Siegfried-Weiss 1991*, 111–113, 115–118, Taf. 15, 19–22; *Trefný 2012*, 22–26; *Frey – Berbüsse 2013*, 108).

Z nástrojů jsou zastoupeny železný nožík a sekera s tulejí kvadratického průřezu z objektu č. 500. Nože (obr. 18:21; 24:23) patří k nástrojům, se kterými se v době halštatské nikoliv ojediněle setkáváme. Sekera s kvadratickou tulejí (obr. 24:24) náleží na základě stavu poznání nejspíše do fáze Ha D–LT A. Srovnatelným nálezem je nedávno publikovaný ojedinělý nález z katastru Dubí v severozápadních Čechách (srov. *Farský et al. 2014*, obr. 2:3) nebo ze Zlivice na Písecku (*Venclová ed. 2008*, obr. 7:3).

Z objektu č. 475 pochází dlouhá zahnutá čepel nože (obr. 14:28). Nejbližší výskyt obdobného předmětu je doložen opět v sousedních Křeslicích, ovšem jde o exemplář poněkud jiného tvaru (*Polišenský – Trefný 2011*, obr. 15:13). V případě pitkovického exempláře nelze bohužel stanovit, zda je původně plná rukojeť odlomena, nebo byla-li konstrukce rukojeti řešena jiným způsobem. Čepel se svým charakteristicky zahnutým tvarem v každém případě blíží tzv. sekáčům, které jsou typické pro pozdně halštatské, resp. časně laténské období (srov. *Kossack 1959*, 22). Díky neznalosti tvaru rukojeti však nález nelze přesněji typologicky zařadit. Avšak popisovaný exemplář by snad mohl náležet k typu 1 (srov. *Osterhaus 1981*, 2–5, 19–20, Abb. 1–5; Karte 1), tedy k sekáčům se zakřivenou čepelí a obloukovitě vykrojenou destičkou rukojeti (*Chytráček 1990*, 120). Ty jsou rozšířeny v Horní Falci, Středních i Dolních Francích, Čechách, Horním Bavorsku, Rakousku, západním Maďarsku, Sasku, Durynsku a středním Hessensku (*Chytráček 1990*, 120).

Sekáče jsou známy především z hrobových kontextů (srov. *Filip 1956*, tab. IX:2; *Šaldová 1971*, 92; *Michálek 1972*, 86; *Holodňák 1988*, 91–93; *Chytráček 1990*, 120–121, obr. 21:15; 22:2; *Sankot 1994*). O to překvapivější je jeho nález v sídlištním prostředí. Tento kontext je však možná určitou indicií ohledně diskuze o využití těchto artefaktů. Původně byly u těchto předmětů zvažovány funkce nožů určených ke čtvrcení masa užitého jako milodar (*Kosack 1970*, 122; *Osterhaus 1981*, 14–16). Nevylučovalo se však i použití jako zbraně (*Haffner 1976*, 110). Konečně objevily se i názory zvažující univerzální použití v boji, při dělení masa i pro jiné účely (*Pauli 1978*, 254–258; *Torbriüge 1979*, 71). Uvedené názory vycházely převážně z kombinace sekáčů s ostatními přídávky v hrobových výbavách. Zdá se, že objev podobného nástroje či zbraně v sídlištním kontextu v Praze-Pitkovicích akcentuje posledně jmenovanou možnost univerzálního využití při vícero jmenovaných aktivitách.

Z objektu č. 758 pochází drobný železný předmět ve tvaru tyčinky s očkem na konci (obr. 25:5). Velmi podobný artefakt byl nalezen na sousedním křeslickém sídlišti v objektu č. 30 (*Polišenský – Trefný 2011*, obr. 16:3). Již při jeho zpracování jsme zmínili formální blízkost uvedených artefaktů s nálezy z časně laténského pohřbu se čtvercovým palisádovým ohrazením v Černoučku na Podřipsku (*Brnič – Sankot 2005*, obr. 13:10) nebo s nálezem z Chlumu u Blatné, interpretovaným jako scalptorium (*Sankot 1998*; *Waldhauser 2001*, 235). Interpretace nálezu z Prahy-Pitkovic je problematická, poněvadž názory na funkci obdobných artefaktů prošly v minulosti značnou proměnou. Nejprve byly tyto nálezy v západní Evropě považovány za amulety (*Pauli 1978*, 150–151). Později byly interpretovány jako součást oděvu určená ke spínání (*Sievers 1984*, 38). Zvažuje se i jejich funkce jako doplňku obuvi (*Chaume 2001*, 161). Ovšem nálezový kontext jiných nálezů z rakouského Pottenbrunn (*Ramsl 2002*, 89) takový výklad neumožňoval. Jedna z posledních interpretací obdobného předmětu z Heuneburgu (*Bofinger – Goldner-Bofinger 2008*, Abb. 7:18), ovšem vyrobeného z bronzu a zakončeného drobnou kuličkou (nelze vyloučit, že také pitkovický protějšek mohl být takto zakončen, přičemž jeho konec se nedochoval), se opět vrací k použití jako součást obuvi (Schuhversluss). Na proměnách názorů na výklad funkce tohoto předmětu tak vidíme značnou problematičnost těchto snah. Konkrétní interpretaci nálezu z objektu č. 758 v Praze-Pitkovicích tak není možno předložit.

Z objektu č. 500 pochází drobný bronzový kroužek, jehož zapínání je tvořeno očkem, do něž nejspíše zapadal háček, který je z druhého raménka kroužku patrně odlomen (obr. 24:22). Charakter artefaktu dává tušit, že jde nejspíše o šperk, snad náušnici apod. Obdobný typ zapínání registrujeme u některých variant kruhového šperku. U jmenovaných exemplářů však jde o náramky, neboť jejich průměr je větší, než je tomu u pitkovického exempláře. Patrně nejbližší analogií jsou kruhy z hrobu č. 64/1 v Dürrnbergu (*Moosleitner – Pauli – Penninger 1974*, Taf. 127:10–11). Obdobně řešený uzávěr, i když s určitými odlišnostmi, je znám např. z tamějšího hrobu č. 47 (*Penninger 1972*, Taf. 53:B8). Mezi nálezy z geograficky bližšího Bavorska řazenými do časně laténského období pak lze zmínit náramek ze Samsbacher Forst, který je rozměrově již bližší pojednávanému exempláři (*Schönfelder 2002*, Abb. 3). Pochází z hrobu, který obsahoval dvě etruské mísy s plochým dnem a svislou stěnou s rytým dekorem.

4.3. Skleněné předměty

Skleněné předměty, resp. předměty ze skelné pasty jsou zastoupeny výhradně korálky dvou typů. Prvním typem je jeden celý a zlomek dalšího exempláře žluté perly s modrobílými očky z objektů č. 1586 (*obr. 17:12*) a 28. Druhým typem je modrý čočkovitý korálek z objektu č. 28 (*obr. 13:11*).

První typ je v Čechách běžný zejména od pozdní doby halštatské (*Venclová ed. 2008, 135*). Korál z objektu č. 1586 může být přiřazen k typu 519 podle Venclové (*1990, 327*; srov. také *Kunter 1995, Abb. 1*), který je charakteristický žlutým podkladem a čtyřmi dvojicemi modrobílých oček ze čtyř vrstev. Korálky s očky se nacházejí během pozdní doby halštatské až časné doby laténské prakticky v celých Čechách (*Venclová 1990, 75*; *Kunter 1995, Abb. 4*) a rovněž na mnoha místech Evropy (*Kunter 1995, Tab. 1*). Je nesporné, že jedním z primárních významů je hledisko dekorativní. Kromě seskupování do náhrdelníků mohly být korály používány i v kombinaci s bronzovými artefakty apod. (srov. *Soudská 1994, Abb. C2; 16, 17*). Jejich význam je také spatřován v rovině kultovní, ochranné apod. (srov. *Venclová 1990, 85*). Je však třeba zdůraznit, že tyto další potenciální role jsou v archeologických kontextech neprokazatelné a úvahy o nich jsou pouhými hypotézami. Z hlediska jejich provenience a s uvážením skutečnosti, že produkce skleněných výrobků na území Čech není prozatím pro dobu halštatskou, resp. časné laténskou prokázána, lze korálky s očky považovat za importy z území s vyspělou tradicí výroby skla. Těmi jsou již tradičně oblast Středomoří (*Venclová 1990, 100–101*; *Venclová ed. 2008, 135*) a např. také severoadriatický region (srov. *Križ – Stipančić – Škedelj Petrič 2009, 101–102*).

Korálek z tmavě modrého skla z objektu č. 28, který má geograficky nejbližší rámcovou dobu v nedalekých Křeslicích (*Polišenský – Trefný 2011, obr. 23*), je blízký typům 128–130 dle Venclové (*1990, 321*) a rovněž patří k exemplářům, které jsou v rámci doby halštatské až časné doby laténské běžné. Na tomto místě můžeme zdůraznit, že se stejnou kombinací jako na pitkovickém sídlišti, tedy žlutým korálkem s modrobílými očky a tmavě modrým korálkem, se setkáváme i na nedalekém hradišti Závist, kde bylo identifikováno několik korálků obou typů v tzv. stavbě D řazené do místního horizontu 3 (*Drda – Rybová 2008, obr. 87*).

4.4. Jantar

Rovněž přítomností jantaru v nálezovém fondu se situace na pitkovickém sídlišti přibližuje sousedním Křeslicím (*Polišenský – Trefný 2011, 845*). Na rozdíl od neurčité křeslické jantarové drtě máme v Pitkovicích k dispozici konkrétní artefakt, a sice korálek z objektu č. 760 (*obr. 16:10*). Z objektu č. 288A disponujeme ještě několika drobnými jantarovými zlomky, avšak tento objekt je datován do mladolatónského období.

Zejména baltský jantar v podobě korálků je nikoliv běžným, avšak ani ne zcela ojedinělým artefaktem (resp. surovinou), se kterým se v Čechách v době halštatské až časné laténské setkáváme (*Venclová ed. 2008, 137*). Ve středních Čechách jsou známy jantarové korály ze Závisti (*Jansová 1983, obr. 11:9*; *Drda – Rybová 2008, obr. 1*) nebo z Dolních Břežan (*Motýková 1986*). V obou případech jde o plochý korálek. Zlomky jantaru baltské provenience známe také z časné laténské sídliště v Chržíně (*Chytráček 2007, obr. 21*; *Chytráček 2008, Abb. 15*), kde se vyskytly v objektech č. 95, 120, 130 a 160. Zde jsou interpretovány jako doklad místního zpracování této suroviny (*Chytráček 2008, 76*). Další středočeskou lokalitou s nálezy surového jantaru jsou Tuchoměřice (*Sankot 2006a*), kde byly zlomky této suroviny nalezeny v objektu č. 98 společně s fragmentem řecké attické keramiky s černým firnisem (*Sankot 2006, Fig. 3g*; *Trefný 2011, obr. 4:8–9*). Konečně nejproslulejším sídlištěm s předpokládanou výrobou jantarových korálků a se souborem jantarových předmětů o hmotnosti téměř 60 g jsou Poříčany (*Čtverák 1986*).

Již při zpracování křeslického sídliště jsme specifikovali určitou skupinu luxusních artefaktů, jež jsou často předmětem dálkového obchodu a mezi nimiž se často objevuje jantar (*Polišenský – Trefný 2011, 845–846*). Na pitkovickém sídlišti jsou těmito předměty zlomky řecké attické červenofigurové keramiky nebo zlomky transportní vinné amfory (*Trefný – Polišenský 2008*; *Trefný 2011, obr. 1:2, 4:4–7*; *Trefný 2014, Fig. 11–12*; *Trefný – Polišenský, v tisku*). Přestože tedy přítomnost jantaru ve skupině s dalšími cennými výrobky indikuje jeho vyšší hodnotu, opakovaná přítomnost v nálezových souborech objevených během několika posledních let (Chržín, Křeslice, Pitkovice) naznačuje, že jantar – ať již v surové podobě či v podobě konkrétních výrobků – by mohl být na rovinných sídlištích frekventovaněji zastoupen. To ovšem mohou potvrdit až nové výzkumy či komplexní vyhodnocení dosud nezpracovaných souborů.

Co se týče zpracování surového jantaru, tato řemeslná aktivita je doložena v Poříčanech (srov. *Čtverák 1986*) a je zvažována v Chržíně (*Chytráček 2008, 76*). Doložení opracování jantaru na vícero sídlištích ve středních Čechách může indikovat předpoklad vyšší frekvence této specializované aktivity. V regionu Pitkovického potoka nelze však tuto specializovanou činnost na základě objevu surového

či opracovaného jantaru vyvrátit ani potvrdit. U torzovitých zlomků jantaru z křeslických objektů č. 8 a 17 nelze stanovit, zda jde o odpad při výrobě, nebo o fragmenty rozdrčeného hotového výrobku. Korálek z objektu č. 760 v Praze-Pitkovicích je zase jediným jantarovým artefaktem z halštatsko-časné laténské kontextu a další nálezy, jako např. jantarovou drť (odpad při výrobě), která by výrobu indikovala tak jako v Chržíně, zde nemáme k dispozici. Eventuální otázka opracování surového jantaru na pitkovickém sídlišti nebo na jiném sídlišti v rámci regionu Pitkovického potoka musí zůstat otevřenou.

4.5. Lignit

Z objektu č. 911 pochází lignitový náramek (*obr. 22:8*). Vzhledem k přítomnosti mladolátenských objektů na lokalitě se samozřejmě nabízí interpretace tohoto nálezu jako intruze v halštatském objektu, avšak lignitové výrobky známe ojedinele i v časnějším chronologickém kontextu. Nálezy z Prahy-Petrovic či Želenic, náramky nebo nápažníky, jsou vyrobeny z tzv. posidoniové břidlice či jihoněmeckého resp. al-saského gagátu. Nálezy z Dýšiny a Nynic byly snad vyrobeny z nýřanského či radnického sapropelitu plzeňské pánve (*Venclová 2001, 120, 388–389; Venclová edd. 2008, 135*).

Lignitové či sapropelitové náramky v jihoněmeckém, resp. západorakouském prostoru jsou doloženy nálezy z Heuneburgu nebo z Dürrnbergu. Na poslední jmenované lokalitě pocházejí z hrobů č. 35, 28/1, 47, 44/2, 48/1, 10/3 a 9 (*Rochna 1974, Abb. 1*), přičemž čočkovitý průřez stejně jako tloušťka pitkovického exempláře se shodují s některými z nich. Tato kritéria vykazují ještě větší shodu u nálezů sídlištních, které jsou na Dürrnbergu rovněž zastoupeny (srov. *Rochna 1974, Abb. 2:25–26; 3: 32*). Ve východofrancouzské oblasti lze jako příklad výskytu lignitového či sapropelitového artefaktu uvést známou lokalitu plnicí funkci centrálního místa – Mont Lassois. Zde byly získány posledními výzkumy čtyři fragmenty lignitových kruhů (*Mötsch – Haffner – Müller 2008, Abb. 20*), které se však liší svým průřezem, který má tvar písmene D.

Provenience a časové zařazení lignitového náramku z pitkovického objektu č. 911 musí v dané chvíli zůstat otevřenou. Ačkoliv nelze zcela vyloučit, že by mohl pocházet z pozdní doby halštatské až časné laténské, a rozšířit tak doposud nečetný počet nálezů tohoto druhu šperku na českém území v daném chronologickém kontextu, finální klasifikace bude možná až po provedení příslušných materiálových analýz, stejně jako po důkladnější stylistické komparaci.

4.6. Zvláštní nálezy

Z objektu č. 762 pochází hliněný předmět v podobě boty se vzhůru vytaženou špičkou (*obr. 28:4*). Předmětu již byla věnována samostatná studie (*Trefný – Polišíenský 2008, 484–487*), na tomto místě se tedy u daného artefaktu zastavíme jen zběžně.

Předměty tohoto charakteristického tvaru se objevují v širší střední Evropě v několika skupinách. Jsou známy jako závěsky, funkční spony nebo nádoby (*Schwappach 1967; Warneke 1999, Abb. 68; Echt 1999, 98–99; Pauli 1978, 630–631; Pauli 1980, 310, 236–237; Čížmář 2002, 207–208; Trefný – Polišíenský 2008, obr. 7; Trefný 2012, 38–39*). Specifickým artefaktem jsou dvě hliněná kopyta, formy na výrobu skutečné obuvi tohoto typu z dolnorakouského Sommereinu (*Neugebauer 1981*). Výše zmíněné artefakty jsou vyrobeny převážně z bronzu, hlíny, kamene, avšak také z jantaru. V pozdně halštatsko-časné laténské kontextu se vyskytují zejména v severní Itálii a v alpské oblasti, setkáváme se s nimi i na horním Dunaji, v Dolním Rakousku nebo v Čechách (*Frey 1980, Abb. 5; Warneke 1999, Abb. 68*). Závěsky jsou doloženy od stupně Ha D3 (*Warneke 1999, 136*). Výskyt tohoto typu zobrazení boty se vzhůru vytaženou špičkou však není typický pouze pro pozdně halštatské až časné laténské období. Středolátenské závěsky tohoto tvaru se vyskytují v oblasti Rýna a Mosely (*Echt 1999, 96*) nebo na území Maďarska ve Velem Szent Vid (*Hunyady 1944, Taf. 37:7; Echt 1999, 99*). Jsou známy i z mladolátenského období, např. ze Stradonic, ze západoněmeckého pohřebiště Wederath-Belginum i z území Francie (*Čížmář 2002, 208*). Na Moravě se objevují mezi detektorovými nálezy z Němčic (*Čížmář – Kolníková 2006, obr. 2:3–4*) nebo jako součást známého depotu z Ptení (*Meduna 1971; Meduna 1996; Čížmář 2002*).

Kromě vlastních artefaktů uvedeného tvaru se lze se zobrazením boty se vzhůru vytaženou špičkou setkat také jako se součástí jiných zobrazení a předmětů. Přestože uvedený typ obuvi je rozšířen v různých chronologických kontextech na mnoha územích, nápadně obdobná zobrazení bot se vyskytují v prostředí antického Středomoří. Pro oblast Etrurie je typické v terakotě, nástěnném malířství, toreutice či zpracování kamene (srov. *Schwappach 1967, 320–1; Steingraber 1985, 291, Abb. 14, 15, 298, Abb. 28; Haynes 1985, Abb. 44, 47, 56, 65; Bouzek 2003, tab. 10*). Setkáváme se s ním také v řecké vázové malbě (srov. *Boardman 1975, fig. 45, 47, 78, 235, 283; Boardman 1989, fig. 70, 124, 156*). Tyto boty jsou součástí nejrůznějších zobrazení také v halštatské toreutice (*Kromer 1959, Taf. 201–202; Schwappach 1967, 324*).

a výjimečně rovněž v situlovém umění, např. na situle z Este-Benvenuti (Frey 1962, 66; Frey 1966, 61, Abb. 9; Frey 1969; Schwappach 1967, 324, Anm. 22).

Dnes můžeme předpokládat, že artefakty ve tvaru boty se vzhůru vytaženou špičkou, rozšířené ve střední Evropě během pozdní doby halštatské až časně laténské, představují reflexi znalosti skutečného typu této obuvi místním obyvatelstvem, tj. že keltští středoevropané uvedenou obuv, která se k nám dostala nejspíše z Etrurie, skutečně používali (srov. Schwappach 1967, 324; Pauli 1978, 467; Frey 1980, 79). Skutečnost, kterou lze tedy interpretovat jako import ideí v oblasti odívání, indikují např. i jiné jevy nebo nálezy. Na tomto místě můžeme jmenovat výše zmíněné formy určené k výrobě skutečné obuvi ze Sommereinu (Neugebauer 1981), proslulou maskovitou sponu z Manětína-Hrádku (Soudská 1968) nebo zobrazení v halštatské toreutice (Kromer 1959, Taf. 201–202). Jako další nepřímý argument lze uvést domácí provenienci pitkovické botičky. Analýzou chemického a mineralogického složení tohoto předmětu bylo zjištěno, že hmota, ze které je vyroben, odpovídá kvalitě a složení keramické hlíny, z níž byla zhotovena braubašská mísa s kolkovanou výzdobou, pocházející ze stejného objektu, u níž je předpokládána domácí proveniencí (Trefný et al. 2009, 844).

Dalším artefaktem, který náleží do této kategorie, je hliněný předmět z objektu č. 662 (obr. 28:5). Svými tvarovými charakteristikami upomíná na skupinu různě tvarovaných nálezů, označovaných jako mondidoly, neboli měsícovité idoly, mající svůj význam v kultovní rovině. Rozšířené jsou v halštatských kulturách jihozápadního Německa, Švýcarska, Čech, Rakouska, jihozápadního Slovenska či Maďarska (Filip 1936–37, 35; Nebelsick 1997; Vokolek 1999, 14; Matzerath 2012), přičemž v Čechách se koncentrují hlavně ve slezskoplatěnické a bylanské oblasti. Rozdíl tkví v tom, že artefakt postrádá kruhový podstavec (tak jako známe ze západních nebo východních Čech) a je navíc tvořen pouze polovinou „klasického mondidolu“. Horní strana předmětu je prožlabena. Tím se nález přibližuje tzv. kozlíkům (Feuerböcke), tedy různě tvarovaným keramickým předmětům, u kterých se zvažuje jejich role jako podstavců či držáků roštů nad hořícím ohništěm, popř. role kombinovaná i s kultovním významem apod. (srov. Šaldová 1965, 87–89). Uvedené předměty mohou být vykládány i jako stylizované zobrazení býka, a tedy souviset s býčím kultem, který je znám v egejské době bronzové ale i později (Müller-Karpe 1958, 21; Kossack 1954, 35; Šaldová 1965, 87).

Vzdálenější tvarové paralely k nálezu z Prahy-Pitkovic jsou v Čechách známy např. ve východočeských Ředicích (Vokolek 1999, tab. 114:6). Bohužel tento artefakt je porušen, nelze tedy stanovit, jestli se špičaté výběžky nacházely původně na obou jeho stranách, tak jako je tomu u dalších nálezů tohoto typu z Ředic (srov. Vokolek 1999, Tab. 114:2, 4, 9), či zda artefakt svým členěním odpovídal nálezu z Prahy-Pitkovic. Totéž lze říci o nálezu z hrobu č. 1 v Nynicích, který v hrubých rysech rovněž odpovídá našemu nálezu (Šaldová 1965a, obr. 39:1), nebo o fragmentu ze západočeského Okrouhlého Hradiště (Šaldová 1965, obr. 12:5). Patrně nejbližším nálezem je fragment kozlíku s výzdobou v podobě šikmých linií z Tajanova (Šaldová 1965, obr. 12: 6). Také tento artefakt není kompletní, nelze tedy říci, zda se jeho finální podoba blížila spíše nálezu z Prahy-Pitkovic či typům s výběžky po obou stranách. V této souvislosti můžeme jmenovat také poškozený nález z Radčic (Jirán ed. 2008, obr. 126:5). Také ten je svým členěním blízký pitkovickému exempláři, jde však nejspíše o typ s výběžky na obou stranách.

Určitým problémem je chronologie uvedených analogií, neboť exempláře z přesněji datovatelných celků (Nynice, Tajanov, Okrouhlé Hradiště, Radčice) náleží do pozdní doby bronzové. Tuto skutečnost nelze vyloučit ani v případě pitkovického exempláře. Poměrně masivní nález, byť v několika zlomcích, se však dochoval téměř kompletní, což by bylo u starší intruze v mladším halštatském objektu zřejmě nepravděpodobné. Zdá se tedy, že předmět, který má nejbližší analogie v západočeském prostředí pozdní doby bronzové, se může objevit i v mladším horizontu Ha C–D1 ve středních Čechách. Uvedenou dataci objektu č. 662 naznačuje byť stopová přítomnost malované halštatské keramiky, ale také např. absence keramiky grafitové či kolkované.

5. INTERPRETACE OBJEKTŮ A JEJICH CHRONOLOGIE

Na sídlišti disponujeme celkem třinácti objekty, které můžeme s velkou pravděpodobností označit jako polozemnice. Jedná se o objekty č. 8, 28, 140, 278, 451, 475, 745, 748, 760, 934, 1075, 1080 a 1586. Podélné osy všech jsou orientovány s menšími či většími odchylkami ve směru Z–V. Jejich plocha činí v průměru zhruba 12,6 m², přičemž nejmenší má objekt č. 278 (zhruba 4 m²), největší je pak objekt č. 934 (19,2 m²). V porovnání se standardy obytných objektů pozdní doby halštatské až časně laténské, které běžně dosahují plochy 20 m² jde v Praze-Pitkovicích o průměrné nebo spíše mírně menší obytné objekty (srov. Venclová ed. 2008, 111). Z hlediska plošného rozsahu objektů se zcela vymyká objekt č. 451. Jeho rozměry

činí $11,2 \times 8,2$ m, plocha tedy dosahuje úctyhodných 92 m^2 . Touto výměrou se objekt zcela odlišuje od výše uvedených standardů a řadí se do kategorie domů takového typu, jakou je patrová roubená stavba na sídlišti v Dolních Břežanech o vnitřní ploše téměř 135 m^2 , která je přisuzována místní elitě (Motyková 1986; Drda – Rybová 1998, 73–75). Bohužel na základě získaných nálezů nejsme schopni posoudit, zda objekty č. 460 a 452, nacházející se v těsné blízkosti objektu č. 451 a respektující jeho polohu, náleží do shodného období. Jejich vzájemná poloha by v případě synchronicity umožňovala zvažovat interpretaci ve smyslu rozsáhlejší (panské?) usedlosti, avšak kvůli nejisté dataci obou zmíněných sousedních objektů to není možné.

Z konstrukčního hlediska jde většinou o pravoúhlé objekty s křivými jamkami v různých částech, a to jak v ose objektu, tak poblíž jeho podélných stran. V případě objektů č. 278, 934, 1075 a 180 registrujeme tzv. lavice, resp. vyvýšené stupně podél stěn domu. Jedná se o prvek, který je u soudobých polozemnic běžný a je interpretován jako místo pro lůžko apod. Z blízkého okolí známe podobně koncipované objekty na sídlišti v Křeslicích (Polišenský – Trefný 2011, obr. 7), dále v Dobrovízi (Trefný 2011, obr. 5:2), ale i odjinud.

Zajímavou prostorovou konfiguraci vykazuje objekt č. 140, tedy zahloubená polozemnice s šesti křivými jamkami jako stopami konstrukčního systému. V těsné blízkosti, jihovýchodně od něj, se nachází devět jam v pravidelné orientaci 3×3 , a to tak, že podélná osa jimi vymezené plochy je paralelní s podélnou osou objektu č. 140 (obr. 32). Průměry těchto jam jsou spíše vyšší, největší z nich dosahuje hodnoty $1,22 \text{ m}$ (obj. č. 184), avšak lze je interpretovat jako křivé, větší z nich jako sloupové jámy. Pravoúhlá konfigurace devíti jam je tak nejspíše reliktem nadzemní křivé stavby. Materiál získaný z těchto jam není diagnostický a nelze jej spolehlivě chronologicky specifikovat, avšak nelze vyloučit, že jeho část může pocházet z doby halštatské, resp. časně laténské. Pokud bychom zvažovali existenci halštatské křivé nadzemní stavby, máme k dispozici řadu analogií. Nejbližší z nich nalzáme na nedalekém sídlišti v Čestlicích, poloha V moklinách, kde byl obdobný dům obehnán ještě palisádou (Trefný – Polišenský 2011, obr. 5). Na pražském území lze jako lokalitu s výskytem obdobných staveb jmenovat ještě např. sídliště v Praze-Miškovicích (Trebsche 2011, Abb. 2). Velmi podobné stavby jsou známy např. z Křimic na Plzeňsku (srov. Venclová ed. 2008, obr. 31:2). Mimo Čechy lze uvést konstrukce o devíti křivkách z jihoněmeckých sídlišť v Dietfurt a. d. Altmühl, v jednom případě dokonce jako součásti dvorce vymezeného palisádou (Augstein 2012, Abb. 3, 4), nebo Enkering-Gatzäcker (Schussmann 2008, Abb. 14).

Co se týče vzájemné prostorové vazby objektu č. 140 a křivé stavby v jeho těsné blízkosti, bylo by velmi lákavé interpretovat tento celek jako funkčně propojené stavby. Zahloubený objekt č. 140 by mohl být bez problémů interpretován jako sklep nebo dílenský prostor, navazující nebo související s křivou stavbou o rozměrech cca $7,5 \times 5 \text{ m}$. Avšak tato představa může být zatím zvažována pouze v hypotetické rovině, neboť dataci křivé stavby do mladohalštatského, resp. časně laténského období nelze bohužel spolehlivě doložit.

U objektů č. 37, 666, 762, 928, 932 a 1724 nelze spolehlivě rozhodnout, zda tyto objekty představují relikty polozemnic, či zda se jedná o zahloubené sídlištní objekty jiné funkce. U ostatních objektů jde pak o sídlištní jámy či soujámí, resp. křivé či sloupové jámy.

Při stanovení chronologie jednotlivých objektů vycházíme z keramických nálezů v nich obsažených. U polozemnic č. 8 a 140 lze využít přítomnosti řecké attické keramiky, která oba objekty řadí do období kolem poloviny 5. století př. Kr. Vycházíme-li tedy z relativní chronologie uvedené v poslední syntéze českého pravěku (Venclová ed. 2008, 26), jde o závěr fáze Ha D3 resp. počátek LT A. U ostatních objektů vycházíme zejména z kombinace černé malby, grafitové keramiky, kolkované keramiky či keramiky se stopami obtáčení na hrnčířském kruhu, resp. některých charakteristických tvarů, jako např. mís se zalomenou stěnou a přesekávanou výdutí. V objektech č. 662, 663, 667 a 671 se nalézají relikty keramiky s černě malovanou výzdobou. Objekty zároveň neobsahují ani grafitovou keramiku, se kterou můžeme počítat od Ha D2, ani kolkovanou keramiku (od Ha D3/LT A). Tyto jámy či soujámí tak snad mohou náležet ještě do staršího období vymezeného intervalem Ha C1–D1. Přítomnost vlasového rytí jako součásti vleštěvané geometrické výzdoby na keramice v objektech č. 662 a 663 umožňuje uvedený interval zúžit na fázi Ha D1. Charakteristickou keramiku pro toto období vykazuje rovněž objekt č. 911. Objekt č. 751 sice obsahuje jeden grafitový keramický zlomek (patrně mladší intruze), přítomnost malovaných zlomků a některých tvarů je však indicií pro datování rovněž tohoto objektu patrně do staršího období. Totéž platí pro objekt č. 1076 s keramikou s geometrickými motivy.

Objekty č. 37, 72, 278, 451, 475, 500, 506, 673, 674, 748, 760, 762, 928, 934, 1075, 1080, 1586 a 1724 obsahují keramiku s příměsí grafitu v keramickém těstě. Ovšem nejdříve do fáze Ha D2 lze snad zařadit pouze objekty č. 37, 72, 278, 451, 500, 506, 674, a 1586. Ostatní objekty s grafitovou keramikou obsahují kolkovanou keramiku a zlomky se stopami obtáčení na hrnčířském kruhu, které dataci těchto objektů

posunují do fází Ha D3/LT A (srov. *Venclová ed. 2008*, 114). Jsou to objekty č. 475, 673, 760, 928, 1075, 1080 a 1724. V případě dalších objektů s grafitovou keramikou se objevuje dále jen jeden prvek, tedy hrnčířský kruh, nebo kolkovaná keramika, ty však opět náležejí do poslední jmenovaného intervalu; jde o objekty č. 748, 762, 932, 934. Nejasná je situace u objektu č. 932, který obsahuje jeden zlomek kolkované keramiky i grafitové keramiky, některé jeho tvary se však jeví jako starší.

Konečně objekty č. 666, 825 a 937 obsahují pouze kolkovanou keramiku, ovšem žádnou grafitovou. Tyto objekty lze však rovněž zařadit do fáze Ha D3/LT A. Všechny ostatní objekty na pitkovickém sídlišti lze zařadit obecně do pozdně halštatského až časně laténského období.

6. VÝROBNÍ AKTIVITY NA SÍDLIŠTI

Na základě dochovaných nálezů lze na pitkovickém sídlišti předpokládat různé druhy domácí výroby. Eventuální specializovaná výroba není dostatečně prokázána.

Nejběžnější domácí výrobu, výrobu keramiky, lze předpokládat alespoň v případech některých typů keramiky na základě dochovaného střepevého materiálu. Je velmi nepravděpodobné, že by veškeré keramické třídy byly na sídliště dovezeny odjinud. To samozřejmě neplatí pro attickou červenofigurovou keramiku a severoegejskou transportní amforu, které se na lokalitu dostaly prostřednictvím dálkového obchodu. Co se týče některých keramických tříd, jako např. grafitové keramiky nebo keramiky kolkované, nelze se zatím k jejich původu spolehlivěji vyjádřit. Ačkoliv během posledních let byly na halštatských, resp. časně laténských sídlištech zejména v okolí Prahy obě keramické třídy opakovaně dokládány, a zdálo by se tedy, že tato vyšší frekvence by mohla indikovat dílčí výrobu těchto tříd na příslušných sídlištech, nebyla doposud tato skutečnost v případě pitkovického sídliště ověřena analytickými metodami.

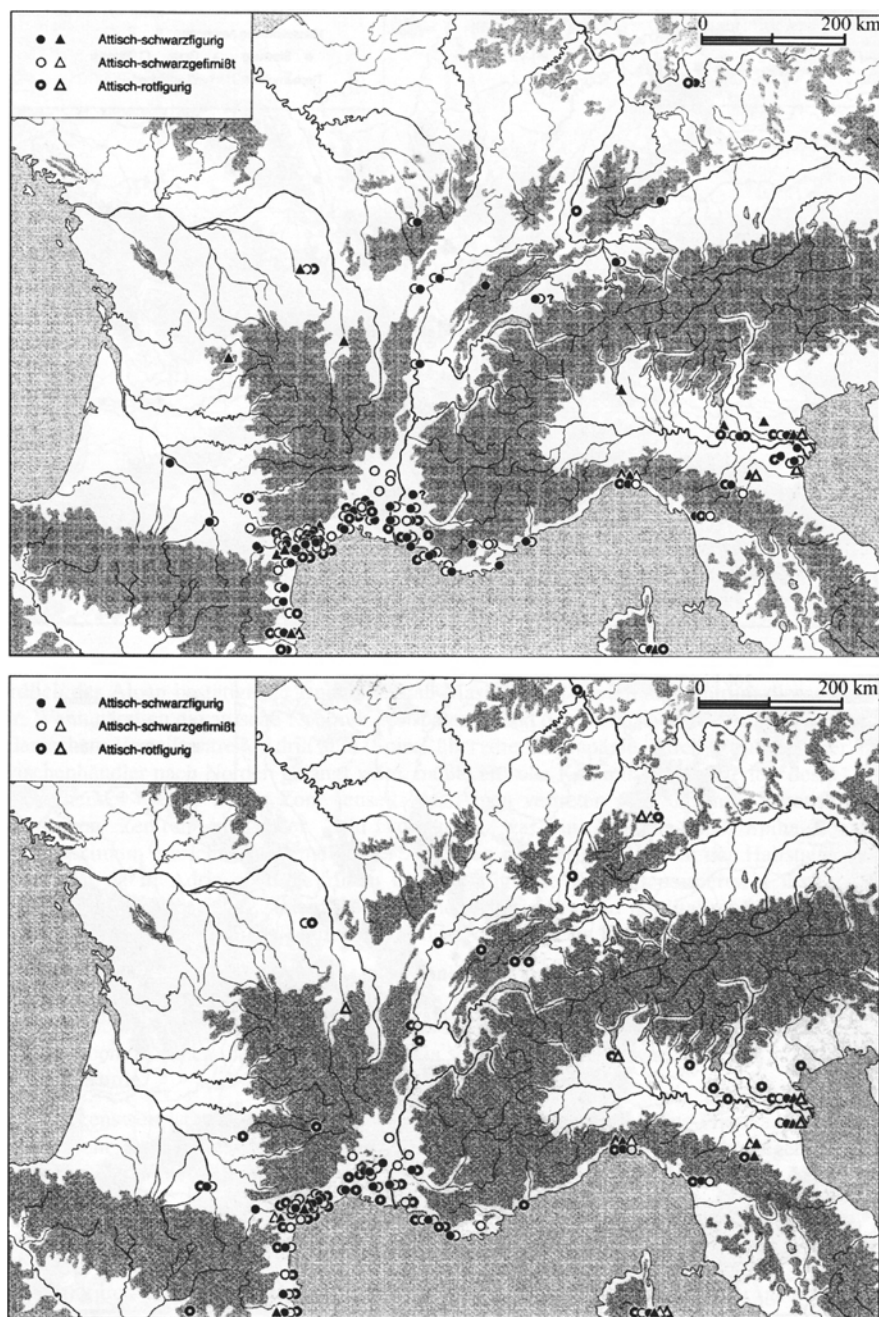
K domácí výrobě zastoupené na sídlišti je možno počítat také textilní výrobu, která je doložena četnými nálezy přeslenů. Totéž je možno říci o chovu domácích zvířat. Existence kulových staveb i nálezy sekery a hřebíků svědčí o těžbě zpracování či opracování dřeva. Opracování či využívání některých organických materiálů naznačuje i nález kusu parohu v objektu č. 745.

Co se týče specializované výroby, četné nálezy strusky v mnoha objektech sídliště evokují aktivity kovolitecké či kovozpracující, avšak stejně jako v sousedních Křeslicích nebyl ani v Pitkovicích objeven jediný technický objekt, který by byl přímým dokladem uvedených činností. Objekt č. 604 obsahoval sice reliktu pece, ovšem zcela bez nálezů strusky. Obsahoval také jen relativně málo keramiky, na základě které je řazen do fáze Ha D-LT A. Situace s přímým doložením hutnických či kovářských aktivit je obecně v Čechách velmi problematická, protože i když struska či železné předměty jsou běžným inventářem řady sídlišť, na českém území prozatím není spolehlivě hutnická činnost doložena přímým výskytem hutnických pecí apod. Totéž platí i pro objekty eventuálních kováren (*Venclová ed. 2008*, 41). Je však pravděpodobné že kovolitecká či kovářská zařízení se buď nedochovala, nebo nebyla prozatím rozpoznána. Navíc práci s kovem naznačují některé artefakty např. z nedalekých Křeslic, odkud je znám železný předmět, spájený ze dvou částí pomocí mosazi či bronzu (srov. *Polišenský – Trefný 2011*, obr. 25). V Křeslicích se setkáváme také se dvěma pilníky (*Polišenský – Trefný 2011*, obr. 16:1, 18:1), které mohou indikovat např. kovářskou výrobu. Obdobné nástroje však nebyly v Pitkovicích nalezeny.

Ze sídliště rovněž nepocházejí žádné nepřímé náznaky zpracování bronzu, ačkoliv na řadě pozdně halštatských sídlišť či hradišť se s nepřímými doklady takových aktivit setkáváme (*Motyková-Šneidrová 1959*; *Soudská 1966*, 343, obr. 25:1–3, 5–7; *Jansová 1983*, 36–40; *Motyková – Drda – Rybová 1984*, 382–386; *Waldhauser 1986*; *Budinský 1999*, 208; *Vojtěchovská 2005*; *Chytráček 2007*, 494, obr. 15–16, 18).

O jantarových nálezech jsme se již zmínili v příslušné kapitole, zde tedy jen připomeneme, že jantarová drť z objektu č. 288A náleží nejspíše do mladolaténského období a že drobné kousky surového jantaru ze sousedních Křeslic nejsou dostatečným potvrzením eventuálního opracování této suroviny, když už nikoliv přímo na pitkovickém sídlišti, tak alespoň v regionu Pitkovického potoka. Na území středních Čech tak zatím jedinými dvěma lokalitami s doklady opracování jantaru zůstávají sídliště v Poříčanech (*Čtverák 1986*) a snad i v Chržíně (*Chytráček 2008*, 76).

Ohledně eventuálního místního zpracování materiálu, ze kterého je vyroben černý kruh z objektu č. 911, nemůžeme prozatím nic určitého říci. Konkrétnější závěry bude možno učinit po provedení příslušných analýz tohoto artefaktu.

Obr. 30. Distribuce attické keramiky v širší střední Evropě v první (nahoře) a druhé (dole) čtvrtině 5. století př. Kr. (podle Pape 2002)

7. INTERREGIONÁLNÍ VAZBY A FUNKCE JIŽNÍCH IMPORTŮ

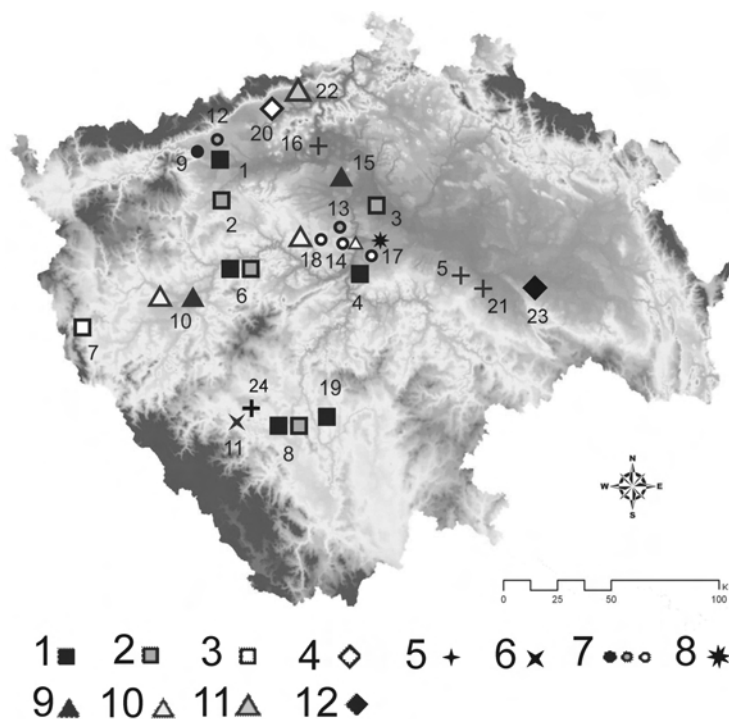
Na sídlišti v Praze-Pitkovicích lze rozlišit zejména indicie poukazující na interregionální vztahy k oblasti Středomoří, konkrétně Apeninského poloostrova. Tyto vztahy jsou předpokládány na základě nálezů řecké attické červenofigurové keramiky v objektech č. 140 a 8 (Trefný – Polišínský 2008, 478–484; Trefný 2011, 278), zlomků severoegejské transportní vinné amfory v objektu č. 140 (Trefný – Polišínský, v tisku), napodobenin některých specifických tvarů řeckých číší v objektech č. 751 a 1075 (Trefný – Polišínský 2013) a předmětu ve tvaru boty se vzhůru vytaženou špičkou v objektu č. 762 (Trefný – Polišínský 2008, 484–487). V této skupině nálezů se tak setkáváme jak s přímými řeckými importy, tak s nepřímým dokladem lokální znalosti těchto importů a konečně s předmětem, který interpretujeme jako doklad importu ideí v oblasti odívání.

Attická keramika je v pozdně halštatské až časně laténské zaaplské Evropě významným obchodním artiklem (obr. 30), dokládajícím existenci obchodních aktivit mezi severem a jihem (Trefný 2011; Trefný 2012; Trefný 2014, 331–334). Je zároveň jakýmsi indikátorem průběhu dálkových kontaktních koridorů

Obr. 31. Řecké a etruské importy a jejich imitace v Čechách během 6. a 5. století př.

Kr. Bronzové nádoby: 1 zobákovité konvice a jejich části; 2 mísy; 3 stamnos-situla; 4 mísy s perlovitě vybiženým okrajem; 5 olpe. Skleněné nádoby: 6 aryballos. Keramika: 7 attická keramika; 8 zlomky řeckých transportních amfor; 9 lokální napodobeniny řecké figurálně zdobené keramiky; 10 místní napodobeniny pokročilých středomořských keramických forem; 11 malovaná dekorace inspirovaná jižními motivy; 12 hliněné imitace keltských bronzových zobákovitých konvic.

1 Čínov; 2 Hořovičky; 3 Hořín; 4 Praha-Modřany; 5 Hradenín; 6 Chlum; 7 Mírkovice; 8 Hradiště u Písku; 9 Kadaň; 10 Plzeň-Roudná; 11 Strakonice; 12 Droužkovice; 13 Tuchoměřice; 14 Praha-Ruzyně, Jiviny; 15 Chržín; 16 Slatina; 17 Praha-Pitkovic; 18 Dobrovíz; 19 Hosty; 20 Lahošť; 21 Nebovídy; 22 Radovesice; 23 Tuněchody; 24 Rovná. Podle Trefný – Thér – Tichý – Dohnálková 2012

mezi oblastmi na sever a na jih od Alp (Trefný – Chytráček – Hanykýř – Kloužková 2012). Můžeme ji považovat také za doklad schopnosti specializované a sofistikované přepravy. Transport uvedeného druhu zboží ze severoetruského přístavu Spina poblíž ústí Pádu (Reusser 2002, Abb. 1), který hrál roli brány přísunu attické keramiky do Itálie, skrže Popádí s významnými obchodními centry, jakými byla např. lokalita Bagnolo S. Vito u Mantovy (De Marinis – Rapi 2005), a dále na sever skrze Alpské průsmyky, vyžadoval zajisté potřebné schopnosti.

V současnosti v Čechách disponujeme celkem šesti rovinnými sídlišti s nálezy attické keramiky (obr. 31). Tato sídliště se koncentrují do severozápadních Čech a do okolí Prahy (Trefný 2011, obr. 16). Nicméně přestože se uvedené nálezy soustředí ve dvou oblastech, všechny se do Čech dostaly pravděpodobně z jihu, ze severní Itálie, přes Alpy a dále z jižního Německa směrem na sever (srov. Marzatico 2001, Fig. 5; Gleirscher 1993, 104, Abb. 7; Nothdurfter 1992, 60–61; Dal Ri 1992, 78, 82; Chytráček – Metlička 2004, 129; Trefný 2011, 296, Trefný – Chytráček – Hanykýř – Kloužková 2012, 139–141). To souvisí také s jejich chronologií, neboť všechny datujeme do 5. století př. Kr. Naopak pro transport uvedené keramiky v závěru předchozího století do některých center východofrancouzských či jihozápadoněmeckých byl využíván koridor vycházející z řecké Massilie (Pape 2000, 120–124).

Attická keramika, zejména číše, bývá rovněž chápána jako určitý indikátor obchodu s řeckým vínem (Bouloumié 1981; Bouloumié 1992; Wells 1980, Fig. 3.13). Tato skutečnost v Praze-Pitkovicích koresponduje s nálezem zlomků transportní amfory severoegejského typu. Jde nejen o první nález svého druhu v Čechách (Trefný – Polišenský, v tisku), ale zároveň o doklad toho, že obchod s řeckým vínem mohl zasáhnout až do střední Evropy (srov. obr. 29). To se zdají rovněž potvrzovat zprávy antických autorů, které popisují velkou přichylnost Keltů k tomuto nápoji (Diodoros V, 26, 3; Athenaios IV, 36, 152). V těchto zprávách nalézáme rovněž údaje, naznačující vysokou cenu vína jako obchodní komodity. Všechny tyto indicie, společně s cenou attické keramiky, která rovněž nebyla pravděpodobně nízká (srov. Johnston 1979, 161; Gill – Vickers 1990, 3–4; Fless 2002, 12–13; Trefný 2011, 287), ukazují na přítomnost společenské elity na pitkovickém sídlišti, pro kterou byly uvedené produkty určeny. Na mnoha místech jihozápadního Německa či východní Francie je souvislost attické keramiky se společenskou elitou doložena její přítomností v bohatých hrobových kontextech (Kleinaspergle, Rodenbach, Vix, Bourges, La Motte Saint Valentin: Jacobsthal 1944; Megaw 1970; Kimmig 1988; Engels 1972; Joffroy 1962; Milcent 2007; Duval 1987, Fig. 322, 324), na významných hradištích (Chatilion sur Glane, Mont Lassois, Heuneburg, Ipf, Britzgyberg, Marienberg, Münsterberg: Wells 1980, 16; Kimmig – Gersbach 1971, Taf. 9; Kaenel 2005, 54; van Endert 1995, 54, Abb. 2, 7; Böhr 2000, Abb. 8–10, 17; Pape 2000, 109; Böhr 2005, Abb. 22), často s funkcí tzv. centrálních míst, nebo i na tzv. knížecích dvorcích (Osterholz: Böhr 2005; Krause 2005, 35–36). S takovouto pestrostí nálezových kontextů se v Čechách nesetkáváme, což může být do značné míry ovlivněno

stavem výzkumu.² Nicméně uvedená skutečnost má velký význam pro poznání struktury tehdejší společnosti, neboť pro pozdní dobu halštatskou, resp. časně laténskou na území Čech indikuje přítomnost společenské elity i na rovinných sídlištích.

V řeckém či etruském prostředí byla kvalitní attacká stolní keramika používána ke konzumaci vína při tzv. symposiích, tedy slavnostech, které měly přesně specifikovaný průběh (srov. *Murray 1990*). Předpoklad, že tato keramika byla obdobně využívána také keltskou aristokracií, nemusí být daleko od pravdy. Jistě však nelze předpokládat, že se tato „keltská“ konzumace ve všech případech děla podle zvyků řeckého symposia, nebo že se Keltové tato symposia pokoušeli napodobovat (pokud vůbec věděli o jejich existenci). Naopak je pravděpodobné, že konzumace alkoholických nápojů Kelty probíhala z velké míry dle jejich zvyklostí a specifického naturelu (*Trefný – Polišínský*, v tisku). V keltském prostředí je tak nutno chápat roli attacké keramiky zejména jako předmětu určité prestiže apod. To ostatně potvrzuje i její frekventovaný výskyt v hrobové výbavě významné keltské aristokracie v mimočeských tradičních vývojových centrech, kde ji často nalézáme v souborech společně s etruskými nebo řeckými bronzovými nádobami či dalšími luxusními předměty.

8. OTÁZKA EXISTENCE OHRAZENÉHO DVORCE SPOLEČNÉ ELITY

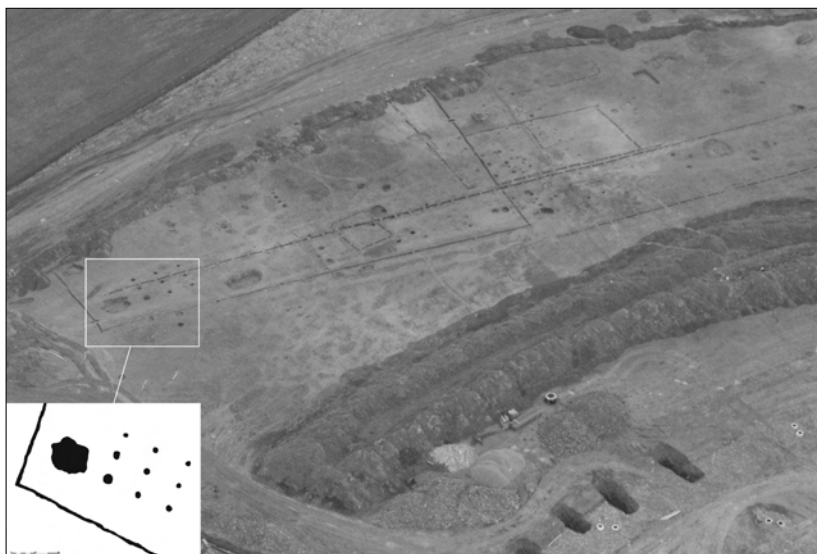
Jak již bylo uvedeno výše, přítomnost nálezů typu importované řecké červenofigurové keramiky a transportní amfory, jejímž původním obsahem bylo patrně víno, tedy artefaktů či komodit, u nichž předpokládáme nestandardní hodnotu, naznačuje přítomnost lokální elity na lokalitě. Uvedenou skladbou nálezů se situace blíží některým knížecím centrům, resp. centrálním místům v jihoněmecké, švýcarské nebo východofrancouzské oblasti. Za všechny uveďme Britzgyberg, Chatillion sur Glane, Mont Lassois nebo Heuneburg (*Flouest 1990*, Fig. 1; *van den Boom 1990*; *Bender – Pauli – Stork 1993*, 80; *van den Boom – Pape 2000*, 62–63; *Sacchetti – Sourisseau 2013*, Fig. 7). Z hlediska různých sídelních forem pak musíme zdůraznit některé dvorce typu Herrenhof. V Čechách je takovým místem jednoznačně dvorec v Droužkovicích (*Smrž 1996*). Nedisponujeme zde sice nálezem zlomků transportní amfory, ale attacká keramika je zde nalézána ve společném nálezovém prostředí se zlatým kroužkem a bronzovým zoomorfním artefaktem, který reprezentuje patrně relikv bronzové nádoby (srov. *Megaw – Megaw 2002*). V jihoněmecké oblasti je obdobnou lokalitou již zmíněný dvorec v Osterholz (*Krause 2005*, Abb. 9, 11; *Böhr 2005*, 209–221) v těsné blízkosti výšinného centrálního místa-hradiště Ipf v Bádensku-Württembersku. Právě tato lokalita s vícefázovým ohrazením, která je interpretována jako typické sídlo typu Herrenhof, zavedla v minulosti podnět k úvahám ohledně možné interpretace nálezového kontextu v Praze-Pitkovicích jako ohrazeného dvorce, připisovaného místní elitě (srov. *Trefný – Polišínský 2008*, 488; *Trefný 2011*, 279; *Trefný – Polišínský*, v tisku). Zde máme na mysli hlavně polozemnici č. 140 s nálezy attacké keramiky a dna řecké transportní amfory, která mohla reprezentovat rozsáhlejší komplex ve spojitosti s křivým domem tvořeným devíti sloupy v jejím těsném sousedství, a pravouhlý žlab (obj. č. 304), v jehož rohu se tato polozemnice nalézá a jehož průběh respektuje její polohu (*obr. 32*).

Bohužel, po detailním vyhodnocení všech aspektů jsme nuceni konstatovat, že tuto hypotetickou interpretaci nelze spolehlivě doložit. Objekt č. 304 obsahuje sice keramiku datovatelnou do pozdně halštatského resp. časně laténského období, avšak tento objekt obsahuje také mladolátenskou keramiku s diagnostickým okrajem. Uvážíme-li, že se na sídlišti setkáváme se situacemi, kdy v jednoznačně halštatském objektu s naprostou převahou halštatské keramiky máme doloženu i ojedinělou přítomnost laténské keramiky nebo dokonce recentních artefaktů, nemůžeme keramický materiál z objektu č. 304 považovat za jednoznačně spolehlivý, abychom na jeho základě mohli objekt datovat.³ Z těchto důvodů ponecháváme otázku existence pozdně halštatského, resp. časně laténského dvorce otevřenou. Tato skutečnost nemění nic na předpokladu existence místní lokální elity, kterou považujeme za doloženou zejména díky přítomnosti importů nadstandardní hodnoty.

2 V této souvislosti lze zmínit nejnovější objev významného časně laténského hrobu na lokalitě Ostrov u Stříbra v západních Čechách (za informace velmi děkujeme vedoucí výzkumu K. Postránecké, ZIP, o. p. s., Plzeň), jehož součástí je i etruská bronzová zobákovitá konvice. Přestože mikroexkavace nálezového kontextu není prozatím zcela ukončena, nic nenavzdčuje na přítomnost řecké attacké keramiky ani v tomto případě.

3 V této situaci připomeňme dvorec v jihočeských Krašovicích, který byl prozkoumán v úplném rozsahu L. Jansovou (1957; *Soudská 1966*, obr. 24; *Waldhauser 2001*, 280). Často bývá interpretován jako sídlo společenské elity z 5. století př. Kr. V poslední syntéze českého pravěku (*Venclová ed. 2008*, 103) je však zmíněno i hypotetické datování do mladších fází doby laténské.

Obr. 32. Letecký pohled na část sídliště v Praze-Pitkovicích s objektem č. 140 a pravouhlým žlabem nejasné datace

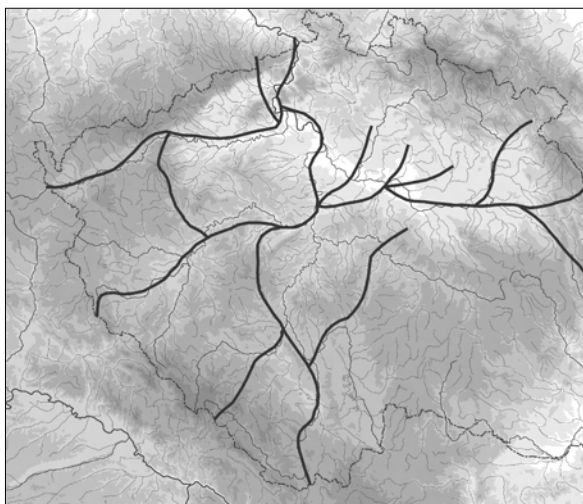
9. ZÁVĚR

Význam pozdně halštatského až časně laténského sídliště v Praze-Pitkovicích lze spatřovat v několika rovinách. Sídliště hraje velmi významnou úlohu z hlediska studia dálkových kontaktů zejména mezi oblastí Čech a oblastí antického Středomoří. Uvedená skutečnost je na pitkovickém sídlišti demonstrována unikátní kombinací přímých importů, dále pak nepřímými doklady znalosti jižního zboží v podobě lokálních imitací a konečně dokladem importu idejí v oblasti odívání. Příslušné nálezy dokládají, že i do oblasti jihovýchodních periferií Prahy zasáhl dálkový obchod s některými středomořskými komoditami, včetně luxusních artefaktů. Tento obchod měl zajisté charakter transferu daného zboží přes mnohá obchodní centra jižně či jihozápadně od Čech a nelze jej samozřejmě v žádném případě interpretovat jako doklad styků ve smyslu etnickém. Nicméně přítomnost těchto produktů dokládá také existenci místní lokální elity, která o místech původu těchto komodit mohla mít určité povědomí.

Pitkovické sídliště má svůj význam samozřejmě i v rámci regionu. Představuje další doklad osídlené polohy v povodí Pitkovického potoka a potoka Botiče na jihovýchodě pražského území v době halštatské až časně laténské. Uvážíme-li hustotu a blízkost těchto sídlišť známých již dříve i sídlišť zjištěných zejména během výzkumů Ústavu archeologické památkové péče středních Čech během několika posledních let, začíná se již zcela zřetelně rýsovat souvislejší osídlený pás, který lze již bez nadsázky nazvat jakousi sídelní aglomerací (srov. Bouzek 1958; Mašek 1980; Fridrichová 1987, 173; Chytráček 1987; Fridrichová et al. 1995, 202; Lutovský 2001; Čtverák 2005, 679, 701; Lutovský – Bernat – Čtverák 2009).

Pokud byla místní elita schopna generovat protihodnotu za dovoz produktů nestandardní ceny – řeckého vína či kvalitní stolní keramiky –, je pravděpodobné že měla i určitý ekonomický potenciál. Není ovšem zřejmé, z čeho tento potenciál plynul. Jak jsme zmínili v příslušné kapitole, doklady kovolitecké či kovářské aktivity jsou nepřesvědčivé a je otázkou, zda by zdejší eventuální kovolitci a kováři byli schopni dosažení nadbytků nad rámec vlastní potřeby, které by pak mohly být předmětem obchodu. Uvedené nejasnosti platí i pro další řemeslné či výrobní aktivity předpokládané na lokalitě.

Již při zpracování sídliště v Křeslicích jsme zvažovali jistou roli aglomerace na jihovýchodní periferii Prahy ve vztahu k nedalekému centrálnímu místu – hradišti Závist (*Polišenský – Trefný 2011, 854*). Význam této oblasti jako zázemí závistského hradiště není patrně zcela pravděpodobný, uvážíme-li vzájemnou vzdálenost (vzdušná vzdálenost Praha-Pitkovice-Závist činí 14 km). Navíc v těsné blízkosti závistského hradiště se rozkládají sídliště v Dolních Břežanech (*Motyková 1986*) či na Zbraslavi (*Chytráček – Bernat 2000*), u nichž je role zázemí hradiště podstatně pravděpodobnější. Přesto však nespecifikovaný vztah této oblasti k hradišti Závist, z něhož mohl plynout i ekonomický potenciál pitkovické elity, nelze zcela vyloučit. Uvažovat lze o služebném poměru obyvatelstva rovinných sídlišť k elitě hradišť, ale i např. o povinnosti vojenské služby apod. Z úvah o zdroji ekonomického potenciálu nelze vyloučit ani blízkost sídlišť aglomerace na jihovýchodní periferii Prahy k dálkovým kontaktním trasám (*obr. 33*) procházejícím územím Čech (srov. *Venclová ed. 2008, obr. 94*). V úvahu připadá např. výběr protihodnot za užívání tras, za udržování jejich průchodnosti či bezpečí na nich. Je však jednoznačné, že tyto úvahy jsou jen nepodloženými hypotézami.

Závěrem lze konstatovat, že výzkum pozdně halštatsko-časně laténského sídliště v Praze-Pitkovicích, které je součástí frekventovaně osídleného pásu v povodí místních vodních toků na jihovýchodě Prahy, přinesl řadu nových zjištění a obohacení poznání života raně keltských komunit na rovinných sídlištích. Nadále však přetrvávají mnohé otázky, které se nepodařilo uspokojivě vysvětlit. Na ně by mohly přinést odpovědi budoucí výzkumy v okolí pojednávaných lokalit, které lze s rozšiřováním současného sídelního prostoru očekávat.

Obr. 33. Nejvýznamnější dálkové kontaktní trasy na území Čech v době halštatské a časně laténské

PRAMENY A LITERATURA

- Athenaios* – Athenaeus, *The Deipnosophists* 2 (translated by Ch. Burton Gulick). Loeb Classical Library 208. Cambridge 1928.
- Augstein, M. 2012: Das Leben ist nur ein Moment, der Tod ist auch nur einer... Siedlungen und Gräberfelder aus Dietfurt a. d. Altmühl. In: C. Tappert – C. Later – J. Fries-Knoblach – P. Ramsel – P. Trebsche – S. Wefers – J. Wiethold (edd.), *Wege und Transport, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas* 69, 157–168.
- Bender, H. – Pauli, L. – Stork, I. 1993: Der Münsterberg in Breisach II. Hallstatt- und Latènezeit. *Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 40. München.
- Blažek, J. – Kotyza, O. 1991: Pohřebiště z doby stěhování národů v Lovosicích, okr. Litoměřice, Litoměřicko 26, 58–64.
- Bloesch, H. 1940: *Formen Attischer Schalen von Exekias bis zum Ende des Strengen Stils*. Bern.
- Boardman, J. 1975: *Athenian red figure vases. The archaic period*. London.
- Boardman, J. 1989: *Athenian red figure vases. The classical period*. London.
- Bofinger, J. – Goldner-Bofinger, A. 2008: Terrassen und Graben – Siedlungsstrukturen und Befestigungssysteme der Heuneburg-Vorburg. In: D. Krause (ed.), *Frühe Zentralisierungs- und Urbanisierungsprozesse. Zur Genese und Entwicklung frühkeltischer Fürstentümer und ihres territorialen Umlandes. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg* 101. Stuttgart, 209–227.
- van den Boom, H. 1990: Amphoren der Heuneburg, *Etudes Massaliètes* 2, 263–266.
- van den Boom, H. – Pape, J. 2000: Die massaliotischen Amphoren. In: W. Kimmig (ed.), *Importe und mediterrane Einflüsse auf der Heuneburg. Heuneburgstudien* 11. Mainz, 43–70.
- Bouloumié, B. 1981: Le Vin étrusque et la première hellénisation du midi de la Gaule, *Revue archéologique de l'Est et du Centre-Est* 32, 75–81.
- Bouloumié, B. 1992: Die Verbreitung des Weins in Zentral- und Nordwesteuropa. In: *Die Etrusker und Europa. Ausstellungskatalog*. Berlin 1993 (Paris 1992), 196–199.
- Bouzek, J. 1958: Bylanské sídliště v Osnicích, *Archeologické rozhledy* 10, 119–120.
- Bouzek, J. 2003: *Etruskové, jiní než ostatní národy*. Praha.
- Böhr, E. 2000: Die griechische Keramik der Heuneburg. In: W. Kimmig (ed.), *Importe und mediterrane Einflüsse auf der Heuneburg. Heuneburgstudien* 11. Mainz, 1–22.
- Böhr, E. 2005: Symposium am Ipf. Funde griechischer Keramik am Nördlinger Reis (bis 2003). In: R. Krause – E. Böhr – M. Guggisberg, *Neue Forschungen zum frühkeltischen Fürstentum auf dem Ipf bei Bopfingen, Ostalbkreis (Baden-Württemberg)*, *Prähistorische Zeitschrift* 80, 190–235.
- Brand, C. 1995: Zur eisenzeitlichen Besiedlung des Dürrnberges bei Hallein. *Internationale Archäologie* 19. Espelkamp.
- Brijder, H. A. G. 1983: *Siana cups I and Komast cups*. Amsterdam.
- Brijder, H. A. G. 1991: *Siana cups II: the Heidelberg painter*. Amsterdam.
- Brijder, H. A. G. 2000: *Siana cups III. The Red-Black Painter, Griffin-Bird Painter and Siana cups resembling lip-cups*. Amsterdam.

- Brnič, Ž. – Sankot, P. 2005: Časně laténský pohřební areál s „enclos quadrangulaire“ v Černoučku, okr. Litoměřice, Památky archeologické 96, 31–70.
- Budinský, P. 1999: Výzkum prakeltské osady u Hostomic (okres Teplice) v letech 1970–1977. II. Teplice.
- Čižmář, M. 2002: Laténský depot z Ptení. K poznání kontaktů našeho území s jihem, Památky archeologické 93, 194–225.
- Čižmář, M. – Kolníková, E. 2006: Němčice – obchodní a industriální centrum doby laténské na Moravě, Archeologické rozhledy 58, 261–283.
- Čtverák, V. 1986: A fortified settlement of late hallstatt period at Poříčany – central Bohemia. In: R. Pleiner – J. Hrala (edd.), Archaeology in Bohemia 1981–1985. Prague, 109–114.
- Čtverák, V. 2005: Praha železná. In: M. Lutovský – L. Smejtek a kol., Pravěká Praha. Praha, 591–715.
- Dal Ri, L. 1992: Etruskische Einflüsse im Etschtal. In: L. Aigner-Foresti (ed.), Etrusker nördlich von Etrurien. Etruskische Präsenz in Norditalien und nördlich der Alpen sowie ihre Einflüsse auf die einheimischen Kulturen. Akten des Symposiums von Wien-Schloß Neuwaldegg, 2.–5. Oktober 1989. Wien, 71–91.
- De Marinis, R. C. 2005: Le anfore greche da trasporto. In: R. C. De Marinis – M. Rapi, L'abitato etrusco del Forcello di Bagnolo S. Vito (Mantova) – le fasi arcaiche. Mantova, 165–201.
- De Marinis, R. C. – Rapi, M. 2005: L'abitato etrusco del Forcello di Bagnolo S. Vito (Mantova) – le fasi arcaiche. Mantova.
- Demek, J. ed. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.
- Diodoros – Diodorus Siculus, The Library of History 3 (translated by C. H. Oldfather). Loeb Classical Library 340. Cambridge 1939.
- Drda, P. – Rybová, A. 1998: Keltové a Čechy. Praha.
- Drda, P. – Rybová, A. 2008: Akropole na hradišti Závist v 6.–4. stol. př. Kr. Památky archeologické – Supplementum 19. Praha.
- Duval, A. 1987: La Motte Saint-Valentin. In: Trésors des princes celtes. Paris, 247–250.
- Echt, R. 1999: Das Fürstengrab von Reinheim. Studien zur Kulturgeschichte der Früh-La Tène-Zeit. Bonn.
- van Endert, D. 1995: Der Marienberg in Würzburg zur späten Hallstattzeit und sein archäologisch-historisches Umfeld. In: I. Wehgartner et al., Luxusgeschirrkeltischer Fürsten. Griechische Keramik nördlich der Alpen. Würzburg, 52–62.
- Engels, H. J. 1972: Der Fürstengrabhügel von Rodenbach, Bonner Hefte zur Vorgeschichte 3, 25–52.
- Farský, M. – Waldhauser, J. – Štefl, J. – Trefný, M. 2014: Detektorové nálezy artefaktů z doby bronzové a železné v Krušných horách, Archeologie ve středních Čechách 18, 171–176.
- Filip, J. 1936–37: Popelnicová pole a počátky železné doby v Čechách. Praha.
- Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha.
- Fless, F. 2002: Rotfigurige Keramik als Handelsware, Erwerb und Gebrauch attischer Vasen im mediterranen und pontischen Raum während des 4. Jhs. v. Chr. Rahden/Westf.
- Flouest, J. L. 1990: Inventaire des amphores massaliètes des régions Berry, Bourgogne et Franche-Comté, Etudes Massaliètes 2, 253–258.
- Frey, O. H. 1962: Der Beginn der Situlenkunst in Ostalpenraum, Germania 40, 56–72.
- Frey, O. H. 1966: Der Ostalpenraum und die Antike Welt in der frühen Eisenzeit, Germania 44, 48–66.
- Frey, O. H. 1969: Die Entstehung der Situlenkunst. Studien zur figürlich verzierten Toreutik von Este. Römisch-germanische Forschungen 31. Berlin.
- Frey, O. H. 1980: Die keltische Kunst. In: Die Kelten in Mitteleuropa. Salzburg, 76–92.
- Frey, A. – Berbüsse, C. 2013: Jahresbericht 2012. Römisch-Germanisches Zentralmuseum. Mainz.
- Fridrichová, M. 1987: Praha 10-Petrovice, Výzkumy v Čechách 1984–85, 173.
- Fridrichová, M. – Fridrich, J. – Havel, J. – Kovářík, J. 1995: Praha v pravěku. Praha.
- Fridrichová, M. – Koutecký, D. – Slabina, M. 1999: Die Gräberfeld der Bylaner Kultur in Praha – 3. Teil, Památky archeologické 90, 319–396.
- Fridrichová, M. – Koutecký, D. – Slabina, M. 1999: Die Gräberfeld der Bylaner Kultur in Praha – 2. Teil, Památky archeologické 88, 5–64.
- Gill, D. J. W. – Vickers, M. 1990: Reflected Glory: Pottery and precious metal in classical Greece, Jahrbuch des Deutschen archäologischen Instituts 105, 1–30.
- Gleirscher, P. 1993: Zum etruskischen Fundgut zwischen Adda, Etsch und Inn, Helvetia archaeologica 93/94, 69–105.
- Gleirscher, P. – Nothdurfter, H. – Schubert, E. 2002: Das Rungger Egg. Untersuchungen an einem eisenzeitlichen Brandopferplatz bei Seis am Schlern in Südtirol. Römisch-Germanische Forschungen 61. Mainz am Rhein.
- Haffner, A. 1976: Die westliche Hunsrück-Eifel Kultur. Berlin.
- Haynes, S. 1985: Etruscan bronzes. London–New York.

- Herbert, S. 1977: The red-figured pottery. Corinth VII/IV. Princeton.
- Holodňák, P. 1988: Keltská pohřebiště ve středním Poohří, Památky archeologické 79, 117–144.
- Hunyady, I. 1944: Kelták a Kárpátmedencében. Diss. Panonicae Ser. 2, 18. Budapest.
- Chaume, B. 2001: Vix et son territoire a l'age du fer, Fouilles du Mont Lassois et environnement du site princier. Protohistoire europeene 6. Montagnac.
- Chytráček, M. 1987: Osnice, o. Jesenice, okr. Praha-západ, Výzkumy v Čechách 1984–85, 143.
- Chytráček, M. 1990: Mohylové pohřebiště u Mirkovic, okres Domažlice, Památky archeologické 81, 74–139.
- Chytráček, M. 2007: Časně laténské sídliště v Chržíně (okr. Kladno) s napodobeninou červenofigurové keramiky a s doklady kovolitectví a zpracování jantaru, Archeologické rozhledy 59, 461–516.
- Chytráček, M. 2008: Die Nachahmung einer rotfigurigen Trinkschale aus der frühlatènezeitlichen Flachlandsiedlung von Chržín (Mittelböhmen) und das überregionale Verkehrsnetz der Hallstatt- und Frühlatènezeit in Böhmen, Germania 86, 47–101.
- Chytráček, M. – Bernat, J. 2000: Pozdně halštatské a časně laténské sídliště v Praze-Zbraslavi, Památky archeologické 91, 255–313.
- Chytráček, M. – Metlička, M. 2004: Die Höhensiedlungen der Hallstatt- und Latènezeit in Westböhmen. Památky archeologické – Supplementum 16. Praha.
- Jacobsthal, P. 1944: Early Celtic art. Oxford.
- Jansová, L. 1983: O počátcích laténské fortifikace v Čechách. Studie AÚ ČSAV v Brně 11/1. Praha.
- Jiráň, L. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.
- Joffroy, R. 1962: Le trésor de Vix: Histoire et Portée d'une Grand Découverte. Paris.
- Johnston, A. W. 1979: Trademarks on Greek vases. Warminster.
- Kimmitig, W. 1983: Die griechische Kolonisation im Westlichen Mittelmeergebiet und ihre Wirkung auf die Landschaften des westlichen Mitteleuropa, Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz 30, 5–78.
- Kimmitig, W. 1988: Das Kleinaspergle, Studien zu einem Fürstengrabhügel der frühen Latènezeit bei Stuttgart. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 30. Stuttgart.
- Kimmitig, W. – Gersbach, E. 1971: Die Grabungen auf der Heuneburg 1966–1969, Germania 49, 21–91.
- Kaenel, G. 2005: Fürstensitze und andere Siedlungszentren des 6. und 5. Jhs. v Chr. in der Schweiz. In: J. Biel – D. Krause (edd.), Frühkeltische Fürstensitze. Älteste Städte und herrschaftszentren nördlich der Alpen?, Internationaler Workshop zur keltischen Archäologie in Eberdingen-Hochdorf 12. und 13. September 2003. Esslingen, 48–56.
- Kossack, G. 1954: Studien zum Symbolgut der Urnenfelder- und Hallstattzeit Mitteleuropas. Berlin.
- Kossack, G. 1959: Südbayern während der Hallstattzeit. Berlin.
- Kossack, G. 1970: Gräberfelder der Hallstattzeit am Main und Fränkischer Saale. Kalmünz/Opf.
- Krause, R. 2005: Rechteckhöfe und Grossgrabhügel am Fürstensitz auf dem Ipf bei Bopfingen (Ostalbkreis). In: J. Biel – D. Krause (edd.), Frühkeltische Fürstensitze. Älteste Städte und Herrschaftszentren nördlich der Alpen? Internationaler Workshop zur keltischen Archäologie in Eberdingen-Hochdorf, 12. und 13. September 2003. Esslingen, 28–41.
- Križ, B. – Stipančić, P. – Škedelj Petrič, A. 2009: Arheološka podoba Dolenjske. Novo Mesto.
- Kromer, K. 1959: Das Gräberfeld von Hallstatt. Firenze.
- Kysela, J. 2010: K imitacím (?) středomořské keramiky ze středoevropských oppid, Archeologické rozhledy 62, 523–534.
- Kubková, J. 1997: Dva římské nálezy z Pražského hradu, Archeologické rozhledy 49, 103–105.
- Kunter, K. 1995: Schichtaugenperlen. Die Glassperlen der vorrömischen Eisenzeit IV. Espelkamp.
- Lang, A. 1992: Von der Hallstattzeit zur Frühlatènezeit in Nordtirol. Bemerkungen zum Beginn der Fritzens-Sanzano Keramik. In: Die Räter, I Reti. Bozen/Bolzano, 91–115.
- Linksfeiler, D. 1978: Die stempelverzierte Keramik in Böhmen und Mähren, Archaeologische Informationen 4, 82–108.
- Lutovský, M. 2001: Osnice, okr. Praha-západ, Výzkumy v Čechách 1999, 144.
- Lutovský, M. – Bernat, J. – Čtverák, V. 2009: Sídlíště v Osnici (okr. Praha-západ) a halštatské osídlení povodí horního Botiče, Archeologie ve středních Čechách 13, 283–304.
- Mansfeld, G. 1973: Die Fibeln der Heuneburg 1950–1966. Römisch-germanische Forschungen 33. Berlin.
- Marzatico, F. 2001: La prima eta del ferro, In: M. Lanzinger – F. Marzatico – A. Pedrotti (edd.), Storia del Trentino I. La preistoria e la protostoria. Bologna, 417–477.
- Mašek, N. 1980: Nové poznatky o hostivařském hradišti, Archaeologica Pragensia 1, 167–173.
- Matzerath, S. 2012: Religiöse Identität in der späten Bronze- und frühen Eisenzeit – Ein Fallbeispiel. In: C. Tappert – C. Later – J. Fries-Knoblach – P. Ramsel – P. Trebsche – S. Wefers – J. Wiethold (edd.), Wege und Transport, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 69, 221–233.

- Meduna, J. 1971: Laténský depot ze Ptení, okr. Prostějov, Sborník Československé společnosti archeologické 4, 1970/71, 47–57.
- Meduna, J. 1996: Das Depot von Ptení (Kr. Prostějov) und die Handelsbeziehungen Mährens während der Spätlatènezeit. In: Kontakte längs der Bernsteinstrasse (zwischen Caput Adriae und den Ostseegebieten) in der Zeit um Christi Geburt. Kraków, 97–115.
- Megaw, J. V. S. 1970: Art of the European Iron Age. A study of the elusive image. New York.
- Megaw, J. V. S. – Megaw, M. R. 2002: The bronze mount from Droužkovice, Northwest Bohemia, Památky archeologické 93, 173–193.
- von Merhart, G. 1952: Studien über einige Gattungen von Bronzegefäßen. In: Festschrift des Römisch-Germanischen Zentralmuseum in Mainz 2. Mainz, 1–71.
- Michálek, J. 1972: Jihočeská skupina mohylové kultury mladší doby halštatské a časné doby laténské. I–III. Nepublikovaná rigorózní práce. FF UK Praha.
- Michálek, J. 2005: Laténské nálezy na stavbě nové silnice-obchvatu (1994–2004) u Radčic–Vodňan, okr. Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 18, 45–86.
- Milcent, P.-Y. ed. 2007: Bourges-Avaricum, un centre proto-urbain celtique du Ve siècle av. J.-C. Les fouilles du quartier Saint-Martin-des-Champs et les découvertes des Etablissements militaires. Toulouse.
- Monachov, S. Ju. 2003: Grečeskije amfory v Pričernomorje. Tipologija amfor veduščich centrov-eksporterov tovarov v keramičeskoj tare. Moskva–Saratov.
- Moosleitner, F. – Pauli, L. – Penninger, E. 1974: Der Dürrnberg bei Hallein II. Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 17. München.
- Motyková, K. 1986: A settlement site from the early La Tène period at Dolní Břežany by Prague. In: R. Pleiner – J. Hrala (edd.), Archaeology in Bohemia 1981–1985. Prague, 137–147.
- Motyková, K. – Drda, P. – Rybová, A. 1984: Opevnění pozdně halštatského a časně laténské hradiště Závist, Památky archeologické 75, 331–444.
- Motyková–Šneidrová, K. 1959: Kovolitecká dílna v laténské osadě u Libochovic, Archeologické rozhledy 11, 181–192.
- Mötsch, A. – Haffner, A. – Müller, U. 2008: Zu den Ausgrabungen des Kieler Instituts für Ur- und Frühgeschichte am Mont Lassois 2004–2006. In: D. Krausse (ed.), Frühe Zentralisierungs- und Urbanisierungsprozesse. Zur Genese und Entwicklung frühkeltischer Fürstentümer und ihres territorialen Umlandes, Kolloquium des DFG-Schwerpunktprogramms 1171, Blaubeuren, 9.–11. Oktober 2006. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 101. Stuttgart, 9–26.
- Murray, O. ed. 1990: Symptica: A symposium on the symposion. Oxford.
- Müller-Karpe, H. 1958: Neues zur Urnenfelderkultur Bayerns, Bayerische Vorgeschichtsblätter 23, 4–34.
- Nebelsick, L. D. 1997: Die Kalendenberggruppe der Hallstattzeit am Nordostalpenrand, Hallstattkultur im Osten Österreichs, Wissenschaftliche Schriftenreihe Niederösterreich 106–109, 9–129.
- Neugebauer, J. W. 1981: Tonerne Leisten für Schnabelschuhe aus Sommerein, NÖ. Ein Beitrag zur Trachtengeschichte der Hallstattkultur. Symposium Steyr 1980. Linz, 159–172.
- Nothdurfter, H. 1992: Die Fritzens-Sanzeno-Kultur und ihre Beziehungen zur etruskischen Kultur. In: L. Aigner-Foresti (ed.), Etrusker nördlich von Etrurien. Etruskische Präsenz in Norditalien und nördlich der Alpen sowie ihre Einflüsse auf die einheimischen Kulturen. Akten des Symposiums von Wien-Schloß Neuwaldegg, 2.–5. Oktober 1989. Wien, 45–62.
- Osterhaus, U. 1981: Zur Funktion und Herkunft der frühlatènezeitlichen Hiebmesser, Kleine Schriften aus dem Vorgeschichtlichen Seminar Marburg 9, 1–31.
- Pape, J. 2000: Die attische Keramik der Heuneburg und der keramische Südimport in der Zone nördlich der Alpen während der Hallstattzeit. In: W. Kimmig (ed.), Importe und mediterrane Einflüsse auf der Heuneburg. Heuneburgstudien 11. Mainz am Rhein, 71–175.
- Pape, J. 2002: Importierte mediterrane Keramik in der Zone nördlich und nordwestlich der Alpen während der Hallstattzeit. In: A. Lang – V. Salač (edd.), Fernkontakte in der Eisenzeit. Konferenz Liblice 2000. Praha, 395–427.
- Pauli, L. 1978: Der Dürrnberg bei Hallein III, Auswertung der Grabfunde. Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 18. München.
- Pauli, L. 1980: Die Kelten in Mitteleuropa. Salzburgen Landesausstellung im Keltenmuseum Hallein, Österreich. Hallein–Salzburg, 195–315.
- Penninger, E. 1972: Der Dürrnberg bei Hallein I. Katalog der Grabfunde aus der Hallstatt- und Latènezeit. Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 16. München.
- Primas, M. 1970: Die südschweizerischen Grabfunde der älteren Eisenzeit und ihre Chronologie. Monographien zur Ur- und Frühgeschichte der Schweiz 16. Basel.
- Polišenský, T. – Trefný, M. 2011: Pozdně halštatské až časně laténské sídliště v Praze-Křeslicích, Archeologie ve středních Čechách 15, 819–858.

- Ramsl, P. C. 1998: Inzersdorf-Walpersdorf. Studien zur späthallstatt-latènezeitlichen Besiedlung im Traisental, Niederösterreich. Fundberichte aus Österreich, Materialhefte 6. Wien.
- Ramsl, P. C. 2002: Das eisenzeitliche Gräberfeld von Potterbrunn. Fundberichte aus Österreich, Materialheft A 11. Wien.
- Reusser, Ch. 2002: Vasen für Etrurien. Verbreitung und Funktionen attischer Keramik im Etrurien des 6. und 5. Jhs. v. Chr., I–II. Kilchberg.
- Rochma, O. 1974: Die Saproelit- und Gagatfunde vom Dürrnberg. In: F. Moosleitner – L. Pauli – E. Penninger (edd.), Der Dürrnberg bei Hallein II. Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 17. München, 153–168.
- Sacchetti, F. – Sourisseau, J. Ch. 2013: Sur les importations d'amphores en contextes hallstattiens: regards croisés depuis le Midi de la Gaule et le bassin nord-adriatique. In: A. Colin – F. Verdin (edd.), L'âge du Fer en Aquitaine et sur ses marges. Mobilité des hommes, diffusion des idées, circulation des biens dans l'espace européen à l'âge du Fer, Actes du 35e Colloque international de l'AFEAF (Bordeaux, 2–5 juin 2011). Bordeaux, 643–664.
- Sankot, P. 1994: Decorated La Tène single-edged knives in Bohemia. New aspects of early La Tène art, Památky archeologické 85, 35–58.
- Sankot, P. 1998: Eine neue Konservationsmethode und ihre Problematik bei der Anwendung an Fundmaterial aus den Gräberfeldern des Typs Hořejany (Ha D/LT A). In: Arbeitsgruppe Ostbayern/Süd- und Westböhmen, 8. Treffen, Běšiny bei Klatovy. Rahden/Westf., 68–83.
- Sankot, P. 2006: Le passage du Hallstatt final à La Tène ancienne en Bohême. In: D. Vitali (ed.), Celtes et Gaulois L'Archéologie face à l'Histoire. La Préhistoire des Celtes. Collection Bibracte 12/2 (Glux-en-Glenne), 143–156.
- Sankot, P. 2006a: Fund eines metallenen Zirkels im Kontext der Stufe LT A in Tuchoměřice, Bezirk Prag-West, Pravěk NŘ 16, 145–161.
- Shefton, B. 2000: On the material in its northern setting. In: W. Kimmig (ed.), Importe und mediterrane Einflüsse auf der Heuneburg, Heuneburgstudien 11, 27–41.
- Schönfelder, M. 2002: Ein Paar etruskischer Bronzebecken aus dem Samsbacher Forst, Lkr. Schwandorf. Zu frühlatènezeitlichen Fernkontakten in Nordbayern. In: A. Lang – V. Salač (edd.), Fernkontakte in der Eisenzeit. Konferenz Liblice. Praha, 321–329.
- Schussmann, M. 2008: Die östlichen Nachbarn der Hallstattfürsten – Siedlungshierarchien und Zentralisierungsprozesse in der Südlichen Frankenalb zwischen dem 9. und 4. Jh. v. Chr.: Zielsetzungen, Forschungen und erste Ergebnisse. In: D. Krause (ed.), Frühe Zentralisierungs- und Urbanisierungsprozesse. Zur Genese und Entwicklung frühkeltischer Fürstensitze und ihres territorialen Umlandes. Kolloquium des DFG Schwerpunktprogramms 1171 in Blaubeuren, 9.–11. Oktober 2006. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 101, 299–318.
- Schwappach, F. 1967: Schnabelschuhe im östlichen Latènebereich, Památky archeologické 58, 320–324.
- Schwappach, F. 1979: On the chronology of the eastern Early La Tène pottery. Bad Bramstedt.
- Siegfried-Weiss, A. 1991: Hallstattzeitliche Bronzegefäße in Böhmen. In: O. Kytlicová, Bronzegefäße in Böhmen. Prähistorische Bronzefunde 2/12. Stuttgart, 106–118.
- Sievers, S. 1984: Die Kleinfunde der Heuneburg, Die Funde aus der Grabungen von 1950–1979. Heuneburgstudien 4. Mainz am Rhein.
- Smrž, Z. 1996: Das frühlatènezeitliche Gehöft bei Droužkovice (Kr. Chomutov, NW-Böhmen), Památky archeologické 87, 59–94.
- Soudská, E. 1966: Obydlí na pozdně halštatských sídlištích, Památky archeologické 57, 535–595.
- Soudská, E. 1968: Hrob s maskovitou sponou z Manětína-Hrádku, Archeologické rozhledy 20, 451–469.
- Soudská, E. 1994: Die Anfänge der keltischen Zivilisation in Böhmen. Das Gräberfeld Manětín-Hrádek. Praha.
- Sparkes, B. – Talcot, L. 1970: Black-glazed and plain pottery of the 6th, 5th and 4th centuries B. C. The Athenian agora 12. Princeton.
- Steingraber, S. 1985: Etruskische Wandmalerei. Stuttgart–Zürich.
- Stjernquist, B. 1967: Ciste a cordoni. Produktion-Funktion-Diffusion. Acta Archaeologica Ludensia 6. Lund.
- Šaldová, V. 1965: O vzácnějších keramických předmětech z pozdně bronzových sídlišť jihozápadních Čech, Archeologické studijní materiály 2, 87–91.
- Šaldová, V. 1965a: Západní Čechy v pozdní době bronzové. Pohřebiště – Nynice I, Památky archeologické 56, 1–96.
- Šaldová, V. 1971: Pozdně halštatské ploché hroby v západních Čechách a jejich vztah k současným mohylám. Pohřebiště Nynice a Žákava-Svářeč, Památky archeologické 62, 1–134.
- Torbrüge, W. 1979: Die Hallstattzeit in der Oberpfalz I. Auswertung und Gesamtkatalog. Kallmünz/Opf.
- Trebsche, P. 2011: Die Architektur der ältereisenzeitlichen Siedlung von Prag 9 – Miškovice. Zu einem neuen Gebäudetyp mit elliptischer Palisade, Památky archeologické 102, 217–270.

- Trefný, M. 2006: Nálezy „antické“ provenience z Litoměřicka a Roudnicka, *Studia hercynia* 10, 122–130.
- Trefný, M. 2008: Attická červenofigurová keramika z laténského sídliště v Praze-Ruzyni, *poloha Jiviny*, *Archeologické rozhledy* 60, 114–126.
- Trefný, M. 2011: Attická keramika jako významný doklad jižního importu v prostředí pozdně halštatských až časně laténských Čech, *Památky archeologické* 102, 271–306.
- Trefný, M. 2012: Čechy a střední Evropa v pozdní době halštatské až časně laténské a jejich vztah k oblasti antického Středomoří. In: J. Valentová – M. Tisucká – P. Belaňová (edd.), *Ve stínu Olympu*. Praha, 21–43.
- Trefný, M. 2014: *Boemia e Italia settentrionale nel VI–V sec. a. C.* Nuovi dati e prospettive della ricerca. In: P. Barral – J. P. Guillaumet – M. J. Roulière-Lambert – M. Saracino – D. Vitali (edd.), *Les Celtes et le Nord de l'Italie, Premier et Second Âges du Fer/I Celti e L'Italia del Nord, Prima e Seconda Età del Ferro, Actes du 36ème colloque international de l'AFEAF, Vérone, 17–20 mai 2012*. Dijon, 327–339.
- Trefný, M. – Hanykýř, V. – Kloužková, A. – Polišenský, T. 2009: Hodnocení chemického a mineralogického složení vzorků střepů z časně laténského sídliště v Praze-Pitkovicích, *Archeologie ve středních Čechách* 13, 841–848.
- Trefný, M. – Chytráček, M. – Hanykýř, V. – Kloužková, A. 2012: Importe und Nachahmungen attischer Keramik in Böhmen als Indikator für Fernkontakte. In: C. Tappert – C. Later – J. Fries-Knoblach – P. Ramsel – P. Trebsche – S. Wefers – J. Wiethold (edd.), *Wege und Transport, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas* 69, 131–144.
- Trefný, M. – Kloužková, A. – Chytráček, M. – Hanykýř, V. 2011: K problému původu napodobenin řecké keramiky z Plzně-Roudné a Chržína, *Archeologické rozhledy* 63, 151–161.
- Trefný, M. – Polišenský, T. 2008: Nové nálezy řecké červenofigurové keramiky a dalších artefaktů souvisejících s jižními vlivy na časně laténském sídlišti v Praze-Pitkovicích, *Archeologie ve středních Čechách* 12, 477–492.
- Trefný, M. – Polišenský, T. 2011: Halštatské sídliště v Čestlicích (poloha „V Moklinách“), okr. Praha-východ, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 335–347.
- Trefný, M. – Polišenský, T. 2013: Několik poznámek k možným lokálním imitacím řecké keramiky na pozdně halštatském až časně laténském sídlišti v Praze-Pitkovicích, *Archeologie ve středních Čechách* 17, 653–659.
- Trefný, M. – Polišenský, T., *v tisku*: The first evidence of the Greek transport amphora at late Hallstatt/early La Tène Bohemia and its significance in the archaeology of the interregional contacts. In: J. Čížmářová (ed.), *Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií*. Brno.
- Trefný, M. – Thér, R. – Tichý, R. – Dohnálková, H. 2012: On a fragment of a ceramic beaked flagon from the Late Hallstatt to Early La Tène settlement in Tuněchody (okr. Chrudim) in Eastern Bohemia, *Archäologisches Korrespondenzblatt* 42, 335–350.
- Venclová, N. 1990: *Prehistoric glass in Bohemia*. Praha.
- Venclová, N. 2001: *Výroba a sídla v době laténské*. Praha.
- Venclová, N. ed 2008: *Archeologie pravěkých Čech 6. Doba halštatská*. Praha.
- Vojtěchovská, I. 2005: *Keltská kovolitecká a kovotepecká dílna ve Stanicích, okr. Praha-západ*, *Archeologie ve středních Čechách* 9, 299–306.
- Vokolek, V. 1999: *Východočeská halštatská pohřebiště*. Pardubice.
- Waldhauser, J. 1986: *Kupfergewinnung und -verhüttung in Böhmen und Mähren während der Späthallstatt- und Latènezeit (Forschungsstand), Veröffentlichungen des Museums für Ur- und Frühgeschichte Potsdam* 20, 197–212.
- Waldhauser, J. 2001: *Encyklopedie Keltů v Čechách*. Praha.
- Warneke, T. F. 1999: *Hallstatt- und frühlatènezeitlicher Anhängerschmuck*. *Internationale Archäologie* 50. Rahden/Westf.
- Wells, P. S. 1980: *Culture contact and culture change: Early iron age central Europe and the Mediterranean world*. New York.
- Zeller, K. 1992: *Räter am Dürrenberg? In: Die Räter, I Reti*. Bozen/Bolzano, 287–294.

AN EARLY IRON AGE SETTLEMENT AT PRAGUE-PITKOVICE

A series of archaeological surveys carried out on the south-eastern periphery of Prague in 2006–2007 investigated several sites which document the development of local settlement patterns from the Aeneolithic until the Roman period. The sites of Prague-Pitkovice, Křeslice, Benice or Čestlice point to intensive settlement during the time from the late Hallstatt period and early La Tène periods. The presented paper focuses on the interpretation of the settlement at Prague-Pitkovice. The excavation documented thirteen semi-sunken huts, six features which were either semi-sunken

huts or settlement pits, and also standard settlement pits and post holes. Close to semi-sunken hut no. 140, there was discovered a rectangular through which resembled similar situations near residences of the Herrenhof type. Unfortunately, due to the unclear find situation and presence of late La Tène features on the same site, it is impossible to say with certainty that this spatial structure dates from the late Hallstatt, or possibly the early La Tène period.

The find inventory of the sunken features consisted of common pottery types and contained also trace amounts of Hallstatt black-painted pottery as well as pottery with decoration in the form polished or incised geometric motifs, stamped pottery or pottery with an admixture of graphite. Apart from metal finds which also included an iron chopper and a handle of a bronze vessel, there were also eye beads made from glass paste, a bead made of dark blue glass and an amber bead. The lignite bracelet is a relatively unique find in a late Hallstatt environment.

The settlement also yielded several finds which bear witness to interregional contacts, especially to the Mediterranean regions, and document the existence of a local social elite. Fragments of Greek red-figure pottery (Trefný – Polišínský 2008; Trefný et al. 2012), a fragment of a wine transport amphora, first of its kind in the territory of Bohemia (Trefný – Polišínský, forthcoming), or an unique shoe-shaped object with a raised tip which points to knowledge of Italic models (Trefný – Polišínský 2008; Trefný et al. 2009) were identified there. Moreover, local imitations of Greek pottery (Trefný – Polišínský 2013) and a special way of decoration of early La Tène pottery with numerous analogies in Greece (Trefný – Polišínský 2013) were identified there as well.

The importance of the late Hallstatt to early La Tène settlement at Prague-Pitkovice can be seen at several levels. Apart from its role in long-distance contacts, especially between Bohemia and the ancient Mediterranean world, it also played an important role in the region. It is yet another example of an inhabited site in the basin of the Pitkovice Brook and the Botič to the southeast of the Prague area during the Hallstatt to early La Tène periods. If we take into account the density and mutual proximity of all these settlements, a continuously inhabited belt begins to shape up, which can be considered a kind of settlement agglomeration. If the local elite could offer a certain countervalue for the imported goods at non-standard prices – Greek wine or quality tableware, it is quite likely that it also had a certain economic potential. It is, however, not clear where this potential came from. Already during the processing of the material from the settlement at Křeslice, a certain role of the agglomeration on the southeastern periphery of Prague was anticipated with regard to the nearby hillfort of Závist (Polišínský – Trefný 2011, 854). The utilization of this area as a hinterland of the Závist hillfort is not very likely, as we have to take into account their mutual distance (the great-circle distance between Pitkovice and Závist is 14 km). A certain, not exactly known relationship of this area to the hillfort of Závist, possibly connected with the economic potential of the local elite, cannot, however, be completely ruled out.

Fig. 1. Prague-Pitkovice, location of the site

Fig. 2. Aerial view of two parts of the investigated site

Fig. 3. Plan of the settlement with marked features

Fig. 4.–12. Ground plan and cross-section of feature

Fig. 13.–25. Selected finds from feature

Fig. 26. 1,2 – imitation of the so-called Little-master cups from Heuneburg; 3 – profile of a Little-master cup; 4,5 – rim fragments from features nos. 751 and 662 at the late Hallstatt to early La Tène settlement at Pitkovice; 6 – profile of a cup with a short profiled leg; 7 – profile of a cup of the Siana type; 8 – bottom with an omphalos and decoration in the form of incised half-circles and rouletting from feature no. 1075 at Pitkovice; 9 – rim fragment from a bowl with stamped decoration from feature no. 1075 at Pitkovice

Fig. 27. Attic red-figure pottery and a bottom fragment of a transport amphora

Fig. 28. Fragments of a transport amphora, a ceramic shoe-shaped object with a raised tip

Fig. 29. Distribution of Greek transport amphorae in the wider area of Central Europe from the late 6th to the early 4th centuries BC

Fig. 30. Distribution of Attic pottery in the wider area of Central Europe in the 5th century BC

Fig. 31. Greek and Etruscan imports in Bohemia in the 6th–5th centuries BC: 1 beaked flagons (Schnabelkannen) or their parts; 2 bowls; 3 stamnos-situla; 4 bowls with a pearl-band decorated rim; 5 olpe; 6 aryballos; 7 Attic ceramics; 8 fragments of a transport amphora, 9 local imitations of Greek red-figure cups; 10 local imitations of developed ceramic forms of Mediterranean provenance; 11 painted decoration on local ceramics inspired by southern patterns; 12 ceramic imitations of beaked flagons

Fig. 32. Aerial view of the site with feature no. 140

Fig. 33. Most important long-distance contact routes during the Hallstatt and early La Tène periods

Table 1. Decoration and surface modification on fragments from the ceramic assemblage discovered at the settlement

Table 2. Basic chemical composition of fine, pink ochre potsherds – fragments of the transport amphora

MARTIN TREFNÝ

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ, ROKITANSKÉHO 62, 500 03 HRADEC KRÁLOVÉ
trefnymartin@seznam.cz

TOMÁŠ POLIŠENSKÝ

ÚSTAV ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE STŘEDNÍCH ČECH, NAD OLŠINAMI 3/448, 100 00 PRAHA 10
tomas.polisensky@uappsc.cz